

Cordiale IV novissimorum, with Exempla.

<https://hdl.handle.net/1874/334203>

Det vniuersi coru[m] veyer rursura colubas In comp[ar]atione quantitat[is] et s[er]u[er]e
gret laciad lapa

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 368.

114
1106
1114
1114

Hs.
4 J 16

- 114 (Ecl. 368, antea 283x.) Charta. 4°. 105 ff. Saec. XV.
Joannes Chrysostomus, Homiliae VII de laudibus B. Pauli apostoli,
fol. 1a—28a. *81a - 108a*
- Bullae duae Pauli II Papae** de celebratione festi presentationis Virg.
Mariae (1464) et Institutio hujus festi per Archiepiscopum Mogun-
tinum (1468). Acc. excerpta et quaestiones de eodem, fol. 29a—51b. *131a - 131b*
- Libellus de raptu animae Tondali** et ejus visione, cet., fol. 52a—67b. *132a - 142b*
- 114 (Incipit:) Anno domini millesimo centesimo quadragesimo nono, cet. (In fine)...
de omnibus sanctis contrarium innuere videatur. Explicit libellus cet... tractans
de penis et gaudijs paradisi.
- Hugo (de Sancto Victore)**, Opusculum de disciplina claustralium (sive
Speculum monasticae disciplinae), fol. 68a—86b. *143a - 166b*
- (Incipit:) Quia fratres largienti, cet.
- S. Bernardinus (Senensis)**, Sermo de gloriosa virgine et laude ejus,
fol. 87a—105a. *167a - 185b*

In eodem volumine continentur: Quatuor novissima, cet. impr. Daventria (per
Rich. Paffroet) 1489; Passio Petri et Pauli apostolorum ac disputatio eorundem
contra Symonem magum. (Editio vetus Germanica, apud Hain 1245¹).

„Liber monasterij S. Pauli in Traiecto inferiori.

Verdienter male d'icquels voss beandert et volter male
Giere d'icquels d'icquels voss beandert et volter male
et voss pro calidum vobis se. d'icquels d'icquels voss
illud se. f'icquels pot da illi se te per voss d'icquels
illi et aliter et se f'icquels d'icquels voss d'icquels
et voss voss voss voss voss voss voss voss voss
voss voss voss voss voss voss voss voss voss
voss voss voss voss voss voss voss voss voss

gerestaureerd, sept. 1988

Lie: Restauratierapport

Lie: Charter d'ovs 6, nr. 7

~~N. 130. C.~~

n° 244. X.

N° 203. X.

No. 4. J. 16

Liber monasterii sancti pauli in trajecto inferno

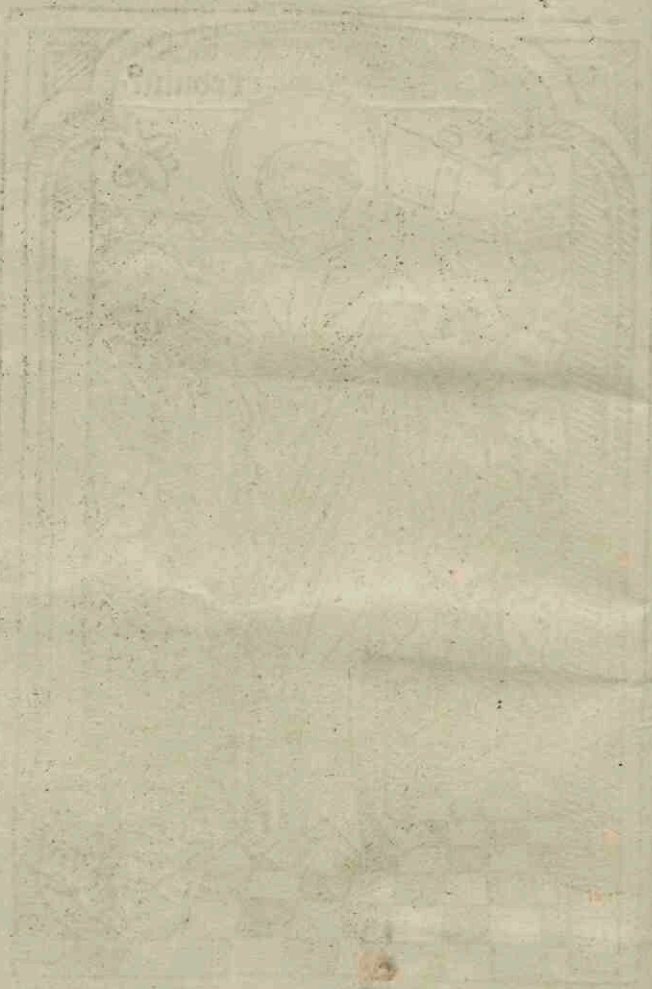
Handwritten text at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is written in a cursive script and is difficult to decipher due to fading and the angle of the page. It appears to be a single line of text.

Quatuor nouissima cū mal
tis exemplis pulcherrimis

liber monasterii Sancti pauli in transito Inferiori

Sanctus in spiritu sancto
et in ecclesia

Memorare nouissima tua et in eternum
 non peccabis **Ecclesiasticus. vii.** Sicut dicit be-
 atus augustinus in libro suarum meditatio-
 num Plus vitanda est sola peccati se-
 ditas. quam quilibet tormentorum immittas.
 Cum ergo nouissimorum noticia et illorum
 frequens memoria a peccatis nos reuo-
 cat. virtutibus nos copulat et in omni bono ope nos reti-
 net et confirmat. Ideo diuina inspirante gratia de his nouis-
 simis. videlicet que et quot illa sunt modicum proposui dice-
 re et narrare. Necnon quodlibet ipsorum dictis et auctori-
 tatibus et exemplis singulariter et per se. ac specialiter et pro-
 pter quodammodo declarare. Est ergo notandum quod quatuor
 sunt nouissima comiter apud sanctos in numero copu-
 tata. Sicut patet euidenter ex verbis beati Bernardi in
 quodam sermone sic dicentis. In omnibus operibus tuis me-
 morare nouissima tua. Que quidem quatuor sunt mors
 iudicium. iehenna et gloria. Quid horribilius morte. quid
 terribilius iudicio. quid intolerabilius iehenna. et quid io-
 cundius celesti gloria. Hec bernardus ubi supra. Iste sunt quatuor
 rote currus anime vehentes eam ad eternam salutem.
 Ista sunt quatuor incitamenta incitamenta spiritus hominis.
 ut speretis omnibus mundanis ad suum redeat creatorem.
 Est ergo conueniens et utile quod habeantur in continua
 recordatione. Et ergo dicit sapiens **ecclesiasticus. xxvij.** Memoro
 nouissimorum. Unde quidam volens hec nouissima frequen-
 ter habere pre oculis et iugiter in memoria versificando
 sic loquitur. Bis duo sunt que cordetuis sub pectore
mihi. Dors mea iudicium baratri nox lux paradisi. Cle-
 cum totalis huius opusculi processus principaliter ad hoc
 conatur inducere. ut nouissimorum celebris memoria cor-
 dialiter et intime humanis cordibus imprimatur. Conti-
 nue ergo videbitur rei consonum. ut prenti huic libellulo
 nomen cordiale loco sui tituli si placet imponatur. **h**

De morte corporali

Primū igitur nouissimorum cuius memoria & a peccatis retractiuū est mors presens siue corporalis. Unde Bern. in speculo monachorum Summa philosophia est meditatio mortis assidua. hęc quocunq; homo perrexerit secum portet. et in eternum non peccabit. Item Augustinus in libro exhortationū Nihil sic renocat a peccatis. sicut frequens moditatio mortis. Hęc est enim illa que facit hominem se humiliare. omnia contēnere et peuitētiā aggredi siue acceptare. Ad meditatio mortis facit hominem se humiliare.

Dico ergo q; mortis recordatio facit hominem se humiliare. Unde augustinus in libro de uerbis domini. Agnoscat homo se mortalem et fragilitationem. Cetera nostra et bona et mala incerta sunt. Sola mors est certa. Unde quāuis aduentus eius hora nobis est occulta et incerta. Ipsa tamen est certissima. et ueniens uenit cito et non tardabit. Unde ecclās tici xij. Memor esto quoniam mors non tardat. Scribitur enim in thobia. Mors pperat fuga nulla patet. mortale tributum. Soluere nature lege tenetur homo. Ad idem dicit bernardus in sermone. Miser homo quare te omni hora non disponis ad mortem. Cogita te iā mortuum quem scis de necessitate moriturum. Distingue q; liter oculi tui uertentur in capite. uene tue rumpentur cor scindetur in dolore. Quis ergo iam non timebit et se humiliabit cum certissime scit se moriturum et in terrā reuersurum. Nulla enim erit personarū acceptio. sicut nec fuit ut scribitur ij Regum xij. Omnes morimur et quasi aque dilabimur in terram que non reuertitur. Unde in Richardo Jure uocata fuit mors. quia mortuus amarus omnib; est. a quo nemo cauere potest. Die

3

dicitur in libello de contemptu mundi. **Mors** refecat,
mors omne necat quod carne creatur **Magnificos** pre-
mit et modicos. cunctis dominatur. **Nobilium** tenet i-
perium nullūq; veretur. **Tam** ducibus q̄ principibus
communis habetur **Mors** iuuenes rapit atq; senes. nul-
li miseretur **Ille** fremit. genus omne tremat quod in or-
be mouetur **Ille** ferit. caro tota perit. de sub pede mor-
tis **Conteritur** nec eripitur. vir robore fortis nil redi-
mit. dum mors perimit. quia federa nunq; **Nec** precū
nec seruiuum mors recipit vnq;. **Sz** quid plura loquar
nulli mors impia parcit **Nec** euadet inops nec que maz-
subia facit **Certe** audeo nunc q̄ mors est vltima linea
reruz **Unde** scribitur i gbeta **Omnia** mors tollit. **Doc-**
tum cecidisse cathonem. **Atq;** ipsum socratem procubu-
isse ferunt **Ecce** qualiter sciētia aut doctrina nullum p̄-
seruat a mortis iaculis et ruina **Nam** vt scribitur ecclē
sastici sc̄bo **Doctus** doctus similiter et indoctus **Un-**
de ysaię tricesimotercio dicitur **Vbi** est legis verba pō-
derans. **Vbi** est doctor paruulorum **Quasi** diceret. nō
sunt neq; viuūt. sed eodem cursu cum alijs transierunt
Sed cum gbeta solos duos dictos ante nominat fore
morte peremptos **Dic** mihi tu. vbi alexander potentis-
simus. vbi iudas machabeus. et sampson vir fortis viri-
bus. vbi cretus ditissimus. vbi absolon pulcherrimus. v-
bi galienus medicus. et Auicenna eius socius. **Vbi** sa-
lomon prudentissimus. vbi tullius. vbi arestoriles peri-
tissimus. vbi plato. vbi porphirius. vbi doctissimus poe-
tarum virgilius **Nonne** omnes tanq; peregrini et hos-
pites vnus diei velocissime transierunt. **Uere** sic **Nā**
vnus ex eis non remansit. quia in vanitate defecerunt
dies eorum. et anni eorum cum festinatione **Nam** vt di-
citur in psalmo **In** ymagine pertransit homo. **Nunc** e-
nim fortis et sanus. compos per omnia. cras vero debi-
lis aut languidus. fessusq; in terra cum dubia et fragilis

nobis vita tributa. Quod etiam tibi dare patet scdm
pbm̄. qui adriano imperatori de cētia ⁊ statu hominis
interroganti sic respondit Homo est mancipium mor-
tis. hospes loci ⁊ viator trāsiens similis aceruo rose mi-
nus mature atq; pomo nouo Ex his faciliter comproba-
tur q̄ fragilis ⁊ labilis ⁊ q̄ indurabilis est humana vi-
ta. non solum modo pauperis. verum etiam cuiuslibet
quantūcūq; diuitis aut potentis. Nā commune mo-
ri. mors nulli p̄cit honori. Mors fera mors nequā mors
nulli parcat et equam Mors seruat legem tollit cū pau-
pere regem. Nam regis ⁊ pauperis lex est moriendi cō-
munis Dat causam fendi si bene scripta legis **Uñ** iob
xx. sic scribitur de diuite ⁊ clato. **Si** ascenderit vsq; ad
celum superbia eius. ⁊ caput eius nubes tetigerit. quasi
sterquilinum in fine perdetur. ⁊ qui eum viderint vi-
cent **Ubi** est. velut somnium euolans non inuenietur
transit sicut visio nocturna **Ite** Baruch iij. **Ubi** sūt
p̄ncipes gentium ⁊ qui dominantur super bestias que
sunt super terram qui in aubus celi ludūt. qui argentū
thezaurisunt. ⁊ aurum in quo confidunt homines. ⁊ nō
est finis acquisitionis eorum. qui argentum fabricant.
⁊ solliciti sunt. nec est inuentio operum illorum **Exer-**
minati enim sunt ⁊ ad inferos descenderūt ⁊ alij in lo-
cum eorūdem surrexerūt **Unde** prosper in suis sentētī-
is sic ait. **Ubi** sunt insuperabiles oratores. vbi qui con-
uenientius festa disponebant. vbi equorum splēdidi nu-
tritores. vbi exercitū ducēs. vbi satrape et tyranni. nō
nē omnes puluis ⁊ faulle. nonne in paucis versibus est
eorum memoria vite. **Respice** sepulchra ⁊ vide. quis ser-
uus et quis domin⁹. quis pauper ⁊ quis diues. **Discer-**
ne si potes victum a rege. fortem a debili. ⁊ pulchrum a
deformi. **Ite** dicit Crisost. in libro de reparatiōe lapsi.
Quid profuit illis qui in luxuria corporis ⁊ in present

4
vite voluptatibus vsqz ad vltimū diem permāserunt i
intuere nūc sepulchra eorum **V**ide si est aliquid iactan
tie vestigium, si aliqua diuitiarū vel iactantie signa cog
noveris. **R**equire vbi nūc vestes et ornamenta peregrina.
Ubi nūc et spectaculorum voluptas. **U**bi et secutorum
turbe et opulencia, risus iocus, unoderata atqz irre
frenata leticia, quo abcessit. **U**bi illa nunc et ipsi, finem
vtrorumqz intuere diligentius, et accede ppius ad sin
gulorum sepulchra **V**ide cineres solos et feditates ver
mium reliquias et recordare hunc corporum esse finem,
etiam si in delicijs et leticia, etiam si in labore et continē
tia transegerint hic vitam. **I**tem Bernardus, in suis me
ditationibus sic iquit, **D**ic mihi vbi sunt amatores mū
di qui ante pauca tempora nobiscum erant, nihil ex eis
remansit nisi cineres et vermes **A**ttrade diligenter qd
fuerunt **H**omines fuerunt sicut tu, comederunt, bibe
runt, riserunt, duxerunt in bono dies suos, et in pnneto
ad inferna descenderūt **H**ic caro eorum vermib⁹, et illic
anima eorum ignib⁹ deputatur **D**onec rursus infelici col
legio colligati sempiternis inuoluantur incēdijs qui so
cij in vicijs et in peccatis fuerunt **Q**uid profuit illis in
anis gloria, breuis leticia, mūdi potentia, carnis volup
tas, false diuicie, magna familia et mala concupiscentia.
Ubi risus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogancia, **D**e
tanta leticia quanta tristitia, post tantam voluptatem
tam grauis miseria, **D**e illa exaltatiōe ceciderūt in mag
nam ruinam et graua tormenta **Q**uicquid illis accidit
tibi accidere potest **Q**uia homo es, homo v̄ humo, lim⁹
de limo, **D**e terra es, de terra viuis et in terram reuerte
ris, **D**e his supradictis amatoribus mūdi tam carnali
ter et seculariter vinentibus nec mortem metuentibus
tam vicinam sic loquitur bernard⁹ ad fratres de monte
deu, **M**iserabiles miseri, quos ipse miserie huius vite et

rie seducunt. Num in bonis dies suos ducunt. et in pun-
cto ad inferna descendunt. Nam vt dicitur in psalms
Veniet mors super illos et descendat ad infernū uiuē-
tes. Certe nūc quilibet eorum posset dicere. **C**ircūde-
runt me dolores mortis. et pericula inferni inuenerunt
me. **H**i sunt miserabiles miseri quos vita presens hic se-
ducit. **D**e quibus dicit Job. xxi. **I**mpij uiuunt subleuati.
confortatiqz diuicijs. semen eorum permanet corā eis.
propinquorum turba et nepotum in conspectu eorum. **D**o-
mus eorum secure sunt et parate. et non est virga dei su-
per illos. **B**os eorum concepit et nō abortiuit. vacca pes-
perit et non est priuata fetu suo. exultant iubilibus. tenēt
timpanū et citaram et in puncto ad inferna descendūt
Quā male secundatur q̄ stulte ludificatur. **Q**ui prop-
ter florem mundi vanūqz decorē. **Q**ui prius apparet
quali flos et protinus aret. **F**latit ad infernum. perdit
dyadema supernum. **V**allet preterire q̄ in omni tempo-
re uite. **P**auper uixisset nec diuicias habuisset. nec in-
metico: nam. quid tunc thezauri. quid aceruus proderit
auri. **C**um peccatores mittuntur ad inferiores. **I**nfer-
ni latebras ignem pariterqz tenebras. **S**emper passuri
nec ab his vnqz redituri. **C**harissime quid dicis de diu-
tibus huius seculi. uonne moriūtur sicut ceteri. uerissimē
in nullo uidentur priuilegiati. **N**am sicut dicitur sapi-
entie septimo. **U**nus est introitus omnib⁹ ad uitam et
similis exitus. **I**tem iob uicesimoprimo. **I**ste moritur ro-
bustus et sanus diues et felix. viscera eius plena sunt a-
dipe. et medullis ossa irrigātur. **A**lius uero moritur in
amaritudine anime sue absqz vllis opibus. et tamen si-
mul in puluere dormient et hmes opiet eos. **E**cce q̄r di-
uites mūdi et potētes mortē eōdem fortiūt cū paupibus.
Un ecclās. x. ois potētat⁹ breuis uita. rex ē hodie et cras
morietur. **D**e tali rege sine dubio sic legit i. mach. ij. glā eius
steret et uermis. hodie extollitur et cras non inuenietur

Exemplum enim accipe de excellentissimo mundi principis. videlicet alexandro magno qui vniuersum mundum sibi subiungauit. sic q̄ toti⁹ seculi sol⁹ domin⁹ putabatur. Unde legitur de ipō **Magn⁹** alexander quo primū greca rege floruit e terris multa trophæa tulit. Hic mundi peragrās fines sibi subiungat orbem. **Tota** terra minor virib⁹ eius erat. **Item** in alio loco sic d⁹ eo scribitur. **Omnia** rex regum sibi subdita regna videbat. **Fecit** cū fame sonus et fortuna monarcham. **Totus** alexandro famuletur subditus orbis. **Magnus** et in magno dominetur. **marinus** o. be. **Sed** post mundi triumphum. post vniuersale et vnicum totius mūdi adeptū imperiū qd magis sequebatur. **Numquid** regni stabilitas aut potētie perpetuitas. nūquid corporis incolumitas. aut p̄sētis vite longevitas. **Certe** nequaquā. s̄ illud commune oib⁹. **Ultim⁹** ad mortem post omnia fata recursus. **Tunc** bene potuit dicere Alexander in hora mortis sue illud iob. **Ecce** ego quondam opulentus repente contritus sum. **Nam** solummodo per duodecim annos et non ampli⁹ imperaui. **Sic** enim scribit de ipso petr⁹ in aurore. **Bis** senis dominans annis morti vir obedit. **Cuius** viuit adhuc nescia fama mori. **Similiter** de morte conquerendo potuit dicere illud Job xix. **Spoliauit** me gloria mea et abstulit coronam de capite meo. destruxit me vndiqz et pecco. **Ecce** charissime iam manifeste patet licet omnia cesar habz. tñ gloria cesaris esse desinit. cū tumul⁹ vix erit octo pedum. **Ex** quo apparet euidenter q̄ regia maiestas omnis terrena potestas. **Prosperitas** rerum series longinqua dierum. **Prius** absqz mora mortis cuius venere hora. **Unde** dicit alius poeta. **Es** sapiens marceat sapientia morte redundans. **Diuitie** lapsu mobiliorē fluunt. **Es** probus. expirat probitas. **Es** honestus. honestas labitur. **Es** fortis. fortia morte cadunt. **Sane** iam visō q̄ singula de nobis anni furātur cūtes. **Et** ergo. **Si** fa

eris diues. pulcher fortisue. quid inde **S**i dominus mū
di. si rex. si papa **Q**uid inde? **T**am cito preterit hec o
nia q̄ nihil inde **S**ola manent merita quia glorificabi
mur inde **U**nde ysidorus in quadā omelia sic dicit. **D**i
lectissimi pensare debemus q̄ breuis est mūdi felicitas.
q̄ modica est huius seculi gloria. q̄ caduca et fragilis ē
temporalis potentia. **D**icat qui poterit vbi sunt reges.
vbi principes. vbi imperatores **U**bi rerum locupletes.
Ubi potentes seculi. vbi diuites huius mundi. **Q**uasi
vmbra transierunt et velut somnium euauerūt. **Q**ue
runtur et non sunt. **Q**uid dicemus ad hec? **R**eges obie
runt. et principes mortui sunt. **N**ultri tamen putant se
diu vivere. et quasi nunq̄ morte cadere de presenti vita
Certe non sic impij non sic. **V**os autem sicut hominēs
moriemini. et sicut vultus de principibus caderis. **N**am
vt dicit seneca ad lucillum **H**uius eminentis vite cade
re est exitus. **U**nde scribitur in ḡtera **O**mnia mors de
let. omnia morte cadunt. **U**niuersas enim felicitates
hominū mors terminat et concludit. **N**am cum predi
caueris fidem abrahe. pietatem Joseph. charitatē moy
si. fortitudinem sampsonis. zelum phinees. dauid man
suetudinem. Helezai miracula. Salomonis diuitias et
prudentiam. absalonis pulchritudinem et formam. sem
per extrema omniū luctus occupat. finemq̄ historie fi
nis hominis imponit. vnaq̄ conclusio singulorū. vide
licet. et mortuus est. **E**cce iam patet manifestissime per
predicta q̄ forma. genus. mores. sapientia. res et bonoēs
non retinent hominem qui ruit in cinerem. **N**am om
ne quod est genitum tendit ad interitū. **H**inc est q̄ **O**
uidius dicit. **O**rtus cuncta suos repetunt matremq̄ re
quirunt. **E**t redit in nihilum quod fuit ante nihil. **O**m
nia ad nihilum deueniunt tanq̄ aqua decurrens. **S**i
militer et ego miserimus quasi ad nihilum redact⁹ sum

et nesciui. Nam dies mei sicut umbra declinauerunt. et
ego sicut fenum arui. Puluis enim sum. Homo sicut
fenum. dies eius sicut flos. sic efflorescit. Quoniam spi-
ritus pertransibit in illo et non subsistet. et non cog-
nosceret amplius locum suum. Ecce iam considera quod ho-
mo est res fragilis durans tempore paruo. Efficitur si-
milis flosi que crescit in aruo. Unde ysaię quadragesimo.
Omnis caro fenu et omnis gloria eius quasi flos agri
Vere fenu est populus. exsiccatur est fenu et cecidit flos
Et ergo cur superbit homo qui est sicut fenum tectoruz
quod priusquam euellatur exaruit. Unde scribitur in tho-
bia. Est homo vas luteum. vas lamentabile. fenum arti-
dulum. fragilis glebula. saccus oleus. Carnis vita. labor
carnis. Conceptio tabes menstrua. putredo finis. ori-
go luctus Sperma prius. motus saccus oleus Post ver-
mibus esca in tumulo. Pro qua dote superbit homo.
Item Bernardus in libro meditationuz. Unde super-
bit homo. cuius conceptio culpa. Nasci pena. labor vita.
necesse mori. Post hominem vermis. post vermem fetor
et horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo
Attende ergo principium vite tue. et medium et finem
sive terminuz. et inuenies magnam occasionem te hu-
miliandi. Quid cogitas. quid dicis. et quid temetipsum
facis. Nonne puluis es et terra. Scriptum est enim ec-
clesias. duodecimo. Reuertatur puluis in terram suam unde
de erat. In terram vilissimam in terram putridam ver-
mibus repleta. Job xviii. Putredini dixi pater meus
es tu mater mea et soror mea vermibus. Item ecclesias. xvii.
Omnis homo terra et cinis. Et genesis iii. Revertetur
in terram de qua sumptus es. quia puluis es et in pulue-
rem reuerteris. Et idem sicut ammonet alan. Esto me-
mor quod puluis eris et vermibus esca. In gelida putrens quam
do iacebis humo. No erit in mundo que velit ultra videre

Cum tua rancidior sit caro rupta cane **Uñ** bern. quid
fetidius humano cadauere. qđ horribili mortuo hominē
cui⁹ erat in vita gratissim⁹ amplex⁹ fit in morte horribil
us aspectus **Q**uid ergo profunt diuicie. qđ delicie. quid
honores **D**iuicie non liberant a morte. nec delicie a ver
te clauditur omnis hō. **D**eus eterne qđ misera sor
genter attēderes. maximā humiliatiōis cām pculdubio
inuenires **I**tem qđ mortis mediā hominē humiliat pa
ter iij. regū xxi. de achab. qui audita cōminatione mortis
sibi facta ab hēlia interim humiliatus est sic qđ dñs dixi
t ad hēliam. nonne vides achab humiliatum coram me
Legitur qđ in romana curia quōdā fieri solebat z adhuc
fit suo tempe. qđ creato papa apportabatur corā eo stup
pa. qua incensa dicebatur sibi sub hac forma **S**ic trāsit
gloria mundi. hoc est. sicut ignis struppam velociter z ci
to redigit in fauillam. sic omnis mūdi glā cito labitur z
preterit quasi vmbra **N**arrat etiam ysidor⁹ consuetudī
nem antiquitus fuisse. qđ prima die coronationis impa
toris **C**onstantinopolitani. cū esset in glā sua. lathom⁹
quidam apportauit ei tria vel quattuor genera lapidū.
dicens ei qđ eligeret de quo vellet sibi fieri monumentū.
Item legitur de beato iohāne elemosinario patriarcha
alexandrino qđ dum sepulchrum eius fieret nunqđ volu
it perfici. ordinans qđ in magnis festiuitatib⁹ cum honoē
suo aliqđ veniret ad eum ita dicens **D**ñe sepulchz tuū
imperfectū est iube illō perfici. quia nescis qua hora fur
est aduentur⁹. **E**t quare fiebāt ista de papa impatore et
patriarcha. qz oēs erāt status excellentissimi hui⁹ mūdi
nisi vt semetipsos recognoscerēt hoīes mortales **E**t spe
longioris vite aut magnanimitate potētie seu terrene
glorie superbiēdo se non extollerent. **S**ed mortis medi
am pre oculis habendo se in oib⁹ humiliaret **Uñ** p. p

7
p̄tēam d̄r in psalmo Sciāt gētes quoniā hōiēs sunt.
hōiēs inqnā id est de humo seu de limo percati. ⁊ idō ne
cessario moriūtur. Unde ecclās. xli. Omnia que de terra
sunt in terrā cōuertentur. de quoz numero oīs hō d̄pu
tatur. Un̄ pp̄bēra iheremias dicit. Terra. terra. terra:
audi sermones meos Terrā vocat hōiēm ter. Est enī
terra. q̄ de terra creatur. in terra conuersatur. et in ter
ram redit ⁊ mutatur. Terra est creatione. conuersatio
et morte. Terra est natura. vita et sepultura. Terram
sapit. terram lingit. terram sirit ⁊ concupiscit. Cōgluti
nat̄ est in terra venter eius. descēdit ad inferiora terre.
Celestium oblitus p̄ terra litigat. pro terra pugnat. p̄
terra mare nauigat. pro terra terram circuit ⁊ p̄bulat
⁊ sepius pro terra nūc huc nūc illuc homo miserabilis ā
rius laborat. nec a talib̄ cessat. donec qui de terra sum
tus est reuertitur in materiā primā videlicet terrā. dicēs
illud iij. regū. ij. Ecce ingredior viam vniuerse terre Et
ideo cum fer cum limus cum res vilissima sum̄. Unde
superbimus. qui ad terram terra redim̄?

Qd meditatio mortis facit hominem
omnia contemnere

Hic et etiam secūdo mortis mediā hōiēm omnia
contēnere et tanq̄ nihilum se reputare Unde
Iheronim̄ in p̄logo suo sic inquit Facile con
temnit omnia. qui se semper cogitat moriturū Nam ⁊
cupiscentia oculorum contēnitur. quando aliquis cogi
tat se breuiter oīa relicturū Concupiscentia carnis cō
temnitur. d̄n̄modo quis considerat q̄ corp̄ suū pp̄riū
quasi in instanti erit cibus verminū Superbia vite des
picitur. dum quis hoc corde ponderat. q̄ ille qui vult es
se super alios. ponetur in terra subtus pedes omnium
que est infimū elementorū Et ideo dicit idem Iheroni
mus in eplā ad ciprianū Vemento mortis tue ⁊ n̄ pec
cabis. Qui cotidie recordatur se moriturū. contemnit

presentia festinans ad futura. Esau autem considerans
sibi mortem imminere faciliter contempsit terrena. **Un-**
de dicitur genesis xxv. **En** morior. quid mihi proderunt
primogenita. Item ysidorus aduertens presentis vite
breuitatem. et quod ea que videtur hic possideri quasi insti-
tissime videlicet in morte relinquenda sunt. ad illorum
exhortans contemptum sic inquit ait **Si** vis esse quietus
nihil seculi appetas. **Semper** requiem mentis habebis si
curas seculi a te proieceris. abijce a te quicquid bonum
propositum poterit impedire. **Esto** mortuus mundo et
mundus tibi. **Nundi** gloriam quasi mortuus non aspi-
cias. ab affectu huius vite quasi mortuus te iam separa.
Sicut sepultus non habeas curam de seculo. **Tanquam** defunc-
tus ab omni te purga negotio. viuens contemne quod
post mortem non poteris habere. **Unde** ait seneca. **Ni-**
hil equae tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum tem-
perantiam et contemptus sicut breuis cuius et huius temporis
incerti meditatio. **Igitur** dilecte mi dum viuis memori-
mente memento mori. **Unde** legitur in libello de dono
timoris quod quidam magni litterature in philosophia da-
tus mundi vanitatibus audiens semel legi in matris
de longa vita patrum antiquorum. et quod semper diceba-
tur in fine ad quemlibet eorum. et mortuus est. **Genes**
quinto **Cogitauit** quod sibi etiam taliter eueniret quantum
cumque temporis viueret super terram. et ex hoc concipi-
ens mundi contemptum intrauit ordinem predicatorum.
in quo factus est peritus magister in theologia et vir ex-
imie sanctitatis. **Quod** bene habuit hic pre oculis verba
ecclesias. xi. sic dicentis **Si** annis multis vixerit homo.
et in omnibus his letatus fuerit. meminisse debet tenebro-
si temporis et dierum multorum. que cum venerint va-
nitatis arguentur preterita. **Uere** in die mortis patet
vanitas et vanitatum vanitas. et quod omnia fuerunt va-
na. **Unde** scribitur ecclesias. iij. **Cuncta** subiacent vani

8
tati. et sic est reuera. vana sunt omnia vniuersa ⁊ singu
la. Vanitas est vita nostra et quelibet mundi creatura
Nam vt dicitur in psalmo Vniuersa vanitas omnis
homo viuens. In autem estimas diu viuere. ⁊ hec tem
poralia annis plurimis in delicijs possidere. Charissimi
non sic. Homo vanitati similis fact⁹ est dies eius sicut
vmbra pretereunt. Ecce iam vides qd dies tui erūt pau
ci ⁊ episcopatum tuū accipiet alter. Et ideo. Tempora
longa tibi noli promittere vite. Quocunq; ingrederis
seqt mors corporis vmbra. Ideo si bene inspexeris te ⁊ v
ba tibi dicta. ac etiam postmodum dicenda cordis auri
bus diligenter perceperis. potius deberes dicere. vado
mori credens per lōgum viuere tempus. Forte dies hec
est vltima vado mori. Tibi enim dicitur Luce duodeci
mo. Stulte hac nocte demones repetent animam tuaz
ate. Que autem parasti. cuius erunt? Ergo vade mori
vade certus quia velox est depositio tabernaculi tui. vt
scribitur secūda Petri primo. Et cogita iam te mortu
um quem scis s̄ necessitate etiam post quantos libet an
nos proculdubio moriturum. Ac contemne transitoria
que statim et absq; mora (quāuis inuite) erūt relinque
da. Unde poeta refert. Predia terrarum. possessio di
uiciarum. fabrica murorum. Grandis structura domo
rum. gloria mensarum. cum delicijs epularuz. Insignes
q; thori. mappe cithiq; decori. Resplendens vestis que
moribus obstat honestis. Grex armentorum spaciosus.
cultus agrorum. Fertile vinetum diuersa vite repletuz
Gaudia natorum. dilectio dulcis eorum. Cuncta relin
quentur. nec post hec inuenientur. Ex his iam vide ⁊ p
sidera qd nihil stabile seu permanēs est in presenti vita.
Unde dicitur ecclāstici. scdo. Magnificanti opera mea
edificauit mihi domos. Plantaui vineas. Feci ortos et
pomera. conserui ea cuncti generis arboribus. ⁊ extruxi

mibi piscinas aquarum vt irrigarem siluas lignoz ger
minantiū. possedi seruos ⁊ ancillos. multaq; familiam
habui Armenta quoq; et multos ouū greges vltra o
nes qui ante me fuerūt in iherusalem coacernauī mibi
argentum et aurū ⁊ substācias regum. ac prouinciaruz
feci mibi cantatores et cātatrices. ac delicias filioz ho
minū Ciphos et vicos ad vna in ministerio fūdenda
⁊ supergressus sum opib⁹ omnes qui fuerūt ante me in
iherusalem Sapia quozq; perseverauit mecum. ⁊ o
nia que desiderauerūt oculi mei non negaui eis. nec p
bibui cor meū quin frueretur voluptate ⁊ oblectaret se
in his que paraueram. Cūq; vertissem me ad vniuer
sa opera que fecerant man⁹ mee. ⁊ ad labores in quibus
frustra sudaueram vidi in omnib⁹ operib⁹ vanitatem ⁊
afflictionem animi. et nihil pmanere sub sole. **E**re ni
hil permanet. omnia enim trāsēnt ⁊ labūtur quasi vni
bra **U**nde iohannes de garlandia **Q**uod fuit est ⁊ erit
perit articulo breuis hore. Ergo quid prodest esse fuisse
fore. **E**sse fuisse fore tria sunt florida sine flore **N**am si
mul omne perit qd fuit est et erit **N**ūd⁹ enim trāsit ⁊
cupiscentia eius. **E**t ideo **Q**ū breuiter durat quis pru
dens querere curat **U**nde bernard⁹. in libro meditatio
num sic ait **Q**uid thesaurizat quis in terra. cum sine di
latione transeat ⁊ illud quod colligit. ⁊ ille qui colligit.
Tu ergo homo quem fructum expectas in mundo. cui⁹
fruct⁹ est ruina et finis mors **E**tinā hęc intelligeres ⁊
nouissima prouideres **I**tem petr⁹ blesensis in quadam
epistola sic dicit **G**loria mundi fallax ⁊ seductoria suos
decipit amatores **Q**uicquid enim vel futuz promittit
vel in presenti prouidet. totum ad nihilum deuēnit. tan
q; aqua decurrens **E**rgo inspicere q; fragilis. q; fallax. q;
inanis sit mūdus ⁊ illius gloria quam cupimus **E**t igitur
o stultissime **C**ur cito non spernis que pretereūtia
cernis. nonne vides mūdum miserum nimis ⁊ furibundū

Sub gladio dire mortis languēdo perire
Quod mors facit hoīem pñiam acceptare
Utra ordinē premissorū nūc restat diligenter in-
uestigare qualiter mortis meōria facit hoīem pñiam ag-
gredi siue acceptare **I**stud clare patet iōne iij. de niniui-
tis qui ad cōminationem mortis pñiam peregerūt **I**tez
luce iij. **F**acite dignos fructus penitētie **E**t subdit. **S**ecu-
ris ad radicem arboris posita est qđ est pñiatio mortis
Cū occideret eos querebant eū ⁊ reuertebatur. s. ad pe-
nitentiā **A**mbro⁹ super lucā. **N**e mihi si peccā mea non
desseuero. ve mihi. si media nocte non surrexero ad con-
fitendū tibi dñe **N**e mihi si dolum primo meo fecero.
ve mihi si veritatem non dixerō **A**d radicem arboris se-
curis posita est. faciat qui pōt fructus grē. qui debz pñie.
Adest domin⁹ ⁊ qui requirit fructum vite **J**ob etiā con-
siderans breuitatem presentis vite. potius elegit hic qđ
postmodum inutiliter sine fructu penitere **U**nde dicit
iob decimo. **P**aucitas dierum meorum finietur breui.
dimitte me ergo vt plangam paululum dolorem meuz
anteqđ vadam ⁊ non reuertar ad terram tenebrosam ⁊
opertam mortis caligine. **T**ere tempus presens ē bre-
uissimū **N**am vt dicitur iob xiiij. **B**reues dies hominis
sunt. **I**tem prima ad **C**horintheos vij. **T**empus breue
est ⁊ ideo est melius minimo breuiter ⁊ leuiter sustine-
re modicum. qđ postea dolere ⁊ inutiliter penitere per ī-
finita secula seculorum **U**nde dicit **a**ugustin⁹ in libro d'
decem cordis **M**elior est modica amaritudo in faucibus
qđ tormentum eternum in visceribus **D**e breuitate pre-
sentis vite idem dicit in sermone **U**tra homis tota bre-
uis est ab infantia vsqz ad decrepitam senectutem **A**dā
enim si adhuc viueret ⁊ hodie moreretur. quid ei longi-
tudo vite profuisset. certe modicum vel nihil. immo pos-
set dicere **J**am mihi preterite fluxerunt tempora vite.
Unde **Q**uid prodest homini si uiuat secula centū. **C**ū

moritur vitam transisse putat quasi ventum. Et ergo dicit Augustin⁹ super psalterium. Si toto tempore illo viueres ex quo adam emissus est de paradiso vsq; ad hodiernum diem. certe videres vitam tuam non fuisse diuturnam. que sic auolasset. Vita autem vniuscuiusq; hominis quanta est adde tantos libet annos. duc longissimam senectutem. Quid erit. nonne quasi auroza matutina. Item dicit idem in quadam omelia Fragiliores sumus. q; si vitrei essemus. Vitrum 7 si fragile est. ramentum bene seruatum 7 custoditum diu durat. Vita autem humana quantumcunq; seruetur: durare non potest. Nam scribitur ad hebreos nono. Statutum est omnibus hominibus semel mori. Unde Seneca de remediis fortuitorum Vita nostra perigrinatio est. cum diu ambulaueris deniq; redeundum est. Hanc mortis necessitatem 7 huane vite breuitatem considerabat gentil' ille xerxes De quo beatus ieronimus scribens in epistola ad heliodorum. Sic inquit xerxes ille potentissim⁹ rex: qui subuertit montes. mariaq; constrauit. cum de sublimi loco cernebat infinitam multitudinem sui exercit⁹: dicitur eo fleuisse q; nullus eorum quos cernebat superuiueret post centum annos In humanis valde necessarium est humanam vitam non esse longeuam. Nam sicut barlaam refert. ipsa cuidam arbori comparatur. ad cuius radices sedent duo mures. viuis alb⁹. nigerq; reliquus. id est dies 7 nox huius arboris vite radices incessabiliter corrodentes Item aug⁹. in originali tractas illud Jacobi iij. Que est nostra vita: Vapor ad modicum parens deinceps terminatur. sic dicit Vita hec est vita dubia. vita ceca 7 vita erunosa. quam humores tumidant. dolores extenuant. ardores desiccant. aera morbitant. escæ inflant. ieiunia macerant. ioci soluunt. tristitie consumunt. sollicitudo coartat. securitas eberat. diuicie iactant. paupertas desicit. inuict⁹ extollit. senect⁹ incuruat

firmitas frāgit. meror deprimat. et post hęc omnia mors
 interimit. et vniuersis gaudijs sicum imponit. ita vt cũ
 esse desiderit. nec fuisse putetur. Et hoc est qđ dicitur sap.
 ij. Exiguus est et cum tedio est tempus vite nostre. Ex nihilo
 nati sumus. et post erimus quasi nihil fuimus. Et ibidem
 Umbra transiens est tempus nostrum. Item sapiētie
 primo. Transiet vita nrā tanq̄m vestigiū nubis. et sicut
 nebula dissoluetur que fugata est a radijs solis. et a calo
 re eius aggrauata Job xvi. Ecce breues aņi transierūt
 et semitam per quam nō reuertar: ambulabo. Eiusdem
 nono. Dies mei velociores fuerūt cursore. pretereūt q̄
 si naues poma portantes. et sicut aquila volans ad escā
 Eiusdem septimo. Dies mei velociores transierūt. q̄ a
 texente tela succiditur et consumpti absq̄ vlla spe. Dem
 to mei deus quia ventus est. vita mea et non reuertatur
 oculus meus vt videat bona. nec aspiciat me ultra visus
 hominis. Unde petrus in aurora. Tela texentis citius
 ena vita secatur. Nam nullo transire die vel nocte mo
 ratur. Quis similis vento fuerat tua vita memēto. Que
 fugit absq̄ mora que sola transit in hora. Ecce qđ breuis
 et modica. qđ instabilis et caduca: est hec presens nostra
 vita. Nam vt scribitur ecclesiastici decimo octauo. Nu
 merus dierum hōim vt multum centum anni. Sed iste
 numerus per successus temporum est modicum mino
 raris. Unde etiam in psalmo dicitur. Dies annorum
 nostrorum sepeuaginta anni. Si autem in potentatibus
 octuaginta anni. amplius eorum labor et dolor. Sed qđ
 est hoc tempus octuaginta annorum vel centum anno
 rum per quod homo vinit. est hoc tempus magnum. est
 hoc longum annorum spacium reputandū. Certe non
 sed respectu eternitatis potius est momētū qđ tempus noian
 dum. Cum etiam mille anni sint aņi oculos dñi sicut di
 es besterna que pretereūt. et trāsit velut umbra. Vere ve
 re hęc est vita breuis lubrica pena dolor. Itē nō solū pōde

randa est presentis vite breuitas: sed etiam maxima incertitudo. Cum dubia incertis versetur dubia periculis. Nescim enim diem neq; horam. Sed cum dixerit pater et securitas. tunc repentino superveniet interitus. et forsitan fur ille est hodie aduenturus. Unde poeta. Quis scit adhuc an nos plures complebimur annos. Nescis an cras te mors sit raptura vel ante. Et ergo dicitur ysaie xxxviii. Dispone domui tue quia morieris tu. et non viues. Et ibidem. Precisa est velut a terente vita mea. dum adhuc ordier succidit me. Nam dum primo incepti vivere. in eodem tempore etiam incepti morti appropinquare. Unde sapientie quinto. Nos statim nati continuo desumimus esse. Hinc est quod seneca in epistola dicit. Cotidie morimur. nam quotidie demitur aliqua pars vite. Et sic quid aliud est vita nostra quam quidam cursus sine transitus. Unde non immerito horologio comparatur: quod gradatim semper transit. et usque ad certum punctum continuo discurrit. et tunc subito ac improvisè cadit. ac campanellas tangit et eas sonitum facere compellit. Sic in veritate vita nostra semper labitur et fluit usque ad certum punctum. Hoc est ad vite terminum a deo patre statutum et prefixum. quem nemo poterit preterire. Tunc enim deficit et cadit et campanellas realiter et ad literas sese pulsari et sonare facit. Igitur evigila et prudenter expecta cursum vite tue. Nam horologium tuum gradus paucissimos habet pertransire. Omni enim hora plures gradus preterit et transcendit. et statim cum ad ultimum pervenerit. in baratrum mortis subito dilabitur et cadit. Audi ergo quid poeta de hoc refert. Vita brevis velut umbra levis fugit annichilatur
Sic vadit subitque cadit dum stare putatur.

¶ Media namque vita in morte sumus. Et ergo dicitur de hoc ecclesiastici nono capitulo. Nescit homo finem

11
suum. sed sicut pisces capiuntur hamo. et sicut aues cō-
prehenduntur laqueo. sic etiam capiuntur hoīes in tēpe
malo **E**cce iam venit finis. finis venit. nam mors vite
est vltim⁹ finis. **H**ic est finis cūctorum hominuz qui am-
monetur in domo luctus. vt habetur ecclāss. vii. **U**lt⁹
dicitur in libello metrico de vita et gestis ipsi⁹ alexādrī
magni **O** felix mortale genus si semper haberet eternū
pre mente bonum. sinemqz timeret. **Q**ui tam nobilib⁹
media q̄ plebe creatus. **I**mprouisus adest anime disci-
mine magno **E**cce iam frater carissime **U**ita quid ē ho-
minis nisi res vallata ruinis. ē caro nrā cinis motu p̄n-
cipium motu finis **H**inc est q̄ bernard⁹ dicit. **C**uz recor-
dor q̄ sum cinis. et q̄ cito venit finis. sine fine pertimes-
co. et vt cinis refrigesco. et quia scdm Gregorium valde
se sollicitat homo in bono ope qui semp cogitat de extre-
mo fine **I**gitur dilectissime **O**mnem crede diem tibi di-
luxisse supremū **S**ēp habens memori mēte necesse mo-
ri **Q**uis ergo homo sane mētis considerās breuitatem
et maximā incertitudinē hui⁹ miserabilis vite ac p̄pinq̄
tatem mortis iam venturę. **Q**uis animadnertens dili-
genterqz reuoluens q̄ āni nostri velut aranea mutabū-
tur et dies nostri sicut fum⁹ deficiunt. et q̄ homo nat⁹ de
muliere tā breue viuūt tempe. qui quasi flos egreditur et
conteritur. ac fugit velut umbra. **Q**uis etiā menteten⁹
hęc ponderans ac intuens cordialiter et cōsiderās sic se
ducitur a diabolo mundo et carne. q̄ penitere negligit in
hoc tpe breuissio. ymno vt verius dicam in hac p̄nti ho-
rula siue momēto **C**erte nemo negligit siue differt. nisi
quem malicia sua penit⁹ excecavit. **Q**uanta pena tali-
bus hominib⁹ de illa negligentia consequetur **U**lt⁹ dicit
paulus aplūs ad hebreos secūdo **Q**uō effugiem⁹ si rātā
neglexerim⁹ salutem. **H**inc beat⁹ effrem dicit **C**arissimi
in hoc breui tempe si neglexerim⁹. nullā omnino excusa-
tionem habebim⁹ quā pro facinorib⁹ nostris ostendam⁹

Nolo ergo breuitatem huius temporis negligere. ne per
infinita secula penitentia infructuosa postmodum inci-
pias tarde penitere. **I**gitur festina ne tardaueris ne cui
fatuis virginibus finaliter excludaris. **U**n̄ Dabebit xxv.
Ecce sponsus venit et que parate erant intrauerunt cum
eo ad nuptias. et clausa est ianua. **S**uper quo beatus gre-
gorius sic dicit. **S**i palatum cordis sapere possit. quantum
admiracionis habet. **E**cce sponsus venit. **Q**uantiu dul-
cedinis. intraverunt cum eo ad nuptias. et quanti amara-
ritudinis. et clausa est ianua. **C**harissime si hec scieres
et intelligeres. ac frequenter corde tenus ruminares ad
penitentiam utique festinanter curreres. nec tempus ac-
ceptabile et dies salutis per commellationes et otia inu-
tiliter perderes sine fructu. **E**t ergo scribit **Z**ipocalipso
ij. **M**emento unde excideris et penitentiam age. **L**egitur
apud clarenallem accidisse. quod quidam vir sanctus cum
esset in oratione audiret quandam vocem miserabiliter
lamentantem. et cum inquireret quid hoc esset. respondit
Ego sum anima cuiusdam damnati infelicem meam de-
plangens damnationem. **E**t cum de pena eius quereretur
dixit quod inter omnia que damnatos magis excitebant ad
penam erat amissio temporis sibi dei gratia collati. in cuius
pauca morula potuissent penitentiam egisse que eos libe-
rasset a pena infernali. **U**nde **H**ugo de sancto victore.
Omnia gehenne supplicia superat deum non videre et
bonis carere: que in potestate habuisti obtinere. **O**pere-
mur igitur dum tempus habemus: ne postmodum dica-
mus penitendo illud **I**heremie viij. **T**ransiit estas. fini-
ta est messis. et nos saluari non sumus. **H**inc est quod deuus
ille effrem nos ammonet dicens. **O**bscuro vos cha-
rissimi et suppliciter rogo. o amici mei vigilate in hoc bre-
ui tempore. in hac hora undecima contendite. iam enim
vespera properabit: cum gloria multa remuneratoz ad

ueniet reddere vnicuique secundum opera sua. Exemplariter
etiam patet quod mortis memoria inducit hominem ad pe-
nitentiam faciendam. Unde legitur de quodam milite
flagitioso. quod nullam penitentiam a papa alexandro sibi
impositam voluit acceptare. tandem papa dedit sibi anu-
lum suum: ut illum in digito suo pro penitentia porta-
ret. et quantumcumque eum inspiceret: quod de morte sua cogi-
taret. Quod cum fecisset pluribus diebus. tandem ad pa-
pam redijt dicens quod paratus esset omnem aliam peni-
tentiam quantumcumque sibi iniungeret facere et adimple-
re. Item legitur de quodam alio peccatore. qui etiam
nullam a confessore voluit acceptare penitentiam. tan-
dem confessor suus sibi hoc iniunxit. ut preciperet serui-
tori suo quod semper in primo ferculo baculum decortica-
tum ei presentaret dicens Domine ad memoriam redu-
caris quod necessario habetis mori et nescitis ubi. quomo-
do et quando. Cum autem per tempus aliquod hoc fac-
tum fuisset et per hoc que comedebat sibi in tedium ver-
terentur: dixit confessori suo quod paratus esset omnem al-
iam penitentiam facere quantumcumque etiam vellet.
Nam cor suum in seipso conturbatum erat et formido
mortis cecidit super eum. Ex predictis ergo satis patet
quod memoria mortis facit hominem se humiliare omnia
contemnere. penitentiam aggredi siue acceptare. et ex
sequenti peccata deuitare. Et ideo Sepe recorderis bo-
ne frater quod morieris. Si memor es mortis: felix eris
cito sortis.

Sequuntur nunc Exempla ex varijs sacrarum liter-
rarum passibus homini christiano admodum utilia.

Petrus damiani ad Blancam
comitissam de terroribus mortis.

Densandum quippe est cū iam peccatrix aīa vincit
incipit carnis absolui q̄ amaro terrore cōcutitur.
quantis mordacis p̄scie stimulis laceratur. **R**ecolit ve
tita que cōmisit. videt mādāta que negligenter implere
contempnit. **D**olet indulta p̄nie tempa sese inaniter per
cepisse. **P**lorat imobilē districtē ultionis articulus ine
uitabiliter imminere. **D**ancere satagit. ire p̄pellitur. recu
perare vult perditā. nō auditur. **P**ost terga respiciens
totius transacte vite cursum velut vnū breuissimū de
putat itineris passum. **A**n̄te se oculos dirigit ⁊ infinita
p̄hennitatis spacia deprehendit. **P**lorat itaq; qz ante tā
breue spaciū acquirere potuit leticiam oīm sclōrum. **D**e
flet etiā se p̄pter tam breuis illecebre voluptatē ienar
rabile p̄petue suauitatis amisisse dulcedinē. **E**rubescit
qz p̄pter illā substātiā que x̄mib⁹ erat obnoxia illam ne
glexit que choris angelicis erat inferenda. **J**am radios
mentis attollit. ⁊ dum diuiciarum immortalū glām p̄
templatur eam p̄pter vite inopiā pdidisse confunditur.
Cunq; sub se reflectit oculos ad hui⁹ mūdi conuallē re
trāq; caliginem. **S**uper se vero mirat eterni lūis clari
tatem. liquitō deprehendit quia nox erat ⁊ tenebre quod
amavit. **O**si rediuiū p̄nie temp⁹ promereri potuissz q̄
dure conuersationis iter arripet. quātis se denotionū
vinculis innodaret. **I**nterea dum ebescētes oculi cō
tabescūt. dum pecc⁹ palpirat. dum raucū guttur āhelat.
dentes palatū ⁊ nigrescūt. ⁊ quādam velut eruginem
contrahunt. **P**allescūt ora. mēbra cūcta rigescūt. **D**uz
hęc ⁊ hui⁹ tanq; vicine morti p̄cedentia faūlantur of
ficia. assunt oīa gesta simul ⁊ v̄ba. nec ipse etiā cogitatio
nes desunt. ⁊ cūcta hęc amarū cōtra actorē testimoniū
reddūt. **C**oaceruantur oīa aī respicientis oculos. ⁊ que
respicere refugit. coact⁹ ⁊ inuit⁹ attēdit. **A**dest p̄terea
hinc horrenda demonū turba. illinc virt⁹ angelica. **I**n il
lo qui medi⁹ est liquitō deprehenditur. cui parti iure posses

13
sio vendicetur Nam pietatis in eo videtur insignia vi
sitationis angelice blanditijs delinitur. atq; armonice
melodie vt exeat prouocatur. Quod si cum sinistra parti
nigredo meritorium et feditatis squalor adiudicet: into
lerabili mox terrore concutitur. repentini impetus vio
lencia perturbatur: precipitatur inuaditur. et de misere
carnis ergastulo violenter euellitur. et ad eterna suppli
cia cum amaritudine trahitur. Jam vero post egressio
nem de corpore q̄s explicare valeat quot armate iniquo
rum acies in insidijs lateant. quot frementes cunei fera
libus telis obstructi tunc obsideant. et ne libere transire pos
sit animus velut militari more constipate legiones oppug
nant. Nec et huiusmodi frequenter in corde versari quid est a
liud q̄ lenocinantia huius vite blandimenta respuere. mū
do repudium dare: illicitos motus carnis illidere. solidū
perfectionis adipiscende. positum indeclinabiliter cus
todire.

Ex horologio eterne sapientie
terit ante discipulum similitudo iuuenis pulcherrimi.
qui morte preuentus in primo migraturus. de salute
anime sue nichil disposuerat. Qui huiusmodi voce la
crimabili clamabat Circūdederūt me gemitus mortis do
lores inferni circūdederūt me Heu! me deus etne ad q̄d
in hūc mūdū nascebar. nat⁹ ex vtero cur nō statim perij
En principium vite mee fuit cum fletu et dolore. nūc autē
finis me⁹ et exitus existunt cū miserabili plāctu et mero
re. O mors q̄ amara est memoria tua cordi iocūdo et in
delicijs enutrito Horribilis pūtia tua ei qui et etate iu
uenis et robore fortis. et qui potitur successibus prosperis.
O q̄ parum credidisset q̄ tā cito mori debuisset. S
nūc mors misera repente quasi in insidijs irrupens ir
ruisti super me. comprehendisti me et mille funibus ligasti
et in vinculis tecum trahis ferreis. sicut trahi solet dam
natus ad supplicium mortis Tempus preterijt. dilapsū ē
et a nullo hominum reuocari potest. nō fuit hora tam breuis

in qua spūalia lucra suo valore oīa terrena icōpabiliter
excedētia cōpare potuissē. **D**eū me miserū. ideo nūc
stillat ocul' me' pze dolore 7 palpebre flūit aquis. quia
reuocare qđ pterijt non possum **E**ya vos oēs q̄ adestis
qui meā miserā videtis. qui flore iuūctutis adhuc gau-
detis. qui tēp' aptū adhuc habetis. me respicite. meaqz
miserias considerate. 7 in meo periculo dānū vēstrū de-
clinate. florem iuūctutis vestre cū deo expēdite. tēp' sa-
cris occupate actiōib' ne similia faciētes similia patiamī
D felix penitencia 7 conuersio matura qz secura qui āt-
tarde pñie se cōmittit dubi' 7 incert' erit. quia nescit an
vere aut ficte peniteat **D** cras cras q̄ longam restē fe-
cisti mihi. 7 in baratx mortis me protraxisti. pcrastinā
do decepisti me: **E**t qđ adhuc dicam. in proximo est tri-
bulatio mea. vt de hoc mūdo recedam. **A**ttrade nūc a
me queso diligenter. **E**cce in hac hora magis gauderem
de breui oratiūcula. puta de salutatioē angelica deuote
per me dicta q̄ super milia auri 7 argenti **D** mi de' quā-
ta bona neglexi. q̄ male accidit mihi q̄ hec non prouidi
qñ bene prouidere potui. quot horas nūqz redituras p-
didi. q̄ modica facta 7 negocia inutilia tractans tā mul-
ta 7 preciosa bona neglexi **D** mi deus nūc finem verbis
meis impono. vltim' plangere non valeo. **E**cce vēit ho-
ra que me aufert de terra **D**eū me nūc video. nūc expē-
rior q̄ amplius viuere non valeo. 7 q̄ mors est in ppin-
quo **E**n man' inualide incipiunt rigescere. facies palle-
cere. visus obūbrari. 7 oculi profundari ac transuerrari.
Alch me miserum pñcture mortis amarissime circūdāt
me. 7 cor debile suffocare nituntur **D** cordis āgustie 7 pl-
sure mortifere. **E**n pulsus incipit caprizare. **A**nhelitus
deficere. et quasi ex pfundo se colligere. lucem hui' mun-
di amplius non video. **E**t ecce iam statū alterius mūdi
pze oculis mentalib' quasi pmeditāto pspicere incipio

14
O mi deus q̄ miserabiles aspect⁹. en cruenta bestie. lar-
uales demonū facies. nigri ethiopes innumerabiles cir-
cūdant me insidiantes ⁊ expectantes miseram aiām me-
am in proximo exituram. si forte torquenda eis in sorte
tradatur. **E**n sudor mortis adest. ⁊ membra penetrans
⁊ vitam esse naturam ⁊ iam succubuisse attestans. **O**
terribilis aspect⁹ iusti iudicis mihi iam presentis. per ti-
morem subito veniētis p̄ exhibitionē. **H**inc valete socij
⁊ amici charissimi. q̄ hic iā exitur⁹ oculū mētis ad pur-
gatorij quo iā deducend⁹ sum cōuerto. inde nō exitur⁹
donec reddam nouissimū quadrantē **I**llic oculo cordis
intueor miseriam ⁊ dolorem. penā ⁊ afflictiones multi-
plicem **D**eum me miserum inter alias debitas penas illo
loco exurgere video flammās igniū. ⁊ inuoluere ⁊ reipi-
gere quasdam aiās miserorū. que velut scintille flammī
uome in medio ignis candētis discurrūt. **S**icut cū ma-
gna villa tota ī icēdio poitur. ⁊ in igne ⁊ fumo scintille
pariter sursum ⁊ deorsuz ferūtur vllulātes ⁊ pre volōē
cruciatū clamantes singule ⁊ dicentes **M**iseremī mei
miseremini mei saltem vos amici mei **T**ibi nunc ē ami-
corum meorum adiutorium. vbi promissiones bone cō-
sanguineorum. ⁊ aliorum per quorum inordinatum as-
fectum nosmetipsos negleximus. ⁊ nobisipsis hanc pes-
nam adauximus. **D**eum cur tot fecimus. laborauim⁹ eis
placere volentes ⁊ male remunerati sumus. ardemus ⁊
estiuamus. nec ab illis adiutorium recipimus. **D**eum cur
de salute nostra non nobismetipsis prouidimus **E**n mi-
ror afflictio purgatorij quod patimur supplicium supe-
rat quodcunq; huius temporalis mūdi **T**uice hore isti-
us quā patimur acerbitas penalitatis centum annos ī
se putatur habere seculi trāsēntis miseras. **S**ed super
omnia genera tormentorum ledit nimis. illius diuine
faciei absentia. **E**t hec omnia predicta in vltimo agone

constitue^r tibi pro mediāli relinquo. Et his dictis agnizando expiro

Gregorius in omelia

Qui inq̄ sūt humane anime maiores inimici q̄z malig
ni spūs qui hāc exeuntē a corpe obsident. quā in carnis
amore positam deceptorij delcātionib⁹ fouent. quā val
lo circūdant. qz ante mentis ei⁹ oculos reductis iniqui
tatib⁹ quas perpetravit. hanc ad societatem sue dānati
onis trahentes coartāt. vt ipsa iam extremitate vite de
prehensa et a quib⁹ hostib⁹ circūclusa sit videat et ins⁹ eua
dendi aditum inuenire nō possit. qz operari iā bona nō
licet: que cū agere licuit contempsit. De quib⁹ adhuc ap
te quod sequitur intelligi pōt Circūdabūt te et coāgul
tabunt te vndiqz Maligni quippe spūs vndiqz āgustāt
animā. qm̄ ei non solū operis. s; etiā locutionis et insup
cogitationis iniquitates replicāt vt que prius se p̄ mul
ta dilatauit in scelere. ad extremū de omnib⁹ āgustictur
in retributione Si enim districte pensetur cuius sit pō
deris improperium ex ore veritatis agnoscitur. cum ne
gligenti et futura non p̄spicienti dicitur. Et quidē i hac
die tua que ad pacē tibi nūc aut abscondita sunt ab ocul
lis tuis Nam cogitandum valde est q̄z terribilis erit ho
ra nostre resolutionis. quis pauor mentis. quanta tūc
oim maloz memoria. que obliuio trāsfacte feliciratis. q̄
formido et consideratio iudicis Quid ergo nobis esse d
presentib⁹ ad delcātionem debet qm̄ simul cūctis trāscū
tib⁹ non valet transire qd̄ imminet qm̄ et hoc fundit⁹ fut
nūtur qd̄ diligitur et illud incipitur vbi dolor nunq̄z fini
tur Tunc maligni spūs egrediente aīa sua opa requirūt
tūc mala que suaserunt replicāt. vt sociā ad tormentuz
trabant. **A**lexonim⁹ in eplā ad demetriadem Rel
puantur honores. despiciantur diuitie Ipsa quoqz vita
nostra martirij amore contemnat⁹. Et hec oīa et si p̄
eternitatis premio nō darentur. essent tamen qm̄z perit

15
cura Amittunt hec etiam illi qui sp̄ cupiunt possidere:
q̄ multos memoria nostra retinet in maximis honori-
bus ⁊ diuitijs constitutos repente de summo illo pote-
rie fastigio concidisse ⁊ eos qui timore elati aliud quid-
dam q̄ homines se iam putabant exitu suo tandem do-
cuere nos quid fuerint. Quid enim in hoc mūdo stabile
quid firmū est. quid porro nō breue ⁊ incertū. ⁊ casui n̄
seruiens. Quale illud bonū est quod sp̄ timeas amittere
vel qd̄ auferendū abs te metuas vel a te relinquēdū sci-
as. Nam et si nullo eripiatur casu vel morte certe p̄dē-
dum est. Et si vita nr̄a tendatur p̄ mille ānos ⁊ ad extre-
mū illum diem totius etatis cotidiana deliciarū volupta-
te veniam⁹. quale hoc queso diu est qd̄ sine delectur. Age
iam transactū vite tue temp⁹ animo reuolue. Nōne vi-
debitur tibi vmbra quedā fuisse qd̄ transijt ⁊ instar som-
nij tenuis incertū esse omne qd̄ videtur. Hoc idē ⁊ d̄cre-
pitus senex sentire pōt cui conuenit dicere cum p̄pheta
Dies mei sicut vmbra declinauerūt. ⁊ ego sicut fenum
arui.

¶ Ex dialogo gregoriij.

Vir qd̄ā in hoc mūdo valde diues fuit crison⁹ nōie. sed
tū vicij plen⁹ quātū reb⁹. superbia tumid⁹. sue carnis
voluptatib⁹ subdit⁹. in acquirendis reb⁹ auaricie facib⁹
accensus. Sed cū tot malis dñs finem ponere decreuis-
set. corporali hūc molestia percussit. Qui ad extremū veni-
ens eadē hora qua iā erat de corpe exitur⁹ apertis ocul⁹
vidit tetros ⁊ nigerrimos spūs corā se assistere ⁊ vch-
mēter imminere vt ad inferni claustra se rapent. Cepit
tremiscere pallefcere ⁊ sudare. ⁊ magnis vocib⁹ iducias
petere. filiūq; suum nōie maximū quē ip̄e iā monacho
monachū vidi. nūmij ⁊ turbatis vocib⁹ clamare dicens
Maxime curre. nūq; tibi mali aliqd̄ feci. in fide tua me
suscipe. Turbat⁹ mox maxim⁹ affuit lugēs ⁊ p̄strepens
familia cōuenit. eos at̄ quos ille iūstētes sibi grauit̄
tolerabat. ip̄i malignos spūs videre nō poterāt. s; coruz

constitue tibi pro meōriali relinquo. Et his diebus ago
nizanto expiro

Gregorius in omelia

Qui inq̄ sūt humane anime maiores inimici q̄ malig
ni spūs qui hāc exeuntē a corpe obsident. quā in carnis
amore positam deceptorijs delcātionib⁹ fouent. quā val
lo circūdant. qz ante mentis ei⁹ oculos reductis iniqui
tatib⁹ quas perpetravit. hanc ad societatem sue dānati
onis trahentes coartāt. vt ipsa iam extremitate vite de
prehensa ⁊ a quib⁹ hostib⁹ circūclusa sit videat ⁊ inō eua
dendi aditum inuenire nō possit. qz operari iā bona nō
licet: que cū agere licuit contempsit. De quib⁹ adhuc ap
te quod sequitur intelligi pōt Circūdabūt te ⁊ coāgus
tabunt te vndiqz Maligni quippe spūs vndiqz āgustāt
animā. qm̄ ei non solū operis. s; etiā locutionis ⁊ insup
cogitationis iniquitates replicāt vt que prius se p mult
ta dilatauit in scelere. ad extremū de omnib⁹ āgustetur
in retributione Si enim districte pensetur cuius sit pō
deris improperium ex ore veritatis agnoscat. cum ne
gligenti ⁊ futura non pspicienti dicitur. Et quidē i hac
die tua que ad pacē tibi nūc aut abscondita sunt ab oca
lis tuis Nam cogitandum valde est qz terribilis erit ho
ra nostre resolutionis. quis pauor mentis. quanta tūc
oīm maloz memoria. que obliuio trāsfacte felicitatis: q
formido ⁊ consideratio iudicis Quid ergo nobis esse d
presentib⁹ ad delcātionem debet qm̄ simul cūctis trāscū
tib⁹ non valet transire qd̄ imminet qm̄ ⁊ hoc fundit⁹ fi
nitur qd̄ diligitur ⁊ illud incipitur vbi dolor nunq̄ fini
tur Tunc maligni spūs egrediente aīa sua opa req̄rūt
tūc mala que suaserunt replicāt. vt sociā ad tormentuz
trahant. **I**eronim⁹ in eplā ad demetriadem Rel
pauantur honores. despiciantur diuitie Ipsa quoqz vita
nostra martiriū amore contemnatur. Et hec oīa ⁊ si p
eternitatis premio nō darentur. essent tamen qm̄ ⁊ per

tura Amittunt hec etiam illi qui sp̄ cupiunt possidere :
 q̄ multos memoria nostra retinet in maximis honori-
 bus ⁊ diuitijs constitutos repente de summo illo potē-
 tie fastigio concidisse ⁊ eos qui tumore elati aliud quid-
 dam q̄ homines se iam putabant exitu suo tandem do-
 cuere nos quid fuerint. Quid enim in hoc mūdo stabile
 quid firmū est. quid porro nō breue ⁊ incertū. ⁊ casui n̄
 seruiens. Quale illud bonū est quod sp̄ timeas amittere
 vel qd̄ auferendū abs te metuas vel a te relinquēdū sci-
 as. Nam et si nullo eripiatur casu vel morte certe pdē-
 dum est. Et si vita nr̄a tendatur p̄ mille ānos ⁊ ad extre-
 mū illum diem toti⁹ etatis cotidiana deliciarū volupta-
 te veniam⁹. quale hoc queso diu est qd̄ sine deletur. Age
 iam transactū vite tue temp⁹ animo reuolue. Nōne vī
 debetur tibi vmbra quedā fuisse qd̄ transijt ⁊ instar som-
 nij tenuis incertū esse omne qd̄ videtur. Hoc idē ⁊ dēre-
 pitus senex sentire pōt cui conuenit dicere cum p̄p̄tra
 Dies mei sicut vmbra declinauerūt. ⁊ ego sicut fenum
 arui.

¶ Ex dialogo gregoriij.

Vir qd̄ā in hoc mūdo valde diues fuit crison⁹ nōie. sed
 tū vicij plen⁹ quātū reb⁹. superbia tumid⁹. sue carnis
 voluptatib⁹ subdit⁹. in acquirendis reb⁹ auaricie facib⁹
 accensus. Sed cū tot malis dñs finem ponere decreuiss̄
 ser. cor. pali hūc molestia percussit. Qui ad extremū veni-
 ens eadē hora qua iā erat de corpe exitur⁹ apertis ocul⁹
 vidit tetros ⁊ nigerrimos spūs corā se assistere ⁊ vch̄-
 mēter imminere vt ad inferni claustra se rapent. Cepit
 tremiscere pallefcere ⁊ sudare. ⁊ magnis vocib⁹ iducias
 petere. filiūq; suum nōie maximū quē ip̄e iā monachus
 monachū vidi. nunq; ⁊ turbatis vocib⁹ clamare dicens
 Maxime curre. nunq; tibi mali aliqd̄ feci. in fide tua me
 suscipe. Turbat⁹ mox maxim⁹ affuit lugēs ⁊ p̄strepens
 familia cōuenit. eos at̄ quos ille iussitētes sibi grauit̄
 tolerabat. ip̄i malignos spūs videre nō poterāt. s; coruz

presentiā in cōfusione in pallore ac tremore illi⁹ qui tra-
hebatur videbāt. **P**auore autē eorū terre ymaginis huc
illucq; vertebatur. in lectulo iacebat ī sinistro latere as-
pectum eorū ferre nō poterat. vertebatur ad parietem
ibi erant. **C**unq; constrict⁹ nimis etiā se relaxari despe-
rauit. cepit magnis vocib⁹ clamare. **I**nducias vsq; ma-
ne. inducias vsq; mane. **S**ed cū clamaret in ipsis noci-
bus de habitaculo sue carnis euulsus est. **D**e quo nimirū
cōstat qz p nobis ista non p se vidrat vt ei⁹ visio nobis
pficiat. quos adhuc diuina potētia lōganimitē expectat.
Nam ille tetros spūs ante mortē vidisse ⁊ inducias pe-
tisse. quid pfuit q easdem inducias quas petiuit nō acce-
pit. **I**tem aliud idem

Est apud nos arhanasius presbiter licaoni⁹. qui in die-
bus suis lictoni⁹ rem terribilem narrat euenisse. **I**bi nā
qz vt ait quoddā monasterium galaton dicitur. in quo
quidam monach⁹ magne estimationis habebatur. boīs
quippe morib⁹ videbatur. atq; in omni sua actione com-
positus. **S**ed sicut ex fine res patuit longe aliter q; ap-
parebat fuit. **N**am cū se cū fratrib⁹ ieiunare mōstraret.
occulte māducare cōsuevit. qd ei⁹ vicinū fratres omnino
nesciebāt: **S**ed corpis ⁊ mentis molestia ad vite exte-
ma perduct⁹ est. **Q**ui cū iā ess; ad finē frēs ad se oēs q; ī
monasterio inerat cōgregari fecit. **A**t illi vt putabāt ta-
li viro moriēte magnū quid ac delectabile se ab eo audire
crediderūt. **Q**uib⁹ ille afflic⁹ ⁊ tremēs compullus ē p-
dere. cui hosti tradit⁹ cogebatur exire. **N**am dixit. quātō
me ieiunare vobiscū putabatis. occulte comedebā. **E**t ec-
ce nūc ad deuorandū draconi sū dat⁹ q; cauda sua genua
mea pedesq; colliganit. caput vero snū intra meum os
mittens spm̄ meū ebibens abstrahit. **Q**uib⁹ dictis sta-
tim defunct⁹ est. atq; vt penitendo se liberare potuisset a
dracone quē viderat expectat⁹ non est. **Q**uō nimirum cō-
stat qz ad solā vtilitatem audientium viderat. cum hos

tem cui tradit⁹ fuerat et innotuit et non euasit

Ex vitis patrum

Abbas sylois sedens in cella se clauderat ostium suum dicebat autem de ipso quod in die dormitionis sue cum sederent circa eum patres resplenduit tanquam sol facies eius Et dicit eis Ecce abbas anthoni⁹ venit. et post pusillum rursus dicit eis Ecce chor⁹ prophetarum Et iterum apostolus facies eius resplenduit et dicit. Ecce chor⁹ apostolorum venit. Dupliciter adhuc resplenduit facies eius. et ecce ipse cum aliquibus loquebatur. Deprecati sunt autem illum senes dicentes Cum quo loqueris pater Qui dixit eis. Ecce angeli venerunt accipere me. et rogo ut dimittat penitere modicum Dicunt ei senes. non indiges penitentia pater. Dixit autem illis. vere nescio me vel initium penitentiae fecisse. et cognouerunt omnes quoniam perfectus est. Et rursus facta est facies eius sicut sol. et timuerunt omnes. Dixit autem eis Tu dote ecce dominus venit dicens Afferte mihi vas electionis heremi. et continuo reddidit spiritum Et factum est fulgur et repletus est totus ille locus odore suauitatis

Ex vita sancti iheronimi.

Adueniente die quo venerabilis eusebius migratur se scierat. tercio die peruenit. languore febrium percussus valide super terram nudam magistri scilicet iheronimi non unum se nudum fecit deferri a fratribus admonens fratres singulos in proposito manere Denique sacculum quo gloriosus induebatur iheronimo deferri fecit et super se poni Ordinavitque se nudum instar gloriose magistri extra ecclesiam in qua iacebat sancti iheronimi cadaver sepeliri Post haec condicione accepta se domino et glorioso iheronimo commendavit. et sic per triduum locutione. corporali que visione peruenit. circumstantibus fratribus passionem domini et alia legentibus iacuit Die autem mortis duabus se horis ante beatam aie exitum cepit venerabilis pater eusebius tanta horribiles accipere ut circumstantes monachi quoque amicos iacerent in terra. nam quibus transuersis oculis inunctis manibus. facie horribili. diraque voce clamabat. non faciam. non faciam. metiris metiris Post

hec faciē in terram quātū poterat firmās clamabat. **Ad**
iuuate me frēs ne pereā **Monachi** autē scētes et tremētes
interrogabāt eū **Quid** habes pater **Quib'** ille **Nō** vid
detis demonū agmina qui me debellare cupiūt **At** illi.
Quid te facturū volebāt eū dicebas. non faciā. nō faciā
Et ille. **Conātur** vt blasphem' iueniar. et ideo sic clama
bam **Tūc** illi. quare faciē tuā abscondebas in terra **Ne**
ait aspectū eorū videret tā terribilē q' omēs pene nihil
sunt respēū illi' **Inter** hec vba acc' priores reuterans sic
ad extrema deuenit **Fratres** autē pauidi et stupentes sta
bant velut mortui nescientes qd' facerent. **Ad** extremā
autē horam veniēti gloniosus eidē iheronim' apparuit con
fortans eū **Ad** cui' aduētū perterrita illa demonū tur
ba euaniuit. **Et** viderūt iheronimū monachi quidā. aliq'
autē has voces ab eusebio audiebāt. **Unde** venis pater.
Quare tāntū morat'es. **Cui** vox illa audientib' fratri
bus. **Expecta** fili ne formides. qz te nō deseram quē tant
tū diligo **Qua** voce audita. breui discursu tpe venerabi
lis **Eusebius** expirauit. **Ad** cui' corp' fiebāt miracula p'
terite vite sanctitatē insinuātia **Int'** que qdā monachus
sui monasterij p' lacrimis et vigilijs oculoꝝ lūie priuat'
statim vt ei' corp' venerādū facie tetigit. oculoꝝ lumen
recepit **Quidā** demoniac' etiā obui' sepeliēdi corp' libe
rat' est **Aliud** ex distinctiōe nona
Legitur in libro de vij. donis q' narrauerit quidā frater
nomine gwalter' magister in theologia. q' cum ecclesia
quedam consecrari deberet. et quidam nobilis comes ex
cōmunicatus ibidem sepultus efficiendus esset. ppter cō
secrationem. patefacto sepulchro. apparuit immanissim'
buso super faciem ei' totā eam opicēs et corrodens. et aliq'
vermes et serpentes. ad quorum aspectuz et horrozē oēs
qui aderant fugerunt **Fili'** autem dicti comitis inuētiō
hec audiens accessit. **Et** visa sanie carnis paterne et
mūm mirabili diuersitate et horrore: dixit. **Isti** sunt

17
amici nostri quos nutriunt deliciae nostrae hos quiescere faci-
mus in mollibus lectis et pictis thalamis. et augmentamur
diuersitate ferculorum. **Delus** est ergo ut extinguatur
in vita per penitentiam. molestentur per ieiunium. ut interfecti
a nobis non occurrant in morte. **Et** relicto principatu et
omni gloria mundi fugit. cogitans se beatum si fieret pauper
pro christo. **Venit** autem romam ubi in timore dei mirabi-
liter corpus suum affixit. carbonarij etiam inibi sortitus
officio dempto solo suo confessore omnibus hominibus usque in fi-
nem vite sue permansit incognitus. **Eadem** veniens qua-
dam die romam ut carbonem venderet. ibidem infirmitate
gravi percussus et vulneratus patientissime et mitissime susti-
nit. deinde vocatus a christo feliciter aduolauit. **Quo** mi-
grante oes urbis capane ultro et per se diuina virtute
sonuerunt. **Quod** cum tam papa iohannes quam vniversus po-
pulus vehementissime mirarentur. confessor ipsius sacer-
dos quidam homo sancte vite totum vite sue ordinem et quis ef-
set enarravit. **Quod** audientes sui nobiles et milites qui eum
ibidem quaesierunt licet viuum non inuenissent corpus tamen
defuncti ad terram suam cum gaudio deduxerunt.

Aliud ex libro de illustribus viris

Conuersus quidam de fratribus clareuallis innocentis
vite et conuersationis honeste cum grauius aliquodiu egro-
tasset. tandem ad extrema deuenit. **Intrauit** ad eum gratia vi-
sitationis beatus bernardus et confortans eum ait. **Confido**
filii quia migraturus es iam de morte ad vitam. de labore tempore
ad requiem sempiternam. **Ille** vero cum ingenti fiducia res-
pondit. **Quidni** pergam ad dominum et creatorem meum. vere
confido et quantum de misericordia domini nostri ihesu christi presumere
audeo. certum sum. quia cito visurus sum bona domini in terra vi-
uentium. **Porro** beatus bernardus ut erat medicus sapiens pas-
torque sollicitus timens homini rusticano ne tam fida transio de
presumptiois magis temeritate quam conscientie puritate prece-
deret ait. **Signa** cor tuum frater signa cor tuum. quid est quod

locutus es. vnde tibi subrepere potuit tante presumpti-
onis audacia. Enimvero tu nō es ille pauper cul⁹ & mise-
rabilis homo qui cum nil aut prope nihil haberes in se-
culo necitate forsan magis q̄ timore dei cogēte ad nos
confugisti. multis precib⁹ tandem aditum impetrando.
Nos vero dei causa collegimus inopem. & parez te feci-
mus victu atqz vestitu ceteris. quia cōitatib⁹ his qui no-
biscum sunt sapientib⁹ atqz nobilib⁹ viris & fact⁹ es qua-
si vnus ex illis. **Q**uid igitur tribuisti domino pro omni-
bus istis. **E**t ecce nō sufficit ingratitude tue gratis ac-
cepisse te tot beneficia de manu dñi. nisi & regnū ipsi⁹ be-
reditario iure vendices tibi. **N**obec ille respondens bla-
do vultu & tranquillo animo dixit. **B**ene pater charissi-
me bene vtiqz perorasti. & vera sunt oia que dixisti. **E**t
rūtamē si iubes loquar ad te dñm & patrem meum. &
paucis aperiam. vnde mihi pauperi & misero suggeri po-
tuit tate non presumptiois: sed vt ego spero deuotio-
nis occasio. si tamen vera est illa predicatio vestra quas
nobis sepius inculcastis qua scz regnū di nō carnis mo-
bilitate. non terrenis diuitijs possidetur. sed sola obedē-
tie virtute acquiritur. **H**anc inqz sententiā tanqz vbiqz
abbreviatum a domino sedula cōmemoracione apd me
continui. ponens illud quasi signaculū super cor meum
assidue meditando. & super brachium meū sollicitate opā-
to. **Q**uerite si placet ab omnibus magistris meis. & soci-
is qb⁹ me obseqz & seruire iussistis si cuiqz illoz aliqui ino-
bediens fui. si de frīb⁹ nostris quēpiā vbo aut signo vel
quolibet alio mō quātū in me fuit cōtristati. **Q**uō si ope-
ram dedi oib⁹ in christo obedire. oib⁹ seruire. cūctos per
dei gratiam diligere. q̄s pbibere me pōt vt de miā ei⁹ nō
cōfidā. **B**erūs itaqz bern. cū tale rñsum ab homine rusti-
cano accepisset. gauisus est gaudio magno & ait. **V**ere
berūs es fili charissime qz caro & sanguis nō reuelauit ti-
bi sapiētiam hanc. s; pater celest⁹ ipē te docuit. ipē posu-

it. aiam tuam ad vitam. rectissimoq; tramite pduxit ad pa-
 triam. **I**n ergo securus egredere. qm patefca est tibi iana vi-
 te. **D**efuncto itaq; fr̄e & exequijs celebratis: venerabilis
 pater de conuersatione & cōsumatioe eius sermonē in ca-
 pitulo luculentū sua illa deuotioe & faciēdia porauit. oēs
 q; illi exēplo ad amorē obediētie mirabiliter accēdit vehe-
 menter nāq; affectus fuit in rūsione illi & magis congra-
 tulabatur ei super obediētie x̄ture & sup ipsi animę pu-
 ritate q̄ si vidissz eū signis & p̄digijs cl̄uiscantem

Sequitur secundū nouissimoz de extremo iudicio

Secundum nouissimoz cuius frequēs medi-
 tatio nos a peccatis reuocat. est iudicium nos-
 uissimū & finale. **H**uius euim memoria nō so-
 lum cohibet a maximis peccatis: verū etiā a
 culpis & minimis peccatis. **U**nde in vitaspatrum legit̄
 q̄ cum quidam senex vidisset quēdam iuuenē dissolute
 ridentem. dixit ei **C**oram celo & certa reddituri sum? ra-
 tionem totius vite nostre: & tu rides. **Q**uali diceret **S**i
 scires q̄ stricta rō fiet postmodum in iudicio de omib?
 peccatis quātūcūq; leuib? & paruis. **U**tiq; non rideres
 sed poti? plangeres & doleres. quia nūc temp? est flendi.
 locus & pccā luendi. **P**ostea gaudebūt qui nūc sua cri-
 mina flebunt. **U**nde gregorius in omelia **P**ntis tēpis
 ita est agēda leticia. vt nunq; amaritudo sequentis iudi-
 cij recedat a mediā. **H**ic ē q̄ dñs dicit eccl̄as. xxxviii. **D**e
 mor esto iudicij mei. nā cū acepo tēp? ego iusticias iudi-
 cabo. **S**ic p. p̄phetam loq̄tur in psalmis. & **J**obelis vltiō
Confurgāt & ascendant gentes in valle iosophat. qz ibi
 sedebo vt iudicē in circuitu oēs gētes. **I**tē iheremie sc̄to
Adbuc iudicio p̄cēdā vobiscū ait dñs. **D**e quo gn̄ali iu-
 dicio scribit̄ osee iij. **A**udite x̄bū dñi filij isrl. qz iudiciū
 dñi cū habitatorib? terre. **H**oc at̄ iudiciū valde ē timen-
 dū. **U**nde p̄pheta dicit. **A** iudicij enī tuis timui. **I**tē

sapientie v. **V**idētes turbabuntur timore horribili. ge-
mentes pie agustia spūs. Certe dñe in hoc die turbabū-
tur gentes et timebūt qui habitāt terminos a signis tu-
is. nec immerito pauebūt. q̄ multa horribilia erunt sig-
na que videbūt. Nam vt scribitur luce xxi. Cū viderit
filiū hōis venientē in nube cū p̄tate magna et maiestate
tūc erūt signa in sole luna et stellis. Et in terra pressura
gentiū p̄ confusione sonit⁹ maris et fluctuū. ita vt are-
cent hōiēs p̄ timore et expectatione q̄ superueniet vni-
uerso orbi. **M**iser homo cogita illi⁹ iudicis dei sez et ho-
minis tam horribilem aduentū. nam ignis in sp̄cū ex-
erardescet. et in circuitu ei⁹ tempestas erit valida. Ignis
inq̄ ante ipsum precedet et inflammabit in circuitu iū-
cos eius. **U**nde ad hebreos decimo. Terribilis at̄ ē que-
dam expectatio iudicij et ignis emulatio. que cōsumpti-
ra est aduersarios. Et malachie iij. Ecce dies veniet sic
censa quasi camin⁹. et erūt omēs superbi et oēs faciētes
impietatem stipula. **I**te et isaye xlii. Ecce dñs in igne ve-
niet. **U**nde iobelis ij. Ante faciem ei⁹ erit ignis vorans
et post eū exurens flamma. Et ideo sicut scribitur mala-
chie iij. Quis stabit ad videndū eum. Ipse enim quasi ig-
nis conflans et quasi herba fullonū. et sedebit cōflans et
emūdans argentū. Quis ergo sane mentis hūc iudicij
et aduentū ei⁹ toto corde non timebit. **G**regori⁹ sup ex-
chiclem. Que erit mens hōis eterni iudicis p̄ntiā non
formidantis. vbi simul peccata ante oculos redeūt. et o-
nia que cum delectatione acta sūt ad mediā cū pauore
reducantur. Certe vt scribitur puer. xxviij. **T**iri mali-
non cogitant iudicij. qui at̄ requirūt deū aiāduertūt o-
nia. **B**er. in prosa. Expauesco quidem multū iudicis ve-
turi vultū. quem latebit nil occultum. nec reliquit quid
multum. Et quis nostrum nō timebit. quando iudex ap-
parebit. ignis ante quem ardebit. peccatores qui delebit.
Est autem hoc iudicij specialiter metuendū p̄pter tria.

29
Primum est multiplex accusatio ipsis peccatoribus valde grauer perhorrenda. Secundum est strictissima uilicationis ratio de omnibus singulariter facienda. Tertium est horribilis sententie expectatio. que a iusto iudice tunc crudeliter coram cunctis hominibus contra insensatos profereatur. Que omnia sunt peccatoribus plurimum metuenda. et per penam eorum memoria est peccatis retractuenda.

Quod iudicium timendum est propter multiplicem accusationem.

Est igitur primum propter quod iudicium est valde et specialiter timendum. multiplex accusatio que in ipsis peccatoribus valde grauer est perhorrenda. vnde multa inueniuntur et numerantur in scriptura que in nouissimo die peccatores accusabunt. Primum est propria conscientia que peccatorem arguet non in occulto ut nunc. sed coram omnibus tunc aperte. Unde danielis vii. Iudicium sedit et libri aperti sunt. id est conscientie que omnibus reuelabuntur. In his libris continetur sententia vite et mortis glorie seu confusionis salutis vel damnationis sempiternae. Item apocalypsis. xx. Indurati sunt mortui ex his que scripta erant in libris id est in conscientijs eorum. Unde ad romanos secundo Testimonium illis reddente conscientia eorum. Nam sicut testimonium bone conscientie hominis iusti est gloria. ita testimonium prave conscientie est accusatio damnatio seu pena. Secundum quod accusat peccatorem sunt diaboli et spiritus maligni. Ipsi ei sicut proditores suggerunt peccatum faciendum. ac de facto et commisso peccatorem accusabunt. sicut socii furis interdum accusat furem de eo quod fecit cum eo. Item apocalypsis xii. Diabolus accusator fratrum nominatur. Unde augustinus. Astabunt omnes ante tribunal christi et presto erit diabolus et recitabit verba professiois nostre: et obiciet nobis in faciem quid nobis. et in

quo peccauim⁹? & in quo loco & quid facere debeam⁹? **D**ic-
tur enim ille aduersarius noster **E**quissime iudex
iudica istum esse meum ob culpam. qui tuus noluit esse
per gratiam. tuus est per naturam. meus per miseriam
tuus est per compassionem meus ob suasionem. tibi ino-
bediens. mihi consentiens. a te accepit immortalitatis
tunicam. a me accepit hanc pannosam tunicam qua in-
dutus est. tuam vestem dimisit. cum mea huc venit **E**qu-
issime iudex iudica ergo illum esse meum & mecum cōdē-
nandum. **H**ec aug⁹. **T**ercium quod peccatores accusa-
bit sunt angeli & spiritus beati **C**redibile est enim qd il-
le qui tradidit eis animas custodiendas. requiret ab eis
dem de huiusmodi custodia rationem. **E**t cum illi non
mentiantur nec culpam alienam sibi debent imputare.
oportebit eos dicere qd ipsi non sunt in culpa. sed pecca-
tores qui noluerunt eis credere & obedire. sicut non est
culpa medici qui nihil omittit de pertinentib⁹ ad curam
infirmi si non sanat languidum sibi inobedientem. **U**n-
de iheremie li. **C**urauim⁹ babilonem & nō est curata **E**st
verbum angelorum. quasi dicerent **F**ecimus qd necessa-
rium erat fieri circa babilonem vt curaretur. sed culpa
sui fuit qd nou est curata. **Q**uartum accusans peccatores
sunt creature. & si quesieris que. dico qd omnes & singule
Nam offenso creatore totus mūdus odio habebit offe-
sozem. **U**nde iob xx. **R**euelabūt celi iniquitatem impij
& terra aduersus eum consurget **N**am domin⁹ aduoca-
bit celum de sursum & terram deorsum discernere popu-
lum **C**risos. super matheum **I**n illo die nihil est qd res-
pondeamus vbi celum & terra. sol & luna. dies & nox et
totus mundus astabunt aduersum nos in testimonijs
peccatorum nostrorū **E**t ideo dicit gregorius. **S**i quis
quis te accusabit. dico qd totus mūdus. & creature non
solum accusabūt peccatorem. verum etiam peccatorem
de ipsis vindicabūt **S**ap. v. **A**rmabit creaturam ad v

tionem inimicorū z pugnabit cum eo orbis terrarū cō
tra insensatos. i. peccatores. Item eiusdem xvi. Creatu
ra tibi factori deseruiens excandescit in tormentum ad
uersus iniustos. Quintum accusans peccatorem sunt
miserabiles persone que iniuriam passe sunt. Nam illi
eos tūc accusabunt qui ipsis iniuriam fecerunt. Tūc ei
verificabitur verbū pphete in psalmo sic dicentis Cog
nouit quia faciet dominus iudicium inopis z vindictam
pauperis. nam ipse qui intuetur abyssos. qui sedet sup
cherubin z seraphin. qui ambulat super pennas vento
rum. terribilis in cōsilijs super filios hominū. tūc iudi
cabit cās pauperū quando stabūt in magna cōstātia ad
uersus eos qui se angustiauerūt. Tūc vindicabit om
nia pater orphanorum z iudex viduarum. Patiencia
vero pauperum non peribit in finem. Accusabūt etiā
subditi suos impios z negligentes prelatos Bernardus
super cān. O terribilis deus super filios hominū. frustra
incipient dicere tūc miseri montibus. cadite sup nos. z
collibus cooperite nos. Venient ante tribunal christi
z audietur populorū grauis querela. accusatio dira quo
rū vitere stipēdijs. nec diluere peccā quib⁹ facti sunt dui
ces ceci. z mediatores fraudulentī Sextū accusās peccō
rem est peccm. Iher. ij. Arguet te malicia tua z auersio
tua increpabit te. Unde peccata erunt ligata ad colluz
peccatoris. Dzee xiiij. Colligata est iniquitas effraim.
absconditū est peccm eius. Tren. primo. uoluntē sūt z ipo
site collo meo. s. iniquitates mee. Et ideo sicut furtū liga
tum ad colluz furis accusat eū. sic z tūc peccā accusabūt
miser peccōrem. Prover. v. Iniquitates sue capiēt im
piū z funib⁹ peccatorū suorū quib⁹ constringitur. Hinc
est q̄ per pphētā dicitur. Funes peccōz circūplexi sunt
me quib⁹ inquā funib⁹ mali per diabolu trahentur ad in
fernū. tūc ei cadēt in retiaculo ei⁹ peccōres z captio quā
abscondit apprehendet eos. Legit de ericio q̄ intrās ortū

onerat se pomis figens ea in aculeis Cum autem vene-
rit ortulanus. tunc ericius volens fugere impeditur ab o-
nere. et sic cum pomis comprehenditur et arrestatur. Sic
etiam accidit peccatori diuersis peccatis onerato in die
iudicii comprehenditur et accusabitur ab eisdem. **Psalmi-
sta** Cognoscetur dominus iudicia faciens in operibus ma-
nuum suarum comprehensus est peccator. **De quo crisostomus** super
mattheum dicit. Ipse cogitationes et specialiter opera ista
bunt ante oculos nostras accusantes nos ante deum. dicente
apostolo **Cogitationibus inuicem accusantibus**. **Bernardus**
Tunc opera nostra simul loquentia dicent ad peccatores.
**Tu nos egisti. opera tua sumus. non te deseremus. recu-
erimus. tecum ad iudicium pergemus.** Nam ut dicitur **E-
zechielis xvij.** sicut iusticia iusti erit super eum. sic impi-
etas impij erit super eum. **Hic est quod psalmista dicit** **Qui-
dite hec omnes gentes. auribus percipite qui habitatis orbem.**
Cur timebo in die mala. id est in die iudicii. que non solum
mala. immo pessima est cuiuslibet peccatori. **Ad quod reser-
pondit sibiipsum dicens** **Igitur nunc timebo.** quia iniquitas
calcanci mei circumdabit me. **Septimum et vltimum accu-
sans peccatorem sunt tormenta siue instrumenta passi-
onis ihesu christi. immo verius ipsemet christus** **Unde**
hieronimus **Crux christi contra te pugnabit. et christus**
per vulnera sua contra te allegabit. cicatrices contra te
loquentur. et clam de te conquerentur. **Hinc augustinus**
in tractatu de simbolo sic dicit. **Fortassis dominus in cor-
pore suo cicatrices observabit. ut in iudicio peccatoribus**
exprobraret. et conuincens eos dicat. **Ecce hominem quem**
**crucifixistis. ecce deum et hominem in quem vos infeli-
ces credere nolulistis. videte vulnera que infixistis. ag-
noscite latus quod pupugistis. quod propter vas apertus**
est et intrare nolulistis. **Tunc etiam ipse christus accusans**
peccatores dicet illud quod **Matthei iij.** **habet scriptum** **Re-
uelabo pudenda tua. et ostendam gentibus nuditatem tuam et**

regnis ignomiam tuam **D**ice scdo Reuelabo stulticiam
eius in oculis mandatorum eius. et vir non eruet eum de
manu mea. **Q**ui tristes et qui desolati erunt in hoc die mi
seri peccatores. **T**unc enim scribitur. **A**pocalips. i. vide
bit eum oculus. et qui eum pupugerunt. et plangent su
per eum omnes tribus terre. **T**unc peccator videbit et iras
cetur. dentibus suis fremet et tabescet

Quid iudicium timendum est propter red
dendam rationem.

Huiusmodi iudicium reddit timorofum est striciss
ima villicationis nostre ratio de omnibus singula
riter facienda. **L**uce xvi. Redde rationem villica
tionis tue. **J**am enim non poteris amplius villicare. **C**ha
rissime si esses rationem redditurus mille florenorum coram domino
temporaliter iusto prudenti et severo. multum deberes sollicita
ri pro bona computatione facienda. **S**is ergo multo magis
sollicitus et vigilans pro reddenda ratione de commissis bonis
coram deo et angelis et omnibus sanctis. quibus tunc presenti
bus et absentibus te necesse est oportebit computare. non solum
de maioribus. verum etiam de minimis usque ad ultimum
quadrantem. **U**bi ysa. iij. Dominus ad iudicium veniet cum semi
nibus populi sui et principibus eius. **E**t zacharie xiiij. **V**e
niet dominus de me omnesque sancti eius cum eo. videlicet ad
iudicium generale. quod erit in publico coram omnibus hominibus.
et non in occulto. et ideo tanto magis est timendus. **U**bi
sophonie. iij. **D**ane iudicium suum dabit in lucem. et non
abscondetur. **E**rit ergo ratio multimoda de cunctis tunc
reddenda. **P**rimo videlicet de anima a deo nobis da
ta et commissa. **S**i enim rex filiam sibi dilectissimam quam
in regno disposuit facere reginam. alicui commisisset sub
ditorum suorum et ille eam male custodisset. quis dubi
tat quin rex exigeret rationem de custodia filie sue tali
ter neglecte. **Q**uid ergo faciet rex celorum de illo cui filiam
suam. id est animam specialiter sibi dilectam tradidit in custodi

sumquam intendit ad dignitatem regiam sublimare in
celis. si eam male custodiunt. nonne magnā eriget inde
rationem. **Iō** dicitur deuteronomij iij. Custodi tene
ipsum ⁊ aiām tuam sollicite. Nam sicut dicit augustinus
Maius est damnum in amissione vni⁹ anime q̄ mille cor
porum. **U**nde bern. in libro meditationū suarum. **T**ot
tus iste mūdus ad vnius anime precium estimari n̄ p̄r.
Et ideo dicit ibidem: **C**ur carnem tuā preciosis rebus
impinguas ⁊ adornas. quam post paucos dies vermes
comesturi sunt in sepulchro. **E**t animam tuā bonis opi
bus non decoras. que deo ⁊ angelis ei⁹ in iudicio est p̄r
tanda. **C**ur ergo animā vilipendis: ⁊ ei carnem antepo
nis. **D**ominā ancillari ⁊ ancillā dñari: magna abusio ē.
Idem in libro de contemptu mūdi. **H**odie filij hominū
curam anime negligunt. curam autem carnis oī deside
rio perficiūt. neq̄ enim peccare metuūt sed puniri. **C**u
ergo charissime noli min⁹ dignū plus diligere mag⁹ dis
no. noli corp⁹ diligere ⁊ animā negligere. noli ancillam
extollere ⁊ dominā permittere ancillari. **U**nde crisost⁹
in libro de repatione lapsi. **S**i aiām negligamus nec cor
pus saluare poterimus. **N**ō enim anima p̄ corpe s; cor
pus p̄ anima factū est. **Q**ui ergo qđ primū est negligit.
⁊ secundū qđ infer⁹ est extollit ⁊ custodit. utrūq; corru
pit. **Q**ui vero ordinem seruat ⁊ qđ primū est colit ⁊ cul
todit. ⁊ secundū neglexerit per primi salutē saluabitur
⁊ secundū. **S**i ergo volueris animam tuā saluare. ⁊ bo
nam inde domino rōnez reddere. ipsam instrue sciētis
⁊ virtutibus diuinis. **U**nde dicit plato in thimotheo.
Ad hoc anima est adiūcta corpori vt fenoretur scienti
as ⁊ virtutes. si cum magno fenore venerit. benigne re
cipietur a suo creatore. si autez relegabitur ad inferna.
Secundo reddenda erit ratio de corpore nostro. **I**psū
si quidem est castrū a deo nobis traditum ⁊ commissū
Bernard⁹ **B**onū castrum custodit qui corp⁹ suum custo

22

dit Exigetur ergo rō de custodia hui⁹ castri. videlicet a
inimici dñi. i. carnis voluptates ⁊ vicia aliqñ sūt recep-
ti. ⁊ familiares eiusdem ⁊ amici. id est virtutes ⁊ bona
opera abinde turpiter sunt effugati. Si diabolus ibi fu-
erit receptus. ⁊ christus verus domin⁹ cōfuso modo sit
exclusus. Quod si fecerim⁹ magna erit suspitio de nota p-
ditionis nrē ⁊ infidelitatis. ⁊ itabim⁹ ad reddendam ex
inde rationem. Item corp⁹ nostrum est iumētū a dō no-
bis concessum. vt ipso vtamur pro aīe nostre cōmodo ⁊
vtilitate. de quo debem⁹ reddere rōnem quo ad tria. Un-
de ecclās. xxiii. Cibaria hga ⁊ onus azino. pais discipli-
na seruo. Tam azin⁹ q̄ seruus designat nostrū corpus.
cui debetur panis ad sustentationem nature. hga disci-
pline ad repressionem lasciuie. ⁊ on⁹ boni operis ad p̄fec-
tum p̄nie. Exiget igitur domin⁹ primo de hoc suo iumē-
to si illud pabulū discrete ministrauerim⁹ nō nimis lau-
te ipm corpus nutriendo. Nam qui seruū suū delicate
nutrit: postea illū sentiet contumacez. vt habetur puer
bioz. xxix. Etiam nō nimis modicū v̄ necessarijs ipi cor-
pori tribuendo. qđ si fecerim⁹ reputabimur p̄p̄ioz cor-
porū pemptores. Contra qđ loquit sic berñ. in eplā ad
frēs de mōte dei. Sunt ⁊ alia corp̄m exercitia. in quib⁹
necesse est laborare. sicut vigilie. ieiunia ⁊ huiusmodi: q̄
sp̄nalia non impediūt sed adiuuāt. si cū rōne ⁊ discreti-
one fiant. que si ex indiscretionis vicio sic agātur vt vel
deficiente spū vel lāguēte corpe sp̄nalia impediāt. qui
sic est corpi suo abstulit boni operis effectū. spū affcūm
proximo exemplū. ⁊ honorem deo. sacrilegus est ⁊ horū
oim in deū reus. Et ergo grego. xxx. moralū sic ait. per
abstinentiam carnis vicia extingueda sunt. nō caro. s; ne-
cesse est vt artē cōtinētie quis; teneat. qui nō carnē sed
vicia occidat. Sepe enim dum in illa hostem inseqmuri
etiam ciuem quē diligim⁹ trucidam⁹. Secūdo exiget si h-
ga discipline illud corpe xerim⁹ a rebellionē ⁊ lasciujs il

lud cohibendo. Unde bernardus sup can Jugo disciplina
insolentia moru est domada Item dicit idem in epla
q̄ compositum reddit oem corporis status necno ⁊ me
tis habitum disciplina. cervicem submittit. ⁊ ponit sup
cilia. componit vultum ligat oculos. cachinnos p̄hibet
moderat linguam. frenat gulam. sedat iram ⁊ format
cessum Tercio exiget domin⁹ si ipsum corpus laborare
fecerimus in operibus penitentie ⁊ virtutum. En au
gustin⁹ in libro de baptis. parvulorum Propterea d̄ pa
diso emissus est adam ⁊ contra edo habitavit. ve signifi
caret q̄ in laborib⁹ qui sunt delicis contrarij erudienda
est caro peccati Unde corp⁹ nostrum reputandum e
nunal laboriosum ad opera penitentie facienda nobis a
deo commodatum Noli ergo illud tenere ociosum cur
ignoras q̄d̄iu penes te manebit ne imperfecto opere pe
nitentie ab illo qui concesserat forsitan improvisē repe
tatur. Et ergo dicit crisos. Si mutuo acceperis equum
aut bouem instāter operaris. ⁊ dicis forte. cras a me tol
letur. quare. hoc etiā nō facis equo corpi scilicet tuo Sic
ergo iumentum tuū a christo tibi concessum discretē nu
trias vt sustentetur natura ⁊ domentur vicia Sic rega
discipline corrigas vt maneat in obediētia ⁊ fulgeat cal
timonia. sic ad laborem instruas vt profugentur ocia ⁊
faciat digna penitētie opera. tūc finaliter possis domio
bonam ⁊ valentem ex inde reddere rationez Tercio
reddenda est ratio de proximis. ⁊ priō pater de filio. hoc
habetur primo Re. iij. vbi legitur q̄ heli punitus est p̄
filijs suis eo q̄ nouerat illos indigne agere ⁊ non corri
puit eos delinquentes Et ergo dicitur puer. xxix Eru
di filium tuum Unde quidam Si tibi sit nat⁹ peccan
tem corrige natum Ne ve suū luere possis de iure rea
atum Item prelati de suis subditis Ezechiel. xxxiiij. Si
li hominis speculatozem dedi te domui israhel Audicia
ergo ex ore meo sermonem anūciabis eis ex me Si me

23
me dicente ad impletum Impie, morte morieris. & locutus
non fueris ut se custodiat impius a via sua & ipse in ini-
quitate sua moritur. sanguinem eius de manu tua req-
ram. **I**tem eiusdem. xxxiii. Ecce ego ipse super pastores
& requiram gregem meum de manu eorum. **I**tem dominus
& requiram gregem meum de manu eorum. **I**tem dominus
sive princeps terrenus rationem etiam reddet de suo i-
feriori atque subiecto. **H**oc patet numeri xxv. ubi legitur
quod principes a domino iuste sunt suspendendi in patibu-
lis propter peccatum populi. quia fornicatus fuit populus
cum filiabus moab. que vocabant eos ad sacrificia sua.
xxc. ut ibidem legitur. **T**ales ergo sunt principes & pre-
lati de quibus scribitur iuxta xxv. **V**llulate pastores
& clamate. aspergite vos cinere optimates gregis. quia
completi sunt dies vestri ut interficiami & cadetis qua-
si vasa preciosa. **V**ideant ergo prelati ecclesie & princi-
pes uniuersae terre. qui alijs presunt & imparant. qualis-
ter commissum sibi gregem verbo pariter & exemplo in-
struunt. regunt. defendunt. **P**relati namque debent po-
pulum docere & a lupinis hereticorum insulcibus vulpi-
nis fraudibus sagaciter defensare. **P**rincipes vero ter-
re debent peccantes corrigere. sibi subditis iusticiam et
iudicium facere. pupillos & viduas. miserabileque per-
sonas diligenter protegere. nec quemquam iniustis actionibus
seu molestijs aggrauare. **S**ciant enim fore scriptum sa-
pientie vi. quod iudicium durissimum in his qui presunt fiet.
exiguo enim conceditur misericordia. potentes autem
tormenta patientur. **A**d vos omnes ergo prelatos ecclesie
et principes uniuersae terre sunt hi sermones mei ut dis-
catis sapientiam & non excedatis. ac subditos sic instru-
ite diligite & defensate. ut durissimum hoc iudicium. ubi
fortioribus fortior & maioribus maior instat cruciatio. se-
cure in die nouissimo valeatis expectare. **Q**uarto red-
denda erit ratio de omnibus operibus & commissis. **V**bi at pa-
nassius in simbolo sic dicit. quod ad aduentum christi omnes

homines resurgere habent cum corporibus suis. et resur-
dicuri sunt de factis proprijs rationem Et hoc est quod aposto-
lus innuit in ad corinthios v. **Ubi dicit. Omnes nos**
manifestari oportet ante tribunal christi. ut recipiat unusquisque
proportio corporis prout gessit. siue bonum siue malum. Et
ecclesiastice ultimo Cuncta que sunt adducet dominus in iudicium
et non solum magna et grania peccata: sed etiam que in oculis
nostris videntur modica et quasi nulla. Etiam paruum quod
videtur passus hominis. sed de eo erit ratio reddenda Job xiiij.
Observasti omnes semitas meas. et vestigia pedum meorum
considerasti. Et subdit capitulo sequenti. Tu quidem
gressus meos dinumerasti. Item xxxiiij. Oculi eius super
vias hominum. et omnes gressus eius considerat sicut et
retribuendum quod in illis perpetravit. Exemplum de
gelo numerate passus heremite De quo legitur in vita
patrum. Minus est verbum ociosum. Et tamen sic scribitur
mathei xij De omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines
reddent de eo rationem in die iudicii. Unde sapienter
primo Qui loquitur iniqua non poterit latere. nec poterit
terierit illum correctionis iudicium Minimum videtur cogita-
tio vana. et tamen dicitur sapienter primo. In cogitationibus
impiorum interrogatio erit. Et eiusdem vi. Ipse cogitationes
nostras scrutabitur Unde ysaie ultimo Ego
autem opera eorum veniam et congregabo cum gentibus. Et
delicet ad iudicandum prout gentes iudicabo De quo habetur
berur iohannis iij. In diebus illis congregabo omnes gentes
et reducam eas in valle iofaphat. et disceptabo cum eis ibi
super populo meo et hereditate mea israel. Omnia ergo
opera cogitationes et verba stricissima iudicabuntur
Nam et dicit gregorius super illud mathei xxiiij. Omnes
capilli vestri numerati sunt Sic deus omnes vias nostras
considerat et gressus dinumerat ut nec minime cogita-
tionibus aut verba minutissima que apud vos valent

runt in ei⁹ iudicio maneat indiscussa **T**unc enim vnt
 uersa opera nrā tanq̄ in frontibus nostris essent scrip
 ta erunt omnibus manifesta **N**am vt scribitur ecclesie
 astici xi. **I**n fine hominis denudatio illius operū. **Q**ui
 to erit reddenda ratio non solum de malis commissis :
 sed etiam de bonis pretermisissis **U**nde mathei xxv. tūc
 dicit rex his qui a sinistris eius erūt **D**iscedite a me ma
 ledicti in ignem eternum. qui prepatatus est diabolo et
 angelis eius **E**suriui ⁊ non dedistis mihi manducare :
 ⁊ cetera que sequuntur **E**t fuit vna de causis quare di
 ues epulo non inuenit aque refrigerationem. quia pau
 per lazarus de micis eius mensē nihil potuit obtinere.
Item non solum de commissis ⁊ omisissis reddetur ra
 tio. sed etiam de tempore perduto in quo mala facta sūt.
 ⁊ bona pulchra neglecta **U**nde ecclāstici xvij. **N**ume
 rum dierum ⁊ tempus dedit illis domin⁹ : vt ipsis salu
 briter ad eius honorem ⁊ propriam salutē vtētur. **Q**u
 mulci tamen vilipeudūt ⁊ temp⁹ inutiliter consumūt.
De q̄bus bern⁹. ad scolares conqueritur sic dicēs **N**ihil
 preciosius tempore. sed heu hodie nihil vili⁹ reputatur.
Transierunt dies salutis. ⁊ nemo recogitat. nemo sibi
 perire diem : ⁊ nunq̄s redituram causatur. **S**ed sicut nō
 peribit capillus de capite. ita nec momentum de tempo
 re videlicet de quo ratio non exigetur. **Q** quantum hoc
 timebat br̄ns ancedimus in meditationib⁹ suis ita dicēs
Dignū aridū eternis ignib⁹ dignū. qd enī r̄n̄debis i il
 la die cum exigetur a te vsqz ad ictum oculi omne tēp⁹
 viuendi tibi impensum qualiter fuerit a te expēsū. et
 ideo dicit sapiens ecclesias. quarto **F**ili conserua temp⁹ :
 Sexto ⁊ vltimo reddenda erit ratio d⁹ omnibus donis
 a domino deo perceptis. **I**ple enim dominus nihil dat
 de quo non velit habere rationem. **U**nde potius vide
 tur commodare q̄ simpliciter dare **I**pe enī req̄ret ratio

nam de omni dato. siue sit spūale vt sunt bona anie nā
turalia acquisita et infusa. siue corporalia vt sunt for
tudo agilitas et pulchritudo Siue temporalia vt sunt di
uicie potestates et honores De his omnib⁹ patet exēpla
riter et parabolice mathei xx. de quinqz talentis Et luce
xix. de nobili qui tradidit seruis suis diuitias De quib⁹
omnib⁹ oportuit ratio reddi et cōputatio fieri specialis
Et ergo sicut scribitur iob xix. Scito esse iudicium scy
breuiter faciendum. in quo de omnib⁹ et singulis super
us iam positus ratio strictissima exigetur. Quare dicit
bar iob xxxi. Quid faciam cum surreterit ad iudicandū
domin⁹. et cum quesierit quid respondebo illi. **Q**uā
citer veniet querens et interrogans de omnibus operi
bus nostris Nam iuxta est dies perditionis et adesse fa
tinant tempora. scilz quanto iudicabit domin⁹ populus
suum Quia vt dicitur Alodie primo Juxta est dies ve
mini super omnes gentes Ipse namqz dicit in apocalip
si tercio. Ecce venio cito. Et ergo dicitur in euangelio
marci xiiij. **V**igilate nescitis enim quando domin⁹ ven
et an media nocte an gallicantu. an mane. ne cum ven
rit repente inueniat vos dormientes Quod autem vo
bis dico omnib⁹ dico **V**igilate. vigilate Nam si non vi
gilaueris veniā ad te tanqz fur. et nescies qua hora ven
iam ad te **I**tem apocalipf ultimo Ecce venio cito et me
ces mea mecum est reddere unicuiqz scdm opera sua. et
ergo charissime cū de tot et tātis oportebit te iam cito et
quali improuise et subito rōnem reddere semp vigila. et
ligenter te examina. sciam quoqz tuā fundit⁹ expurga
Ut cum dñs ad iudicandū venerit possis eīdē conuen
enter respondere Et in oculis eius grām ac veniā pecc
rum misericorditer inuenire Et hoc ē qđ suadetur tibi
Ecclēsiā. xviii. ubi dicitur Ante iudicium temetipsuz in
terroga et in cōspēu dei inuenies p̄tiationem

Quod iudiciū tunc dū sit. p̄pter s̄nē p̄tationē

Utimū quod finale iudiciū reddit fo: mirabile et
pauescendum est horribilis sententię expectatio.
que a iudice tūc crudeliter est ferenda. **Hec** autem sentē
tia est terribilis specialiter propter tria. **Primū** ē incer
tudo sententię siue dubitatio. **Nulli** enim constat an
pro se vel contra se feratur. **Nam** ut dicitur ecclāsē. ix.
Sunt iusti atq; sapientes. 7 opera eorum in manu dei
sunt. 7 tamen nescit homo utrum odio an amore dign⁹
sit. sed omnia in futuro seruantur incerta. **Unde** legit^r
in vitaspatrum. q; cum abbas agaton moritur⁹ per tres
dies stare immobilis apertis oculis. 7 fratres cum pul
sarent dicentes **Abba** ubi es? **Respondit** in conspectu
omnium iudicis assisto. **Et dixerūt** fratres **Tu** times.
Dixit Intima virtute qua potui mandata dei custodi
ui. sed homo sum 7 nescio utrum opera mea accepta sint
coram deo. q; aliter sunt dei iudicia 7 aliter hominū. **Et**
ideo nec confido. nisi venero ante deum. **Dicit** enim gre
gorius **Sepe** iusticiam meam ad examē diuine iusticie
inducta iniusticia est. 7 plerumq; sordet in conspectu iu
dicis. qd; in intentione fulget operantis. **Uñ** puerbioꝝ
xiiij. **Est** via que videtur hominibus recta 7 nouissima
eius ducit ad interitū. **Et** quia iste sanctus pater aga
ton hec cordialiter aduerbebat. ido q;uis in mādatiis di
custodiendis diligentissim⁹ fuit. futurū tamen iudiciū
valde timuit 7 expauit. **Item** legitur adhuc in vitaspa
trorum q; quidam senex dixit. **Tres** res timeo. vnā vi
delicet qñ anima mea egressura est de corpe. **Alia** quan
do occursura est ipsi deo. **Tercia** vero qñ finalem sniaz
in die nouissio expectauerit auditora. ecce qualiter mul
ti sanctorum patrum hoc iudiciū timuerūt. ppter incer
titudinem sentētie tunc ferende. **Et** vero merito valde
est timendum. **Unde** marxi viij. 7 sunt verba saluatoris
Multi dicent mihi domine domine. nōne in nomie tuo
ap̄tauimus 7 demonia eiecim⁹? 7 virtutes multas fe

cinus **E**t tunc confitebor illis dicens. **D**iscedite a me quoniam
nunquam noui vos. **S**i propere et fugantes demones et mi-
racula in dei nomine facientes tunc repellentur: quis
tam sancte hic posset uiuere. quod in hoc iudicio non habe-
at tremere et pauere. **N**ullus uerissime cum non sit mi-
nus a sorde super terram. etiam nec infans unquam dicitur. **H**inc
est quod scribitur ysaie. lxxiiij. **F**acti sumus omnes nos
ut immundus quasi pannus menstruate uniuerse iusti-
cie nostre. **I**gitur de omnibus operibus nostris in hoc
iudicio producendis quantumcumque etiam uideantur bo-
na sine iusta. debemus merito formidare. **U**nde iob ix.
Terebar omnia opera mea. **S**ic beatus paulus uas ec-
lectionis: quibus de nullo peccato sibi conscius fuerit. **D**i-
cit enim actu xxij. **E**go omnibona conscientia conuer-
satus sum apud deum usque in hodiernum diem. **T**amen sic
cut scribitur ecdas. v. **D**e propiciatu peccatorum noli esse
sine metu. **U**nde prime ad corinthios iij. quasi pau-
do dicit. **N**ihil mihi conscius sum sed in hoc iustificatus
non sum. **H**inc gregorius ait. **I**usti autem uiri omne quod
egunt metuunt dum caute considerant ante quantum
iudicem stabunt. **O**mnes enim stabimus ante tribunal
christi. ut scribit apostolus ad romanos xiiij. **E**t ergo e-
go miserum quid dicam vel quid faciam. dum nil boni
proferam ante tantum iudicem. **S**ecundum est illius senten-
tie dura et lamentabilis. immo intolerabilis prolatio. cum
iste dicitur. **U**nde mathei xxv. **C**um uenerit filius ho-
minis in maiestate sua et omnes angeli cum eo. tunc se-
debit super sedem maiestatis sue. **E**t congregabuntur ad
eum omnes gentes. et separabit eos ab inuicem sicut
pastor segregat oues ab hedis. **E**t statuet quidem oues
a dextris. hedos autem a sinistris. **T**unc dicet rex his qui
a dextris eius erunt. **V**enite benedicti patris mei possi-
dete paratum uobis regnum a constitutione mundi. **E**t

rui & dedistis mihi manducare. sicuti & dedistis mihi be
 bere. & cetera que sequuntur **T**unc dicet & his qui a si
 nistris eius erunt. **D**iscedite a me maledicti in ignem e
 ternum qui paratus est diabolo & angelis eius. **U**nde
 quidam **J**udicis in lite breuis est vox ite venite. **D**ices
 tur reprobis ite. venite bonis **O** gratiosissimum & dul
 ce christi alloquium. cum dixerit. **V**enite **O** durum et
 amarum ymmo intolerabile verbum euz pronunciaue
 rit **D**iscedite a me maledicti in igne eternu. siue ite **V**e
 re vere. **A**spera vox ite. vox est benedicta venite **U**nde
 beatus bernard^{us} ait **O** q̄s graue & intime a sinistris erit
 ite. cum a dextris vox venite dicet rex largitor vite **I**s
 te est gladius ab vtraqz parte acutus exiens de ore filij
 hominis. **U**t habetur apocalipsis primo. & etiam decio
 nono **C**erte tñc percutiet terram virga oris sui & spiri
 tu labiorum suorum interficiet impium. **U**t habetur y
 saie vndecimo **O** q̄s terribile est illam vocem tunc audi
 re **U**nde augustin^{us} inper iohannem **Q**ui ceciderunt ad
 vocem vnam morituri christi. quid facient sub voce ius
 dicaturi. **I**pse siquidem rugiet tanqz leo. **A**mos tercio.
Leo rugiet quis non timebit **I**tem ysaie v. **R**ugiet^{ur} ei^{us}
 vt leonis **I**tem iheremie xxv. **D**ominus de excelso rus
 giet & de habitaculo suo dabit vocem suam. peruenitqz
 sonus eius ad extremum terre. quia iudicium domino
 cum gentibus. **C**erte tunc vox domini confringētis ce
 dros. nam tunc domin^{us} confringet cedros libani **H**oc ē
 superbos & eleuatos eius speciales inimicos **Q**ui mox
 vt honorificati fuerint & tanqz cedri exaltati quemad
 modum fumus deficient. cum in hoc iudicio humiliati
 fuerint a domino. & quasi penitus ad nihilum redacti
Hec etiā vox domini erit sicut tonitruum verberās ter
 ram. **I**deo iob xxvi. tremens dicebat. **Q**uis poterit tos
 nitruum magnitudinis ei^{us} intueri **U**n̄ psalmista **I**nto

nuit de celo dominus et altissimus dedit vocem suam. **Ite**
ioh xxxviij Tonabit dominus voce sua mirabiliter qui fa-
cit magna et mirabilia. **Hinc** anselmus in meditationibus
suis dicit **Quid** dormitas anima tepida et euomi digna
Qui non expergiscitur. qui non tremit ad tantum toni-
truum. non dormit sed mortuus est. **Item** verbum domini
erit ad modum choruscantis. **Unde** zacharie nono.
Erit ut fulgur iaculum eius et dominus in tuba canet.
Certe sicut dicitur ysaie xxxviij. **In** die illa clangetur tuba
magna. **Hinc** dicit Crisostomus super illud **Matth** xiiij
Virtutes celorum movebuntur. **Ter**re nox magna voce
tube terribilis cui omnia obediunt elementa. **Que** petras
scindit. inferos aperit. portas ereas fragit. vincula mor-
tuorum dirumpit. et de profundis abyssi liberatas animas cor-
poribus suis reddit. et ad iudicium ire compellit. **Hec** om-
nia citius consumuntur in opere. tanquam sagitta transit in
aere. **Dicente** apostolo. i. ad corinthios xv. **In** momento
in ictu oculi in nouissima tuba. **De** hac etiam tuba dicit
Ieronimus. super mattheum. **Qu**otiens diem illum contem-
dero. toto corde contremisco. **Si**ue etiam comedo siue
bibō siue aliquid aliud facio. semper videtur illa horribi-
lis tuba sonare in auribus meis. **Surgite** vos mortui ve-
nite ad iudicium. **Hunc** diem frequenter debet cogitare
quilibet tribulatus seu onere penitentie aggrauatus. et
magnum inde suscipiet in anima subleuamen. **Unde** gre-
gorius in omelia. **Di**em illum fratres charissimi ante oculos
vestros ponite: et quicquid modo graue cernitur in
eius comparatione leuiatur. **Debent** etiam hanc diem
expauescere et timere. nam hec est dies ire. dies magna
et amara valde. **Unde** sophonie primo. **Gloria** diei domini
amara. tribulabitur ibi fortis dies ire. dies illa. dies tribu-
lationis et angustie. dies calamitatis et miserie. dies tene-
brarum et caliginis. dies nebule et turbis: dies tenebre
et clangoris. **Item** ysa. iij. **Sol** conuertetur in tenebras

Luna in sanguinem. anteq̄ veniat dies dñi magnus et
 horribilis. **Q**uantū metuebat beatus bernard⁹ hñc diē
 quando dixit Cum recordor mouitur. terret terror me
 venturus. quem expecto non secur⁹. terret dies me ter
 roris dies ire et furoris. dies luctus et meroris. dies vl
 trix peccatoris. De hoc etiam die ait sic idem in sermo
 ne. Audi stabūt ante tribunal chusti. vt audiant vocē
 iudicij. qui obturauerūt aurem suam ad vocem consilij
Quid enim loquitur deus. **A**gite inquit penitentiam.
Multi tamen dissimulant multi continent aures suas:
 et dicūt. **D**urus est hic sermo. non sic impij nō sic. **T**ūc
 intonet dur⁹ sermo verbū asperum cum pronunciat⁹
 fuerit. **N**e maledicti in ignem eternū **Q**uid ergo dicēt
 in die illa terribili miseri peccatores perpetue condēna
 ti. cum viderint sanctos ad regnū vocari. atq; semetip
 sos ad mortis supplicia eternaliter destinari. **C**erte li
 cut dicitur sapientie. v. **S**ementes pre angustia spirit⁹
 dicent intra se penitentiam agentes. **H**i sunt quos ali
 quando habuimus in derisum et in similitudinem impi
 perij **N**os insensati vitam illorum estimauimus insa
 niam. et finem illorum sine honore **Q**uomodo ergo cō
 putati sunt inter filios dei et inter sanctos sors illorum
 est. **N**os errauimus a via veritatis et lumen iusticie nō
 illuxit nobis. et sol intelligentie nō est ortus nobis **L**as
 sati sum⁹ in via iniquitatis et perditionis. et ambulauim⁹
 vias difficiles. viam autem domini ignorauim⁹. **Q**uid
 nobis profuit superbia. aut quid diuiciarum iactantia
 tulit nobis **T**ransierunt omnia illa tanq̄ nauis que per
 transit fluctuantem aquam. cuius cum preterit non est
 vestigium inuenire **C**erte hec confessio et penitētia tūc
 erit nimis tarda. **P**enitebūt quidem ad penam. sed nō
 conuertentur ad veniam **N**am tunc non erit amplius
 locus misericordie et venie. sed equitatis et iusticie. cum

pronunciatur a tremendo iudice **Ite et venite.** **O** qua-
tum haec sententia est ab omnibus metuenda. Unde legi-
tur quod quidam sanctus cum spiritu fornicationis ipsum gra-
uiter temptaret exorauit dominum, ut temptator ei visu-
biliter appareret, quod et factum est. **Tunc** sanctus ille
ait **Quid tibi prodest quod me sic temptas.** est enim summa
fatuitas. **Hosti** namque quod cum aliquem in peccatum pro-
cipitas, peccatum tuum aggrauas, et ex consequenti sic
penam tuam augmentas. **Respondens** demone ait, **Scio**
inquit verum esse quod loqueris, scio enim quod quanto plu-
res peccare fecero tanto diem iudicii amplius retardabo
Illam autem diem super omnia reformido, in qua tu-
ram illam sententiam me auditurum expecto. **Ite** ma-
ledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et an-
gelis eius. **Et** ut fulminationem illius sententiae saltem
ad tempus valeam retardare, ideo nitor homines tam
grauiter temptare. **O** deus eterne quantum tunc deo-
nes et miseri peccatores timebunt et a voce tonitruum tu-
formidabunt. **Et** ergo si volueris hanc vocem non time-
re, et in illa die magna et horribili securus esse, semina nunc
opera pietatis, iusticie et misericordie. **Deus** quod felix fuerit et
multum beatus, qui nunc intelligit super egenum et pau-
perem, in illa die liberabit cum domino. **Unde** puerbi-
orum xi. **Benefacit** anime sue vir misericors, facit etiam
dignos fructus. **Nam** qui nunc seminant in lachrimis et
dolore tunc venientes venient: portantes manipulos
suos cum magna exultatione. **Sed** multi nunc seminant
spinas et zizania, putantes se tunc triticum messuros,
non sic impij non sic. **Que** enim seminauerit homo, hec et metet,
dicit apostolus ad galatas vi. **Et** ergo dicit dominus **O** zee dicit
Arastis impietatem, iniquitatem messuistis. **Unde** qui
seminauerit peccatum et actus nequicie metet iehennalem pen-
nam. **Qui** vero strutes et opa pnie, colliget gloriam sempiternam.

nam. nā qui bona egerūt ibūt in vitā eternā. q̄ vero ma
 la in ignem eternū. **O**pera ei illoꝝ sequūtur illos **Apo**
calip̄ xiiij. nam opa tūc saluabūt. ⁊ opa condemnabūt.
Hinc est qđ dicitur iohannis v. **V**eniet hora in qua om
 nes qui in monumentis sunt: audient vocem domini. ⁊
 p̄cedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite. q̄ ve
 ro mala in resurrectionem iudicij. **U**nde apocalip̄. ij.
 dicit iudex affuturus. **E**go sum scrutans renes ⁊ corda
 ⁊ dabo unicuiq; scđm opera sua. **N**am vt dicit abdie p̄
 mo **S**icut fecisti fiet tibi. **E**t ergo scribitur **I**here. quin
 quagesimo. **E**t sunt verba iudicis ad angelos malos de
 peccatore condemnato sic dicentis **R**eddite ei scđm op̄
 suum. iuxta omnia que fecit facite illi. **E**t ergo si volue
 ris ante christum autumnū bonū habere ⁊ multis fru
 ctibus abundare. semina nūc largiter in hoc vere hui⁹
 presentis vite. nam qui parce seminat parce ⁊ metet **E**t
 qui seminat in benedictionibus. de benedictionib⁹ ⁊ me
 tet. **E**t habetur scđo ad corinthios decimo **S**ic etiaz
 qui seminat in maledictionibus ⁊ peccacis: de eisdeꝝ me
 tet **N**am vt dicitur puerbio communi **Q**uod sibi quis
 quis serit presentē tempore vite **H**oc sibi messis erit cū
 dicitur ite venite. **T**ercium vero p̄pter quod sententia
 iudicis est terribilis ⁊ desolata est omni dolore plena dā
 natorum a deo ⁊ angelis. ⁊ ab omnibus sanctis separa
 tio eterna. cum pars sinistra a demonibus rapietur **I**n
 instanti enim ⁊ sine mora illa horribili sententia ab ore
 christi promulgata erunt parati demones crudelissimi.
 rapientes animas miserorū. ducentes eas velociter ad
 supplicium sempiternum. **H**oc etiam patet figuratiue.
Dester viij. de ministris assueri regis. qui erant auidissi
 mi ad suspendendū aman **U**nde dicitur ibidem. necnō
 verbum de ore regis exibat ⁊ operuerūt faciem ei⁹ mi
 nistri regis **S**ic diaboli statim in illo die erunt parati

simi ad recipiendum statim animas peccōꝝ. Et hoc ē qd
dicitur in lamentationibꝫ Jer. i. capi: Omnes perfec
tores eius apprehenderunt eam. Unde chrisostomꝫ i li
bro de reparatione lapsi Cogita seuos illos ⁊ horreōs
penarum ministros: qui peccatores precipitant ad sup
plicia sempiterna. Item hugo de sancto victore Tor
res horribiles qui nunqꝫ miseretur erunt parati vt de
ta sententia: te damnatum rapiant ad tormenta semp
terna. Tunc miserando miser lamentando dicit Suf
perunt me sicut leo paratus ad predam. ⁊ sicut catus
leonis habitans in abditis. O dolor ineffabilis. o pena
dicibilis talis amarissime persecutionis. Unde bernar
dus in meditationibus suis sic ait. Quis putas meror
rit. quis luctus. que tristitia. quando separabuntur ma
li a consortio iustorum ⁊ a visione dei. ⁊ traditi in pot
tatem demonū: abunt cum illis in ignem eternum. Qu
qꝫ erunt sine fine in luctu ⁊ gemitu. Procul elongati
beata patria paradisi. ⁊ in iehenna nunqꝫ lucem habitu
ri in xta quantitatem culpe penam sustinentes. tunc illi
miseri peccatores de omni redemptione desperantes
qꝫ in eternum non videbūt lumē. nā interibunt in im
riora terre. tradētur ī manꝫ gladij partes vulpiū erunt
hoc est ipsoꝝ demonū qui sunt fraudulentī ⁊ nequissimi
ad nocendum omibꝫ. De hac separationis pena sic dicit
chrisostomꝫ i libro de raparatione lapsi. nonnulli imp
ratorum putāt sibi satis esse ⁊ optabile videri si tācū
do careāt iehenna. Ego autē multo grauiorē qꝫ iehē
esse dico esse cruciatu. remoueri ⁊ abijci ab illa gloria
nec puto acerba esse iehenne supplicia. Et sunt illi
De quibus audi quid dicit beatus petrus. Torquetur
is qꝫ arcetur a cōspēū christi hoc crede mihi penis oībuꝫ
grauius. Et hoc solum est qd supat ⁊ iehennā. Et i
sup illud mathei xvi. Excidet ⁊ in ignē mittetur. In

lerabilis res est ichenna et supplicium horribile. Tame
 si mille quis ichennas ponat. nil tale est duruz quale ab
 honore illius glorie pelli et exosum esse a christo Nam
 scdm augustinu Reprobi mallent omne tormentu sus
 cinere q̄ videre faciem iudicis irati. Unde iohelis scdo
 A facie eius contremuit terra. moti sunt celi et stelle re
 traxerunt splendorem suum. a facie eius ti pidabunt po
 puli Certe domine tuc peccatores infirmabuntur et pe
 ribunt a facie tua. Et hoc pre dolore nimio. cum eam vi
 derint auersam. et quo ad ipsos terribiliter commoram
 et crudelissime dicentem illud iheremie xviii. Dorsum et
 non faciem ostendam eis in die perditionis eorum **D** q̄
 lis separatio **D** q̄ grauis et amara tuc diuisio cuius libz
 peccatoris a facie domini taliter indignantis. et horribi
 ter dicentis. Amen dico vobis nescio vos: Unde q̄daz
 Carorum tristis discessus tristior istis. Corporis et ani
 me tristissimus a deitate Charissimi ppter hec omnia su
 pradicta et quasi infinita alia que breuitatis causa omit
 tuntur. expergiscimini et leuate capita vestra. ac omni ti
 more et tremore die illum precauete Nam sicut dicitur
 sophonie primo. Iuxta est dies domi magni iuxta et ve
 lox nimis Et ergo dicitur ysaie xiiij. Vigilate. q̄ ppe est
 dies domini. vigilate itaqz quia nescitis diem neqz ho
 ram. ita vt scribitur mathei xxv. Unde prime ad iherusa
 loniceu ultimo Fr̄es ista diligēter scitis quia dies domi
 ni sicut fur ita in nocte veniet Cum enim dixerit pax et
 securitas tunc repentin⁹ eis superueniet iterit⁹. et sicut
 dolor in vtero habentis et non effugient Vos autē fra
 tres iam nō estis in tenebris. vt vos dies illa tanq̄ fur
 comprehendat. Vos enim filij lucis estis et filij dei. Igi
 tur non dormiamus sicut ceteri. sed vigilemus et sobrii
 simus Hec vbi supra Itez luce xxi. Attendite vobis ne
 forte grauentur corda vestra in crapula et ebrietate. et
 curis huius vite. et veniat super vos repentina tics illa

tanq̄ laqueus enim superueniet in omnes qui sedēt
per faciem vniuerse terre **V**igilate itaq̄ fr̄es omni
pore orantes vt digni habeamini om̄ia ista fugere qui
ventura sunt. ⁊ stare ante filium hominis. **H**ec omnia
ibidem **N**am in veritate ibi erit timor ⁊ tremor ⁊ intol
lerabilis dolor. **U**nde iobelis sc̄do. **M**agnus est dies
mini ⁊ terribilis valde. quis sustinebit cum **E**t ysai.
Et introibunt in speluncas petrarum a facie formidini
nis domini ⁊ voragine terre. ⁊ a gloria maiestatis cum
cum surrexerit percutere terram. **T**unc enim in fre
tu conculcabit terram ⁊ in furore obstupesciet gentes
Sicut scribitur **A**bacuc tercio. **E**t ideo dicitur ysai.
cimo **Q**uid facietis in die visitationis ⁊ calamitatis
longe venientis. ad cuius fugietis auxiliū. **C**erte pe
ccatori tunc nullū erit refugiū. nullum solamē seu ac
torium **U**nde anselmus in libro de similitudinibus
dextris erunt peccata accusantia. a sinistris infinita
monia **S**ubtus horridum cabos inferni. desup prelo
tia iudicis irati **F**oris mundus ardens. intus conscien
tia vrens. vix iustus saluabitur. **P**eccator autē sic de
bensus quo fugiet. latere tunc erit impossibile. ⁊ appar
re intolerabile **I**tem est dicta sententia eo magis formi
dabilis ⁊ timenda. quia non solum corpus dijudicat. s̄
etiam ipsam animā condemnat **U**nde legitur in exem
plo **D**uo fratres quorum vnus erat fatuus ⁊ alter sapi
ens. ibant pariter eadem via. **C**um autem venissent ad
biniū vbi erant due vie. vna delectabilis ⁊ pulchra. ⁊
liqua vero inabilis ⁊ aspera **F**atuu videns viam delecta
bilem. dixit sapienti **E**amus per hanc viam **S**apienter
respondit **F**rater ⁊ si via ista delectabilis est. tamen ad
malum hospiciū in fine deducit. **U**nde consulo per
liam viam transeamus. nam quamuis ipsa sic aspera est

inabilis .tamen ducit finaliter ad hofpiciu[m] laudabile
 et pulchrum nis .magne honestatis ⁊ quietis **R**espon
 dit fatuus frater **M**agis volo oculis meis credere q̄ tū
 bi de his que tū non vides . **E**t sic se posuit ille fatuus i
 via delectabili ⁊ amena . **Q**uod sapiens videns nolens
 eum relinquere ipsum sequebatur **P**ergētes autem pa
 riter inciderunt statim in latrones . qui eos ab inuicem
 separantes posuerunt in carceribus diuersis **F**actum
 est autem vt rex illius terre preciperet quadam die om
 nes icarceratos ad se adduci . vt ipsos iudicaret ad mor
 tem **V**enientes autem isti duo fratres inter ceteros cū
 se mutuo viderent . sapiens sic dixit regi **D**omine mi
 rex ⁊ iudex : valde conqueroꝝ vobis de isto fratre meo .
Nam cum essemus pariter in via . ⁊ ipse sit fatuus . ego
 vero sapiens sum reputatus . **I**pse enim michi nolebat
 credere vt iuissemus per quandam bonam viam quam
 sibi demonstraui . sed fecit me secum ire per quandam vi
 am malam . vbi cecidimus inter latrones . vnde reus est
 mortis mee . **A**d hec fatuus dixit **D**omine mi rex . **E**go
 aduersus fratrem meum maiorem habeo causam conq̄
 rendi **N**am cum ipse sapiens sit non debuisset tam faci
 licher me secutus fuisse per viam quam sciuit fore malā .
Quod si non fecisset . rediissem vtiq̄ et secutus cum fu
 issem . et presens periculum nullatenus iucutrisset . **U**n
 de vere reus est mortis mee . **H**is verbis ex vtraq̄ par
 te auditis . rex talem protulit sententiam dicens **T**u fa
 tue noluit sapiēti credere . ⁊ tu sapiens secutus es fa
 tuum . igitur vos ambo debetis morte condemnari **S**ic
 ergo erit fratres charissimi in die iudicij . et in consum
 matione seculi cum exhibunt anime de latibus suis . et
 corpora de sepulchris suis . ad recipiendum iudicium de
 conuictis omnibus operibus suis ⁊ omissis **N**am cor

pus fatuum quia noluit sequi consilium anime sapien-
tis. et spūs sapiens. q̄ secut⁹ est corpus fatuum. **I**gitur
dēnabuntur ambo in iudicio extremo. **E**t hac de cau-
sa sententia iudicis dicitur gladius ex vtraq; parte acu-
tus. vt habetur apoca. primo. **N**am percutiet tam quo
ad corpus q̄ quo ad animam miserum peccatorem. **E**t
de mathei x. **I**llum timete qui potest corpus et animam
perdere in iehennam. **I**tem dictam sententiam reddi-
tū multum formidabilem et timendam qualitas ipsius iu-
dicis. **E**st enim ferenda a iudice circūspecto immo p̄-
dentissimo qui non poterit falli. **N**am omnia sibi cogi-
tata sunt et nota. **I**pse enim nouit abscondita cordis scri-
tans corda et renes deus. **U**nde ad hebreos iij. **O**mnia
nuda et aperta sunt oculis ei⁹. **D**eus enim intuetur cor
vt habetur primi regū xvi. **U**nde ecclās. vicesimo octa-
uo. **O**culi domini multo plus lucidiores sunt sole: circum-
spiciētes omnes vias hominū. et profuudum abissi et bo-
minū corda intuentes in absconditas partes. **E**t ergo
vt dicit boecius. **M**agna nobis indicta est bene facien-
tias. cum agam⁹ omnia añ oculos iudicis cernē-
tis. **I**tem iher. xxxij. **O**culi tui aperti sunt super omnes
vias filiorum adam. et reddas unicuiq; scdm vias suas
et scdm fructum adinventionum ei⁹. **I**ste est iudex vobis
metuendus cui perspicabile omne solidum et apertū est
secretum. cui obscura clarent. muta respondēt. mens
ne voce loquitur et silentium confitetur. **H**ec etiam sen-
tentia ferenda est a iudice nouissimo. qui nō poterit fle-
ti. nam iudicabit orbem terrarum i iusticia dei populos
in equitate. nullius etiam veretur potentia. nec alicui
accipit personam. nec aliquo munere tūc placatur. **E**t
de deutroñ. decimo. **D**eus magnus potens et terribilis
qui personam nō accipit nec munera. **C**erte tunc plus
valebūt pura conscientia q̄ marsubia plena. **T**unc enim
ibus nihil proderit diuitiarum copia. sed solum pietas.

iusticie p̄sunt opa. Unde ezechie. vii. Argētum eoz fo
 ras eiciet: et aurum eoz in sterquiliniū erit Argētum
 et aurum nō valebit liberare in die furoris dñi Tūc ap
 parebit vol̄ seculi falsitas mūdi: ac vilitas ⁊ indignitas
 omnium diuitiaz. Q̄ q̄ dulce: q̄ iocūdum erit tūc odif
 se mundū: ⁊ q̄ triste: q̄ amarū habuisse mundū carum.
 Dec sentētia ferēda est a iudice q̄ precibus nō corrūpiē
 neq; mitigat̄. Prouer. vi. Nō acquiescet cuiusq; p̄cib⁹.
 Et ideo vt dē Criso. Ibi angeli p̄ hominib⁹ nō interce
 dent Quia iust⁹ iudex tunc nō faciet misericordiam: sed
 redet vniciq; scdm̄ merita vel demerita. equam ⁊ in
 flexibilem iusticiam Unde Ezechiel. vii. Scdm̄ viam
 eoz faciā eis. ⁊ fm̄ opa eoz iudicabo eos: ⁊ scient qz ego
 domin⁹. Et ergo Job. ix. expauescens dicebat Verebar
 omnia opa mea sciēs qz nō parcis delinquēti. De his oi
 bus ait Bern̄. in psā. Iuste quidem iudicabit nec perso
 nā acceptabit p̄ce nec corrumpet: sic nec precib⁹ flectet̄
 Et igit̄ labora diligēter illuc deferre iusticiam. vbi mise
 ricordiam nō poteris inuenire. Nam vt scribit̄ Pro
 uer. xi: Nō p̄erūt diuitie in die vltionis: s; iusticia libe
 rabit tūc a morte. Carissime si scholares lēones suas ne
 sciētes valde timēt de examīe magistri. qz forsitan acri
 ter corrigent̄. Quātum habēt tūc timere miseri pecca
 tores de extrema auditiōe summi magistri ⁊ iudicis: q̄
 nō studuerūt in libro iusticie ⁊ veritatis. Certe in hoc
 examīe q̄ nunc malignantur exterminabunt. Iniusti
 em̄ punient̄ ⁊ semē impioꝝ peribit. Ecōtra vero tunc
 in memoria eterna erūt iusti. ⁊ ab auditione mala nō ti
 mebunt. Et ideo dicit̄ Eccl. vii. Ante iudiciū para tibi
 iusticiam. Dec sentētia etiam feret̄ a iudice crudeli ⁊ cō
 moto qui nō poterit placari. Nam domin⁹ qui nūc na
 turaliter māsuētus est vt agn⁹. tūc apparebit quasi leo
 rugiēs crudelis ⁊ cōmotus. An̄ osce. xii. ⁊ p̄nt esse xba
 domini de auaris. gulosis ⁊ sup̄bis in die iudicij sic dice

ris **J**uxta desideria sua adimpleti sunt et saturati. et ele-
uauerunt cor suum et obliqui sunt mei. Et ero eis quasi leona
et sicut pardus in via assiriorum. occurram eis quasi viri-
raptis catulis. et dirumpam interiora iecuris eorum et con-
sumam eos quasi leo. **Q**uid enim crudelius istis bestiis por-
rit inueniri. **I**tem dicit dominus ad impium condemnandum.
illud **E**zechie. vii. **F**inis venit super te et emittam furorem
meum in te. et iudicabo te iuxta vias tuas et ponam con-
tra te omnes abominaciones tuas. **E**t non parceret oculi
mei super te et abominaciones tue in medio tui erunt. **E**t
scitis quod ego dominus. venit tempus prope est dies occisio-
nis. nunc de propinquo effundam iram meam super te. effun-
dam furorem meum in te. **C**erte domine sicut ignis combu-
rit siluam et sicut flamma comburens montes. **I**ta tunc per-
sequeris illos in tempestate tua et in ira tua turbabis eos.
Tunc enim exardescet sicut ignis ira tua. et in furore tuo
stupefacies gentes. **D**e quo dicit ysa. xxx. **E**cce nomen do-
mini de longinquo veniet ardens furor eius et grauis ad-
portandum labia eius repleta sunt indignatione et lingua
eius quasi ignis deuorans et spiritus eius quasi torrens inundans
usque ad medium colli. ad perdedas gentes ad nihilum. **H**ic
furorem prouidit iob in spiritu cum dixit. **Q**uis mihi tribuat
ut ut in inferno pregas me et abscondas me donec pertran-
seat furor tuus. **V**ere tanta erit tunc seueritas iudiciorum
nec verbis poterit exprimi: nec mente cogitari. **O**mnia enim
iudicia ab initio mundi super humanum genus habita sunt
tanquam stille et scintille respectu furoris domini: quem in hoc
iudicio exercebit. **E**cce quod districtus veniet ad iudicium
qui micis resurrexit et ad celum ascendit. **U**bi gregori-
onius super illud ioban. xx. **T**homas vnus ex duodecim
dicit dominus sic ait. **F**res vitam vestram moresque componite
te. et is qui micis resurrexit a mortuis: quod districtus in iudicio
veniet prouidete. **C**erte in die tremendi examinis
cum angelis et archangelis. cum thronis et dominationibus. cum

p̄ncipatib⁹ ⁊ potestatib⁹ apparebit. celis ⁊ terris ardē
 tibus: cunctisq; elemētis in obsequij sui terrore commo
 tis. Hūc ergo tanti pavoris iudicem añ oculos vestros
 ponite. hūc ventur⁹ tūete vt hūc ventur⁹ nō timidi s; **S**
 securi videatis. **T**imēdus est ergo modo. ne tūc timeat
Error ei⁹ ad vsū bone actiōis nos exerceat. met⁹ illi
 us vitam nrām a p̄nitatib⁹ compescat. **C**erte si aliq; **C**
 vest⁹ cum suo aduersario cām dicitur⁹ in iudicio die cra
 stina ess; exhibēd⁹ totam fortasse noctem insomnē du
 cēt qd sibi dici poss; quid obiectiōib⁹ responderet secū
 sollicita ⁊ estimanti mēte s̄saret. vt iudicem inueniret
 asperum vehēmenter metueret et noxius apparēt for
 midaret. **E**t q; ego aut qd ego **A**mirū non lōge futu
 rus post hōiem vermis: post vermē puluis. **S**i ergo tā
 ra cura p̄timescāt iudiciū pulueris q̄ intentiōe cogitā
 dum est. q̄ formidine p̄uidendū est iudiciū tāte maiesta
 tis. **H**ec omnia itē vbi supra **S**ūt ⁊ qdā alia p̄dictam
 sentēciam grauātia **P**rimū videlz q; ibi nō est p̄tās re
 sistēdi. **S**apientie. xi. **V**irtuti brachij tui q; resistet. **E**t
 ysai. xiiij. **Q**uis resistet iudicio tuo **V**ere null⁹ potest re
 sistere: s; oēs generalit̄ oportet cōparē: ac sniam summi
 iudicis siue velit siue nolint corā angel⁹ expectare **I**pse
 em loquit̄ p̄ ysaiam. xlvij. ad pctōrem condemnādum in
 hec vba **R**euelabit̄ ignomiā tua. ⁊ videbit̄ obprobriū tu
 um. **V**litionem capiam ⁊ nō resistet mibi hō **V**lñ iob ix
De⁹ cui⁹ ire resistē nemo p̄r. **N**ā si foraturo q̄rit robu
 stuo ē **V**lñ bester. xiiij. **D**ñe de⁹ rex oipotēs in dcōne tua
 cuncta sunt posita ⁊ nō est q̄ possit resistē volūtatī tue
Tu em fecisti celū ⁊ terrā. ⁊ qcqd celi ambitu continēt
 dñs oim tu es: nec est q̄ resistat maiestati tue. **I**ste ē ma
 gn⁹ dñs. ⁊ fort⁹ ⁊ potēs: e⁹ magnitudis ⁊ potētie nō est
 nūer⁹ neq; finis **N**ullū etiā q̄ntūcūq; magnū ip̄e t̄cibit
Sap. vi. nō vēbit dñs magnitudinē e⁹ q; qm̄ pusillū ⁊
 magnū ip̄e fecit **D**ēs em̄ subiecti erūt pedib⁹ e⁹ ⁊ t̄cibūt
 f ij

ipsum in die illa velxmetur. Nam sicut dicit Ezechiel. viij.
In die iudicii et furoris domini rex lugebit: et princeps induet merorem. Item Apocalypsis. vi. Reges terre et principes
et tribuni et iudices divites et fortes et omnis seruus et liber
abscondet se in speluncis et in petris mortuum. Et dicitur
et montibus. Cadite super nos et abscondite nos a facie sedentis
super thronum. et ab ira agni: quoniam venit dies magnus
ire. Et ibidem xvij. Absciderunt et plangent reges terre qui in
babilone fornicati sunt. et in deliciis vixerunt cum viderint
fumum incendii eius. longe stantes propter timorem tormentorum.
Certe tunc erit tribulatio magna qualis non fuit
ab initio mundi. usque modo. Et dicit mattheus. xiiij. Secun-
dum est quod dictam sententiam aggravat quod non est ibi lo-
cus peccatoribus se abscondendi seu occultandi. Nam ut dicitur
in tractatu anselmi. Latere tunc erit impossibile. et apparere
intolerabile. Tunc iob. xxxiiij. Non sunt tenebre. et non est
umbra mortis ibi ut abscondant qui operantur iniquitatem.
Item bernardus in sermone. Audi stabunt ante tribunal christi.
ut audiant vocem iudicii qui obturaverunt aures suas ad
vocem consilii. Et superius allegatum est. Carissime hunc diem
time. hunc dominum et iudicem omnia iudicaturus cordialiter
expauesce. ut eo diligentius possis peccata deuitare. Nam
ut dicitur ecclesiasticus. i. Timor domini expellit peccatum.
Et alibi. In timore domini omnis homo declinat a malo.
Tertium est quod dictam sententiam aggravat. quod non est
ibi locus ad alium appellandi nec spacium appellandi. Tunc
psalmus. Quo ibo a spiritu tuo: et quo a facie tua fugiam. Si
ascendero in celum tu illic es: si descendero ad infernum ad te.
Unde dicit dominus de peccatore Amos. ix. Fugiet et non sal-
uabit ex eis qui fugerit si descenderint usque ad infernum
inde manus mea educet eos. Et si ascenderint usque ad celum
inde traham eos. et absconditi fuerint in vertice carmeli
inde scrutans auferam eos. Et si celauerint se ab oculis
meis in furore maris. ibi mandabo serpenti et mordebit eos.

Et si abierint in captiuitatem coram inimicis suis ibi
 mandato gladio ⁊ occidet eos. ⁊ ponam oculos meos su-
 per eos in bono ⁊ in malo. Et ergo iob. x. dñs omnia iu-
 dicaturus sic dicit. **N**ō est qui de manu mea possit eruere
 Cetera sunt plane video vbiq; nos inueniet man⁹ omni-
 poteris. **I**n aut or de curru anime. **Q**uid facies diues
 nusquam tutus bene viues. **Q**uo te cōuerteret quo cur-
 sum perdit vertes. **Q**uo vertes cursum non tutus es
 hic neq; sursum. **S**i miser ascēdis celos vel ad infera tē-
 dis. **I**mperat in cclis ferus est vel ad ifera telis. **S**i ma-
 re queratur rex iste mari dominat. **N**usquam tut⁹ eris
 sed vbiq; repert⁹ haberis. **V**ere vere ita nullibi patebit
 fuga vel in morte nec in vita. **D** q̄ bene aduertebat hoc
 beatus cleasarus qui sic inquit dicebat. **D**an⁹ omnipo-
 tentis neq; viu⁹ neq; defunctus effugiam vt habetur. ij.
 machabeoz. vi. **E**x dictis igitur patet multiplici q̄ si-
 nale iudicium erit omnib⁹ metuendum. ⁊ hoc ppter ratio-
 cusationem plurimoz ibi sustinēdam. **E**t ppter ratio-
 nem vniuersoz generaliter reddēdam. **E**t ppter diffini-
 tiuā sentētiā tūc a iusto iudice horribiliter pferēdam.
Hui⁹ ergo memoria preseruat non īmerito quemlibet a
 peccatis

Sequitur exēpla de secūdo nouissimoz

De extremo iudicio.

Regit i libro de ortu carthusiēsiū q̄ quidā doctor p̄cipu-
 us. ⁊ vita vt videbatur ⁊ fama doctrina ⁊ sapientia in-
 ter omnes doctores parisiēses excellēter honorat⁹ ⁊ mi-
 rabili⁹ graciosus graui et vltima infirmitate p̄uentus
 nō diu decumbēs diem clausit extremū. **C**ūq; tota die il-
 la qua defunct⁹ est more parisiēsi in aula fune in feretro
 decumbēte fuissent cārata officia defunctor. in crastino
 mane cōgregata ibidem vniuersitate parisiēsi tam scho-
 larium q̄ doctor vt tam honorabili viro solemniter ⁊ ve-
 nerabilis p̄teret funeralis officij sepultura **C**um igit re-
 f. ij.

ueredi viri feretrum in quo fun⁹ iacebat eleuare vellēt
ad ecciam deferēdum subito cūctis stupentib⁹ qui mor-
tu⁹ videbat⁹ et erat eleuato capite resedit in feretro ac oī-
bus audientib⁹ alta et terribili voce clamauit Iusto dei
iudicio accusat⁹ sum Et hoc dicto caput deposuit et decu-
bit mortu⁹ sicut prius Qua voce cuncti attoniti et ter-
riti deliberauerunt ipsum illo die nullo modo fore sepe-
liendū s; vsq; ad crastinū reseruādum Dane ergo seque-
ti cum multitudo magna cōueniss; dictumq; fun⁹ sicut
prius vellēt ad ecciam deportare defunct⁹ sicut pri⁹ ele-
uato capite dolorosa et terribili voce intonuit Iusto dei
iudicio iudicat⁹ sum. Quam vocem multitudo audiens
et intelligēs stupuit plusq; prius. Et alterut; interro-
gantes quid sibi vellent tam insoliti et inexpecti defun-
cti clamores. adhuc determinauerunt ipsum nisi in alio
crastino nullaten⁹ tumulādū Tercia vero die cum pp-
ter ista p̄digia fere tota ciuitas cōueniss; et fun⁹ cunctis
preparatis ad tumulū vellēt deportare defunct⁹ sicut pri⁹
us iam tercio altissima et mestissima voce p̄sonuit Ius-
to dei iudicio p̄demnat⁹ sum Qua horribili sentētia au-
dita q̄si omnes immēso fuerūt timore et tremore p̄culli
certi facti de cōdemnatōe tāti viri qui int̄ alios videbat⁹
honestate vite claritate fame dignitatis excellētia et mul-
tiplici scia et sapia p̄fulgere. Ea tempestate erat ibi ma-
gister bruno doctoz famosus. natione teutonic⁹ de colo-
nia nō obscuris parētib⁹ natus. ecclesie etiam remēsis ca-
nonic⁹ et ibidem scholarium magister qui supradictio vo-
cib⁹ salubriter territ⁹ atq; cōpunct⁹ allocut⁹ est quosdam
socios suos ibi p̄ntes. infra scriptis vel similib⁹ verbis
dicēs. Cia carissimi qd faciem⁹ Omnes simul perimus
non saluabimur nisi qui fugerit. Si i viridi hoc sit i ari-
do quid fiet. Si homo tāte dignitatis tante litterature
tāte scie. qui videbat⁹ tam honeste vite qui erat tam cele-
bis fame sic indubitāter est damnat⁹ quid nos miseri

34

hominūculi faciem? Si lugubri voce vni⁹ homuncionis
tam horribili ac stupendo timore ac tremore concussi ac
stupesci sum⁹ quid faciem⁹ cum rugitus leonis cū ex
tremi iudicij tuba in aures nostras prebuerit cum om
nes audierimus **Surgite** mortui venite ad iudicium
Quomodo in tam horribili iudicio vbi colonne celi cō
tremiscent. et angeli terrebuntur et territi cogentur ap
parere **Ubi tūc latebim⁹** Impossibile erit latere in tolle
rabile apparē **Fugiam⁹** igitur a facie gladij preoccupes
mus faciem dñi in cōfessione **Venite** adorem⁹ et pecca
mus ante deum plorem⁹ coram dño qui fecit nos **Post**
q̄ igit⁹ vocem ei⁹ audiui⁹ non obdurem⁹ corda nostra
sed exeam⁹ de medio babilonis egrediamur pentapolim
igne et sulphure iam succēsam. et exemplo beati pauli be
renite et beati anthonij arsenij euagrii et alioꝝ sanctorū
cum beato iohāne baptista antra deserti queram⁹ in mō
tibus nos saluos faciam⁹ vt eterni iudicis iram et sentē
tiam damnatiōis eterne euadam⁹ et peruenire possim⁹
ad portum et trāquillitatem salutis eterne **His** et simili
bus vobis et sentētijs seipsum et quosdā socios alloquēs
et exhortās **Deliberauerūt** ipse et sex alij viri probi secū
abrenūciare mūdo et omnib⁹ pompis eius et ad pfectam
penitēciam peragēdam h̄reni deserta cōpetentia que
rē: et ibidem relictis omnib⁹ delicijs diuitijs et honoub⁹
bui⁹ mundi accipe singuli cruces suas et nudum christū
nudi per artam viam sequi et latam ac spaciosam dese
rere que amatores et sectatores mundi perducit ad sup
plicia damnatorum. **Et** quia audierāt famam sanctita
tis sancti **Hugonis** episcopi gracionopolitani qui pri⁹
aliquo tempore eiusdez magistri brunonis in scholis so
cius credidit extitisse spūs sancto inspirāte simul ad san
ctum episcopum memoratum accedere decreuerunt et
eiusdem cōcilium et auxilium requirere vt in eius dioce
si quam audierāt multis desertis montib⁹ abundare lo

cum congruū obrinerent in quo suū sanctum ac salu-
bre ppositum posset effectum mancipare **S**eptem igitur
sancti viri infrascripti prefata de causa ad p̄dictum
sanctum episcopū duce sancto spū peruenerunt **E**t vt
vtar omnino verbis scriptis in legenda vite sancti hu-
gonis episcopi memorari per summū pontificē innoce-
tium qui eū canonizauit approbata et cōfirmata adest
magister bruno vir religiosus sciētiāq; famosissim⁹ bo-
nestatis et grauitatis ac totius maturitatis quasi quod-
dam simulachrum **H**abebat autem socios magistꝝ lau-
duinum qui post eum exiit prior carthusie: et duos ste-
phanos hū sancti rufi canonici fuerūt sed desiderio vi-
te solitarie eis sese cōiunxerūt hugonem quoq; quē cog-
nominabāt capellanum eo q̄ sol⁹ ex ipsis sacerdotis offi-
cio fungeret duos quoq; laicos quos appellam⁹ cōuersi-
sos andream et garinum **Q**uerēbāt autem locum her-
mitice vite cōgruū nequūq; repperāt. **H**ac igitur spe-
simul et suauī sancte cōuersationis odore trahente uen-
erunt **D**uos episcopus non solum gratanter sed et reue-
renter suscepit et tractauit et voti compotes fecit **I**psō
namq; consulente iuuante et cōmunicante carthusie so-
licitudinē intrauerūt atq; extruxerūt anno domini mil-
lesimo octuagesimo quarto. episcopat⁹ vero dicti sancti
hugonis quarto uiderat autem prefat⁹ sanctus episco-
pus circa idem tempus per somnum in eadem solitudi-
ne deum sue dignationi habitaculum cōstruentem sep-
tē etiā stellas itineris sibi ducatū prestātes erāt vero hi
septē **Q**uapropt̄ nō istoz tm̄ sz et q̄ successerūt eis cōsi-
lia libēt̄ amplex⁹ est et vsq; ad mortē carthusie habitatores
cōsilijs semp et beneficijs fuit. licet vero et primi-
tus diuini amoris totus arderet incendijs nō aliter tñ
ad discipline celestis exercicia eozū exēplis ac familiaritate
infernuit q̄ si flāmantī quis faci plures alias circum-
ponat ardētes. **E**rat autem et cum eis non vt dñs aut

34
episcop^o sed vt seru^o z frater humilim^o z ad cunctorum
quācum in ipso erat obsequia patissim^o. adeo vt vir ve
nerabilis wilhelm^o tunc prior sancti laurētij postea sci
thofridi abbas magistro brunoni etiam ipse religiosa
deuotioe nō mediocriter alligat^o beati hugonis cōruber
nalis bini quippe tūc p̄ singulas habitabāt cellas apud
magist^o z brunonem nō leuiter cōqueret q̄ pene omnia
ad humilitatem spectātia intra cellulā sibi patri parer
officia z ep̄s nō saltem secum vt soci^o sed poti^o cōuersa
ret vt famul^o Intantū autem heremū deuor^o incolebat
et sedul^o vt eum magister bruno nōnunq̄ exire compel
leret dicēs **Ite ad oues vestras eisq̄ qd̄ debet^o exsoluite**

Aliud

Refert doctor iacob^o cartbusiēsis in libro de pctis mē
talib^o criminalib^o Duo frēs religiosi honeste cōuersari
onis se mutuo cordialiter dilexerūt int̄ quos vn^o mor
tu^o alteri apparuit in orōne p̄umbēti **Quem viu^o vi
dēs in vili habitu z vultu mesto inq̄siuit cur sic appare
ret R̄ndit defunct^o tribus vicib^o dicens Nemo credit.
nemo credit. nemo credit. **Quesiuit viu^o quid esset qd̄
nemo credit. Respōdit defunctus q̄s districte iudicat de
us z q̄s seuerē punit** His dictis disparuit z viuētēz fra
trem magno timore cōcussim dereliquit**

Aliud

Quidam rex fuit magn^o z gloriosus z factū est proces
dere illo in curru deaurato cum regali obsequio obui
asse illi duos viros attritis z sordidis indutos vestib^o
attenuatas macie z pallidas facies habētes. vt ergo rex
vidit illos desiliēs cōfestim de curru z in terram proci
dēs adorauit z surgēs amplex^o est eos affectuose oscu
lās **Magnates vero illi^o ac p̄ceres de hoc indignati sūt
arbitrātes eum fecisse indigna regali gloria nō tamen
ausi in faciem illum rep̄bendere germano fratri ei^o sug
gesserūt vt ei loqueret ne tāte excellētie diademari tan**

tam inferat cōrumeliam **Q**ui cum fratri ista diceret et
ei⁹ humiliacionez repñenderet ei rex respōsum dedit quod
tamē ille nō intellexit. **C**onsuetudo autem erat illi regi
quādo sentēciam mortis cōtra aliquem dictabat p̄conē
suū ante ianuā illi⁹ cum tuba huic officio deputata mite
tere. **C**ui⁹ voce omnes cognoscebant mortis reum esse.
Despere igit⁹ veniēte misit rex bucinam mortis tubici
nare añ ianuam fratris sui. **Q**uam cum audiss⁹ ille de
salute desperās tota nocte sua disposuit ac summo tulo
culo nigris et lugubrib⁹ indutus vestib⁹ cum vxore et fi
lijs pergit ad fores palacij flens et lugēs. **Q**uem rex ad
se ingredi fecit et videns cum lugētē ait. **O** stulte et in
sapiens si tu sic timuisti p̄conē germani fratris tui ad
uersus quem te nihil deliquisse cognoscis. quō mihi rep̄
hensionem intulisti quia in humilitate salutavi et oscula
sum p̄cones dei mei sonorabili⁹ tuba mortem mihi signi
ficātes et terribilē dñi occursum cui multa et magna me
ipsum peccasse cōsciū sum. **E**cce deniq⁹ tuam arguens
insipiētiam isto usus sum mō. **A**ñc vero et illoz qui te
miserūt ad mei rep̄hensionem stulticiam arguē curabo
et ita frēm instructum remisit domū precepit autē fieri
de lignis quattuor arcellas et duas quidē vndiq⁹ auro
cooptas ossaq⁹ mortuoz putētia mittens in eis aureis
obserauit seris. **A**lias vero duas pice et bitumine lini
ens repleuit lapidib⁹ preciosis et inestimabilib⁹ margari
tis et omniū vnguentoꝝ odoribus fūniculisq⁹ ciliciniā
astrinxit: deinde accersiri fecit rep̄hensores suos magna
tes sez illos et p̄ceres et posuit añ eos quattuor ipsas arcel
las vt estimarēt quāto quidē iste quāto vero illo precio
sint cōdigne. **I**lli nō deauratas magni p̄cij iudicauerūt.
Expediit em̄ inquit regalia diademata poni. **Q**ue nō
illinite pice et bitumine erāt vili quodam et exili precio
diguas dixerūt. **R**ex autem dixit ad illos. **S**ciebam et
ego talia vos dicturos exteriorib⁹ enim oculis exterior

ra cernitis. et tamē non ita oporteret facere. s; inter mis
 oculis intrinsec⁹ reposita expedire siue honorem siue cō
 tumeliā. **E**t mox p̄cepit vt aperirent arcelle deaurate
 ex quib⁹ referatis dir⁹ fetor exalauit et fetidissim⁹ visus
 est aspect⁹. **A**it ergo rex **I**te typ⁹ est eoz qui splendidis
 quidem et glorioſis induuntur vestibus et potentia elati
 sunt s; intrinsecus mortuis malignisq; operib⁹ referti
 sunt. **D**einde picatas bituminatasq; precipiēs dissolui
 et aperiri et cunctos qui aderāt letificauit eozū que int⁹
 erāt splendore et odore. **T**ūc ait ad illos **S**citis quibus
 similia sunt ista **H**umilib⁹ illis qui vilib⁹ operti erāt ve
 stimentis quoz vos exteriorem attēdentes habitum cō
 tumeliā putatis meam añ faciem eoz in terra adorā
 tionem **E**go vero intellectualib⁹ oculis reuerēciam illo
 rum et decorem cōsiderās animaz glorificā⁹ quidem eo
 rum tactu omni corona et regali vniuersa purpura p̄ci
 oſiores istos existimaui **I**llos igit cōfundens docuit ne
 errarēt in his que foris apparerēt s; interna attēderēt

Item aliud ex libro apum

Magister symon de tornaco parisius in theologia tes
 gebat. **E**t erat excellens doctor ille suo tempore sed con
 tra decētiā talis officij incontinens et superbus **H**ic
 cum super omnes doctores ciuitatis auditores haberet
 et in schola coram omnibus de humilitate altissime do
 ctrine christi questionem disputatione prehibita termi
 naret in fine tandem in reprobū sensum in execran
 da contra christum blasphemie verba prorupit. **T**res
 sunt inquit qui mundum seccis suis et dogmatibus sub
 iugarunt. moyses christus et machometus **M**oyſes pri
 mo iudaicum populum infatuauit. **S**ecundo christus
 a suo nomine christianos. **T**ercio gentilem populum
 machometus. **N**ec mora euersis oculis scilicet pro hu
 mana voce horribilem. mugitum emisit et epulentiā

statim elius in terram die tercio eiusdem morbi mor-
tem accepit plaga ergo insanabili percussit eum omni
potēs et omni sciētia vsq; ad prima litterarū elemēta pu-
uauit. s; grauiori in anima cum hac plaga percussus est.
Tum vsq; in diem mortis sue quasi mut⁹ compar⁹ est
iumentis insipientib⁹ et in luxurie feditate pmasit. **E**t
de summe ammiratiōis miraculum **A**leydem fornicari-
am cōcubinam suam nomiare poterat et sciebat **B**oc-
cum vero de trinitate qui iuxta eum ad spectaculum po-
nebat quem olim cordeten⁹ scierat post inditam plagā
nec nomiare nouerat nec valebat. **N**ō trāsgrediar⁹ et
go terminos cōstitutos et pium modū semp; habeas in
scripturis

Aliud ex libro apum

Iuuenis quidā in theutonie partib⁹ ex sanguine primo-
pum plenissime generosus s; morib⁹ et vita degener ep-
iscopatu male funce⁹ accepit. **Q**ui rapinis et luxurijs ve-
recūde pūno s; inuerecūdistime postmodū operam de-
dit. **C**astigauit autē eum domin⁹ flagello multiplica sed
cum abuteret eo in supbiam dedit eum dñs in mortem
reprobam. **Q**ua in hora venerabilis conrad⁹ deo digni-
hildemēsis episcop⁹ ad matutinas intēpeste noctis ille-
tio surrexerat illisq; dictis resederat ad studium factus
rus in die sermonem. **N**ec mora rapt⁹ in spū vidē se vi-
sus est episcopū quendā velata facie s; infal⁹ insignitus
ad tribunal iudicis rapi. **D**ox assunt truci vultu sacro-
lites accusant ep̄m. vn⁹ in rapina ali⁹ in cede hoīm atq;
ali⁹ in luxurijs lubricatē. **T**unc iudex assessorib⁹ iuris
ait. **A**ccusate discutite librate iudicium ferre sentēciam
nec mora assessores parāt iudici ferūt in cōmune sentē-
ciam iudex approbat latam. **A**ccedūt ministri supra fu-
lginem nigriores et ablata mitra de capite anulum ca-
sulam dalmaticam ac reliqua episcopalia indumēta de-
tracta. ad pedes iudicis deponūt. nudumq; relictum cō-
clamore rapiunt ciulārem et a facie iudicis trahunt. ad

tartara nihil secum preter peccata portatam **De** affe-
 sores iudicis surgunt et cum cantu sonoro subiungunt.
Dum tempus habemus bonum ad omnes operemur. **His**
 visis in spiritu dicitur hildemensis episcopus in se reuersus co-
 gitare cepit quisnam fuerit ille miserabilis presul. **Tum**
 ecce quidam ad ostium pulsans intronissus est cum la-
 chrymis clamans talem episcopum in proxima villa ve-
 nisse de vespere et sub eadem noctis hora vespertina mor-
 te subtractum. **Quo** audito, sanctus presul miserimo il-
 lo defuncto condoluit et licet inaniter quantum ad subue-
 tionem pro pietate tamen lachrymas amarissimas fudit.

Et cesario

Ante annos paucos rome quidam cardinalis defunctus
 est nomine iordanus, qui quondam de ordine cisterciensi
 assumptus sed vita ordini in eo minime concordabat. **Erat**
 enim auarus valde sicut a quodam abbate audiui. **Habe-**
 bat autem notarium quendam nomine pandolphum. **Hic** cum
 pro quodam negotio nescio quo misisset interim exspira-
 uit. **Eadem** hora cum ille expleto negotio rediret ma-
 ne ante lucem caternam miserabilem in agro contemplantus
 est. **Se-**debant homines in iumentis in ore caudas habentes ver-
 sis dorsis ad capita illorum. **Quos** iordanus cardinalis cum
 culla induit nudis pedibus sequebatur duobus demonibus se-
 ductibus. **In** quorum aspectu dum notarius nimis horreret
 clamauit cardinali. **Pandolphus** pandolphus. **Sub-**sistente
 clerico et dicente. **Quis** es aut quid clamas? **Resp-**ondit ille.
Ego sum iordanus dominus tuus et mortuus sum. **Dic-**ente illo
 quo ducimini, ille respondit. **Ante** tribunal christi. **Et** ille.
Nos-cis quid de vobis sit futurum. **Non** noui inquit te, scit sed
 cum illic venero beatus petrus de cardinalatu meo pro me red-
 ditur est rationem sanctus vero benedictus de cuculla quod si
 illam inde obtinere poterit saluator sin autem damna-
 bor. **Sic-**que oculis eius subtractus est.

Sunt ibi coxtores serpentibus horridiores, deformes ni-

gri sed non ad vltra pigri. nunq̄ lassantur sed semp̄ ad
becrenouantur

Abrisoftimus q̄s amaz erit in iudicio separi a visione
dei **S**i mille mihi techinas pponas non tantum repul
to sicut ab illius gloriose iocunditatis societate expellere
erosum fieri creatori

Item ad demetriadem ponam⁹ ante oculos

Auctoritates scōz de iudicio extremo

Gregori⁹ Pensate fr̄es carissimi añ cōspectum cāti in
dicis quis i illo die terror erit quāto iam in pena reme
dium nō erit. **Q**ue illa confusio cum reatu suo exigēte
cōtinget in cōuencu omnium hominū angelozūq̄ eru
lescere. **Q**uis cum pauor quem ⁊ trāquillum mens co
pore nō valet etiam iratum videre. quem bene sophoni
as describit dicēs. dies ire dies illa dies tribulationis ⁊
angustie dies calamitatis ⁊ miserie dies tenebrarum ⁊
caliginis. dies nebulę ⁊ turbis. dies tūbe ⁊ clangoris

Pensate fratres extremi diem iudicij sup corda repul
borum qua asperitate p̄p̄ta vidit amarescere quē tot
appellationib⁹ non valet explicare

Item **Q**ue mens erit hominis eterni iudicis presenti
am non formidās. ibi em̄ tunc simul omnia peccata añ
oculos redeñt. ibi cuncta que cum delectatiōe acta sunt
cum pudore ad memoriam reuocant^r

Bernard⁹ **E**le mihi misero cum venerit dies illa iudi
cij ⁊ aperti fuerint libri in quibus omnes reat⁹ mei ⁊ co
gitationes dño p̄ntē recitabūtur

Hieronym⁹ **S**iuē comedam siue bibam siue aliud quid
faciam semper insonare videtur aurib⁹ meis illa terribi
lis tuba. surgite mortui venite ad iudicium. qz quoties
diem illum cogito toto corpe cōtremisco.

Abrisoftim⁹. **D**icet autem christus damnatis **E**go p̄
rer vos homo factus sum. propter vos alligatus ⁊ illu
sus sum ⁊ cesus sum ⁊ crucifixus sum **T**ibi tantarum

33
iuriarum mearum fructus. Ecce pretium sanguinis mei quem tedi pro redemptio animarum vestrarum ubi est seruus vestra quam pro pretio sanguinis mei dedistis. Ego super gloriam meam vos habui cum essem deus apparere homo. et viliozem me omnibus rebus vestris fecistis. Nam rem vilissimam terre amplius dilexistis quam iustitiam meam et fidem.

Grego. Quod anguste erunt vndeque viae reprobis. Superius erit iudex iratus. Inferius horrendum chaos. A dextris peccata accusantia. A sinistris infinita demonia ad infernum trahentia. Intus conscientia vrens. extra mundus ardens. Miser peccator quo ibit et sic comprehensus quo fugiet. latere enim erit impossibile apparere intollerabile.

Augustin. Vallent reprobi omne tormentum sustinere inferni quam faciem irati iudicis cernere. Et dicent montibus et petris cadite super nos et abscondite a facie sedentis super thronum et ab ira agni.

In diebus illis querent homines mortem et non inuenient eam et desiderabunt mori et fugiet mors ab eis.

Bernard. Quid tam pauendum quid tam plenum velox metissimum sollicitudinis excogitari potest quam iudicandis stare illi tam terrifico tribunali sub tam districto iudice expectare sententiam.

Ancelm. O lignum aridum et eternis ignibus dignum quid respondebis in illa die cum eriget a te usque ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impensum qualiter fuerit a te expensum. Ne quot peccata prouent tibi ex improviso quasi ex insidijs que non vides et fortassis terribili ora bis que vides. tunc quippe condemnabitur quid fuerit in te inuentum. operis vel oculi vel sermonis usque ad minimam cogitationem. etiam quod vixisti si non fuerit ad dei voluntatem directum. Pensa cuius sit formidus et horrois tuum atque omnium contempsisse creatorem offendisse dominum maiestatis.

Ambrosi⁹ **D**anima nunq̄ excidat a memoria tua **I**te
maledicti in ignem eternum. **V**enite benedicti percipi
te regnum **Q**uid potest lamentabili⁹ & terribili⁹ cogi
tari q̄z ite maledicti in ignem eternū. **E**t quid potest
lectabili⁹ cogitari q̄z venite benedicti percipite regnum
vobis voces quaz nihil terribilius vna & nihil iocundi⁹ alie
ra inueniri potest

Bernard⁹ in meditationib⁹ suis **Q**uis putas tūc mereri
erit. q̄s luce⁹. que tristitia cū sepabunt impij a consolatōe
iustoz et a visione dei & traditi in potestatem demoni
ibūt cum ipsis in ignem eternū. ibiqz semp erūt sine fin
ne in luctu & gemitu. pcul quippe a brā paradisi patria ex
ulati cruciabunt i gehēna ppetua nunq̄ lucē visuri. nō
q̄z refrigeriū adepturi **S**z p milia milia ānoz in inferno
cruciadi nec inde vnq̄ liberadi. vbi nec q̄ torquet aliq̄
fatigant. nec q̄ torquent aliq̄ moriunt. **N**ihil ibi aliter
audiet nisi flet⁹ & plangit⁹ gemit⁹ & ululat⁹ meroēs & fero
tores dentiu **N**ihilqz ibi videbit nisi vermes & laruales
facies. tortores atqz teterrima mōstra demonioz **A**lii
būt q̄ miserī i igne etno i eternū & vlti a **I**n carne cruci
ciabunt p ignē **I**n spū p p̄scie hinc **I**bi erit dolor intol
rabil. fetor incōpabil. timor horribil. mors corpis & anime
sine spe venie & mie. **S**ic tñ morient vt sp viuant & m
viuet vt sp moriant **I**ta aīa pctōris i inferno cruciabi
sine fine p pctis & aīa iusti p bonis meritis i paradiso co
locabit **N**ūc aut̄ aliez e duob⁹ eligam⁹ aut sp cruciabi
cū ip̄is. aut ppetualit⁹ letari cū scis. bonū siqdē. & malū
mors & vita añ nos sunt posita vt ad q̄ voluerim⁹ ma
nū extēda⁹ **S**i tormēta nos nō terrēt saltē p̄mia iūta

Finiūt exēpla de extremo iudicio

Secundo nouissimoz.

Sequitur Terciu nouissimoz.

bif ysa. Ignis erit cibus. Item b. xv. Dicit dominus ad dāna
ros. Ignis succēsus i furore meo sup vos ardebit. Hic
ignis talit inflāmat est et ab ira iudicis succēsus qd no
uo incēdio nō indigebit amoto. et vsq; i sempitēnū
est qd dicit iob. xx. Denorabit eos ignis q non succēdet.
qd dure vindicabit se tūc dñs de miseris pctōrib; cōde
natio. **Uñ** ecci. vii. **Uñ** dicta carnis ipij. ignis et domus
Differt autē ille ignis infernalis ab isto igne materiali
precipue in trib; **Primo** i acerbitate. Est em acerbior
quasi in infinitū **Uñ** dixit scūs sebastian; cui angel; ap
aurem stabat. qd iste ignis sensibilis ita se habet ad igne
iehnalē. sicut ignis in pariete depict; ad istū sensibilem
Secūdo in duratione **Nā** iste ignis pōt extingui. ille ve
ro nō. **Uñ** ysa. ultimo. Ignis eoz nō extinguet. Item
math. iij. **Paleas** autē cōburet igni iextingibili **Pale**
as id est pctōres. **Tercio** in cōsumptōe. **Nā** iste ignis
potest oia consumē **Nā** scdm philosophū. Oia plūm
materia ignis **Ille** vero nō potest cōsumē: nec corpa nō
spūs quos vrit. **Uñ** de pctōre cōstituto i inferno dicit
iob. xx. **Luēt** oia q fecit: tñ non cōsumet. **Hinc** est qd
chrisostom; in libro de repatione lapsi. Ignis iste qui
pñti vita ē **Assumit** cuncta q recipit. **Ille** vero qd susci
pit semp cruciat: et pene sue sp; integros reseruat. **appet**
et inextingibil; dicit **Nō** solū qd ipse nō extinguet
qd nec eos quos suscipit perimit et extinguit. **Scriptura**
em dicit **Quia** pctōres induēt in corruptionē. s; nō in
honore vite. s; ad diurnitatē supplicij pfuturā. **Uñ**
autem pene vim et ignis illi; potētiam. nulla vox expō
nē et null; sermo poterit explicare. **Ibi** qd agem; qd rō
debim; **Nihil** erit ibi nisi stridor dentū nisi ulular; et
tus et seua pñia cessantib; vndiq; auxilijs et vndiq; i
lescētib; penis. **Et** ignis ille sicut nō h; naturā cōsumē
di. sic nec illuminādi; s; ē ignis obscur; et flāma tenebr
sa. **Tercio** infern; dicit loc; inqētus **Uñ** in rex natura

quidā loc⁹ semp est quiet⁹. vt superior⁹ ps mīdi. **Quidā**
 qñq; quiet⁹ ⁊ qñq; turbat⁹. vt ps ei⁹ media. Sic pbabi/
 le ē terciā pte scz inferiorē semp esse turbatā: ⁊ ideo dici/
 tur tartar⁹. **Nā** scdm papiā **Tartar⁹** dicit⁹ turbat⁹. **Pro**
 uenit autem inq̄es siue turbatio ibi specialit̄ ex tribus.
Primo ex penaz varietate. sicut tēp⁹ dicit⁹ esse turbatū
 qñ mixtū est cū pluuiā grādine niue ⁊ huiōi. q̄ dicitur
 esse in iferno. **Uñ ps.** Pluit sup pctōres laqueos ignis
 sulphur ⁊ spūs pcellaz ps calicis eoz. **Secdā** ex mistro
 rñ veratiōe. **Diere. xvi.** Seruētis dñs alienis q̄ nō da/
 bnt vobis requiē die ac nocte. **Tercio** ex mutuo clamo
 re. **Ysa. xlv.** Vos clamabitis pre dolore ⁊ pre cōtritione
 spūs vlulabitis. **Certe** tūc cuilibet vlulātī ⁊ sic clamātī
 rñ debet dñs illud hierē. **xxx.** **Quid** damas sup cōtritiōe
 tua insanabilis ē dolor tu⁹ ppter multitudinē iniquitatis
 tue: ppter dura pctā feci hęc tibi. **Tercio** dicit⁹ infern⁹ loc⁹
 inēperatissim⁹. **Unde** dicit⁹ auern⁹ quasi sine vere id est si
 ne temperātia. **Nā** pene non sunt ibi in aliq̄r pates: s; in
 summo gradu ⁊ excessu maxio. **Sunt** em̄ ibi tenebre vl
 tra modū excessiue: ppter qd̄ math. xxi. dicunt⁹ tenebre vl
 teriores. **Et** inde p̄z **Exodi. x.** de tenebus palpabilib⁹
 que fuerūt in egipto quātomagis erunt ibi grauiorē.
Uñ iob. xx. Omnes tenebre abscondite sunt ī oculis ei⁹
Tūc pctōr dicit⁹ illud ps. **Posuerūt** me in lacu iferiori
 in tenebrosīs ⁊ ī vmbra mortis. **Itē** **Collocauit** me ī ob
 scur⁹ sicut mortuos seculi: ⁊ anxiat⁹ est sup me spūs me
 us. **Sicut** ⁊ illud lamētatiōis **Hiemie. iij.** In tenebrosīs
 collocauit me q̄si mortuos sempitēnos. **Item** est ibi sum
 m⁹ calor. ppter quod dicit⁹ **Job. xxxiij.** **Calor** nini⁹. **Et** rō illi
 us est. q; nō exalrat: s; inclusus est sicut calor in fornace
Uñ ps. **Pones** eos vt clibanū ignis ī tpe vult⁹ tui: ⁊
 in ira sua ⁊ turbabit eos ⁊ deuorabit eos ignis. **Ibi**
 est summū frig⁹: ppter qd̄ **iob. xxxiij.** **Atque** illi dicunt⁹ aq̄
 niuā q̄ pre ceteris aquaz substātijs sunt frigidiores. **et**

huius signū et stridor dentium qui est signū magni frigoris
 et algoris. **Uñ** fulgēt in epla. Duo sunt principalia
 inferno tormēta scz frigus intolerabile: et calor ignis in-
 ringuibilis. Et ideo scribit mather xxij. q. ubi erit stridor
 stridor dentium. **Flet** nāq; in liq̄facione oculorū de calore
 nascit. stridor hō dentium ex frigore causat. **Uñ** iob xxxij.
 Ad nimium calorem trāseat ab aq̄o niuiū. **Uñ** in libe-
 metrico de vita et gestis alexandri. **Attrit** glacie nimis
 de frigore trāsit ad penas. **D** supplicium miserabile sem-
 et nunq̄ moritur quem carcer torquet auerni. **Quar-**
 dicit infernū locus desolatissimū. **Hinc** est qd scdm papam
 acyron vocat. ab a qd ē sine et chirona gaudiū quali-
 ne gaudio. et hoc quo ad carētiā omnis boni. **Uñ** con-
 mētor auerrois. q. **Poetrie.** In inferno continuo ē
 sticia et meror sine cōsolatione. **Nō** enim habent dam-
 ti retro aliquam cōsolationem a mūdo quia non vale-
 eis suffragia. nec desuper de celo nam ex hoc nō fluūt
 per eos aliqua misericordia. nec sperāt gratiam de fru-
 ro. **Sic** enim nulla erit eis redēptiois venia et sic cri-
 tristissimi in desolatiōe sempiterna. **Et** ergo sapienter
 iij. dicitur qd vsq; ad supremū desolabūtur. **Unde** cri-
 norum primo dicit anima damnata. **Posuit** me desola-
 tam tota die merore cōfectam. **Item** Ysa. xxxiiij. **Poen-**
 tor desolabit in sc̄la sc̄lorū. **Heu** dolor o pena vach desola-
 latio plena. **Omni** tormēto sup hoc hō corde memēto.

Que multimoda ē afflictio sodaliū infernoꝝ.

Rōne debito nūc sequit̄ exponēdum qd multimoda
 est afflictio sodaliū infernoꝝ. **Tales** em̄ sodo-
 les scz diaboli sunt aspēū horribiles. effectu crudeles et
 tortores infatigabiles. **Prō** ergo dico qd diaboli sine re-
 mones sunt aspectu multum horribiles. et p̄terea for-
 mis horribilib; depingūtur in eccl̄sijs. **Unde** legitur qd
 quidā religiosus de nocte in dormitorio iacens cepit
 ribiliter clamare. **Et** cum venissent ad eum alij fratres

41

videbāt eum fixis oculis ad parietem imobilitē respiciē-
tem: nec ad aliqd̄ respondētem. s̄z mirabili horrore p̄cul-
sum ⁊ timore. **D**ane autem a priore interrogat̄ quid ī
nocte habuiss̄ ⁊ r̄ndit se diabolū vidisse. **R**equisit̄ cui⁹
ess̄ forme: r̄ndit. **H**āc facilliter nō possum describere. **S**z
hoc inq̄d̄ dico. **S**i ess̄ ex vna pte furn⁹ ardens: ⁊ figura
ei⁹ ex alia pte: magis eligerem intrare furnum q̄z videre
illam horribilissimā demonis figuram. **H**inc est q̄ b̄tus
bernardus sup̄ ps̄. **Q**ui habitat sic dicit. **Q**uid putatis
fr̄s. si alicui vn⁹ ex tam multis principib⁹ tenebrarū in
medium nost̄z irrueret in tota feritate sua ac tenebro
si corpis enormitate apparē liceret quis illum possit v̄l
corpis sensu sustinē vel cordis. **E**t ideo sicut ī vitas pa-
trum legi⁹ Iquidam senex dixit. **C**redo q̄ si aliq̄s vidēt
demonēs in ea forma qua damnati eos sunt visuri: nō
poss̄z viuere: s̄z statim morerēt. **U**nde d̄t beatus gregorius
de crisozio q̄ cum infirmaret. ⁊ vidēt multitudinem de-
monum sibi astātium. cepit altius clamare. inducias v̄l
q̄ mane. **E**t cum hec dicēs verteret se huc atq̄ illuc ne
vidēt eos. p̄ nimio timore vehemētissime cōturbatus
statim moriebat. **C**ōturbati em̄ sunt qui videbāt eos:
et timuit omnis homo. **E**cce q̄z horribiles erūt in affli-
ctu qui taliter occidūt cum solo aspectu. **U**nde iob. xx.
Eladēt ⁊ veniēt sup̄ eos horribiles. **E**t hoc est q̄ innuit
bernard⁹ vbi d̄t. **A**nima mea quis erit tibi p̄uor cum
dimissis omnib⁹. quoz tibi p̄ntia tam iocūda. tam gra-
tus aspect⁹. cohabitatio tam familiaris: sola pauens ig-
noram ingredieris regionem: cum tibi cateruatim de-
terrētia illa mōstra deterrima occurrēt. **Q**uanta erit
demonum horribilitas ī formis animalū crudelissimo-
rum apperētium. **U**n̄ sapie. xi. **P**ro eo q̄ errātes cole-
bant multos serpentes ⁊ bestias sup̄uacuas: imisisti eis
multitudinē mutorū aialū in vindictā vt scirēt q̄ per-
que peccat̄ q̄s: per hęc ⁊ torquet̄. **N**ō enim impossibilis

erat omnipotēs man⁹ tua que creauit orbem terrarum
ex materia inuisa imittere illis multitudinē visoz: aut
audaces leones vel noui generis bestias ira plenas. aut
vaporem igneum spirātes. aut odorem fumi pferentes
aut horredas ab oculis scintillas emittētes quoz nō so-
lum lesura poterat illos exterminare: s; et aspect⁹ per ri-
morem occidere. **Hic ibidem** Unde iob. xvi. Hostis me⁹
terribilib⁹ oculis me intuit⁹ est. **Item** eiusdem vltimo
Sternutatio ei⁹ splēdor ignis: et oculi ei⁹ vt palpebre et
luculi: de ore ei⁹ lampades pcedūt sicut tete ignis succē-
se de narib⁹ eius pcedit fum⁹ sicut olle succēse atq; ser-
uientis **Uñ** poeta refert. Sunt ibi serpentes flammae
ex ore vomētes. De flatu quoz perēūt anime miserorū
Secūdo in effectu sunt crudeles **Uñ** iob. xvi. Collegi
furorem suum in me et cōminans mihi. infrēuit com-
tra me dentib⁹ suis. **Unde** psalmista. **Aperuerūt** super
me os suum sicut leo rapiēs et rugiens **Item** temprau-
runt me. subsannauerūt me subsannatōe frenduerunt
super me dentib⁹ suis. **Uñ** ecclesiastici. xxi. Dentes illi
us dentes leonis interficiētis animas hominum. **Hinc**
dicit⁹ pri. petri. v. q; diabol⁹ tanq; leo rugiēs circuit quē-
quem deuoret. **In** die em nouissimo inuitabūtur diabo-
li ad deuorādum pctōres. **Ysa. lvi.** Omnes bestie agri et
vniuerse bestie silue venite ad deuorādum. **Item** hiero-
xij. Venite cōgregamini oēs bestie terre pperate ad re-
uorādum. **De** isto refert exemplum beat⁹ grego. in libro
dialogoz. **Unde** vt q; erat quidam torus nomine. nō re-
sed tm nomine monach⁹ cui nimium graue erat si quis
pro salute sua ei aliqd loqueret. **Nō** solum autem bona
nō faceret: s; et iam nō poterat audire. **Hic** cū extremū
agēt spūm cōuenerūt frēs vt egi esium illi⁹ anime orā-
to pregeret. **Tūc** repēte cepit eisdem fribus ibidem cri-
stentib⁹ acclamare necnō magnis vocib⁹ orationes eoz
interrūpere ita dicēs **Recedite** recedite: ego datus sum

draconi ad deuorandum: qui ppter vestram pñciam me
 nō potest deuorare. Caput meum iam ore suo absorbu
 it dare locū ne ampli⁹ me cruciet: s; faciat qđ futur⁹ est
 Si ad deuorandum ipsi dat⁹ sum qre ppter vos moras
 patior. **Tūc frēs ceperūt ei dicē. Quid est qđ loqris?**
Signum tibi sancte crucis imprime. Rñdit ille cū ma
gnis clamorib⁹ dicens. Volo me signare: s; nō possum.
q; squamis hui⁹ draconis stimuloz z piemoz. Cūq; fra
tres hęc audissent: pstrati in terram cum lachrymis ce
perūt p redēptione illi⁹ erorare. Et ecce cepit eger subi
to cum magnis vocib⁹ clamare dicēs. Grās ago deo cō
ce draco qui me ad deuorādum acceperat orationib⁹ ve
stris expulsus est z omnino recessit. Item in q̄rto libro
dyalogoꝝ. refert idem grego. aliud exemplum. Ait cū
q; in partib⁹ yronie ī quodam monasterio tongalaton
nomine dicit. accidisse q; quidam fuit monach⁹ sanctus
reputat⁹ in cōspectu hominū qualis nō fuerat inuētus
apud deum. Nam cum frēs eum estimabant ieiunare:
lateēter cōsueuerat comedē. Sic in agone cōstitut⁹ fecit
ad se frēs generalit̄ cōnocari: quib⁹ ipse dixit. Ecce nūc
ad deuorādum traditus sum draconi: qui cauda sua ge
nua mea pedesq; meos forcit colligauit. caput vero suū
in os meum mittēs spūm meum ebilens extraxit. qui
dictis expirauit. Et sicut videt̄ sunt vba cōdemnati
me sicut draco. Iste est draco magn⁹ z rufus hñs septē
capita z decem cornua in capite suo de quo dr apocalip.
xi. Factum est preliū magnum in celo: michael z ange
li ei⁹ preliabant cū dracone z draco puguit z angeli ei⁹
et non pualuerūt: neq; loc⁹ eoꝝ inuētus est ampu⁹ in ce
lo. Et proiect⁹ est draco ille magn⁹ serpens antiquus q
vocatur diabol⁹ z sathanas: qui seducit vniuersum or
tem. Et ergo dicitur ibidem. Ele terre z mari: quia de
scendit ad vos dyabolus. Dyabolus enim zelo nimio

in me quasi gigas. Tercio sunt demones in torquendo i
 fatigabiles. Unde Daniel. iij. Non cessabāt mīstri regis
 succedere fornacem. Unde quidā Sūt ibi tortores ser
 pentib⁹ horridiores. Difformes nigri: s; non ad verbera
 pigri. Nusquam lassant: sed semp ad hoc renouant. Ad
 mala ferētes sunt ad penasq; recentēs. Semp tristati
 semperq; ferire parati. Semp inardelcūt: nec cessant
 nec requiescūt. Hinc est q; Deutronomij. xxviiij. cuiuslibz
 pctōri dī. Seruies inimico tuo quem imittet dōmīn⁹ tū
 bi in fame. siti. et nuditate et in omni penuria: et auget
 dñs plagas pessimas et ppetuas. O quāta erit tūc dam
 naroz pena q̄ sine intermissione semp erit cōtinua sine
 pace et requie in miseria et angustia. Un̄ de pctōrib⁹ dici
 tur Ezech. viij. Angustia supueniēte requirēt pacem et
 nō erit: cōturbatio veniet sup cōturbationem. Itē apo
 calip. xiiij. Nō habēt requiem die ac nocte qui a toraue
 rūt bestiam et imaginem ei⁹. Tūc pctōr bene possz dicē
 hoc qd scribit ysa. xxxviiij. Nō videbo dñm deum in ter
 ra viuētium nec aspiciam hominem vltra et habitatorē
 quietis. Similit̄ et illud hier. xlv. Ele mihi misero: qz
 addidit dōmīn⁹ dolorem dolori meo et requiem non inue
 ni. Certe tūc cōuertet dolor ei⁹ in caput ei⁹ et in verticē
 ill⁹ iniquitas eius descendet.

Quā varia est cōditio penarum infernoz.
 Nunc restat membz terciū de hac materia pri
 nus declarādum: qd est varia cōditio infernaliū
 tormentoz. Sūt em̄ plures cōditiones specialit̄ facien
 tes ad aggrauationem pene infernalis. Prima est acer
 bitas qd patet ex fletu et stridore dentium ex plāctu et de
 siderio mortis: et māducatiōe linguaz et blasphemia cre
 sunt ventura. vt patet ex locis varijs scripturaz. Apō
 ca. xvi. Comederūt linguas suas pre dolore et blasphem
 auerunt deum celi pre dolorib⁹ et vulnerib⁹ suis. Hinc

grego. dicitur **Q**uod hic suspicari non potuit illic cruciatus
dicitur inuenit. Item hiero. Lanta erit in inferno vis do-
loris q̄ mens ad aliud dirigi nō poterit: nisi ad q̄d vis do-
loris impellit. Dicit enim tunc peccator illud Hiero. viii.
Dolor me^s sup̄ dolorem. Lanta enim erit acerbitas peni-
rum q̄ pctōres vita quam omnes appetūt sp̄reta & cō-
tempta: mortem quam omnes fugiūt ardētī desiderio
sepi^s affectabūt. **U**n̄ apocalip. ix. In dieb^{us} illis quere-
bunt mortem & nō inueniēt eam: & desiderabunt mori
& fugiet mors ab eis. Acerbiter vero pene infer-
nalis testat dñs Hiero. ix. ubi dicit. Ego cibato populū
absinthio: & potum dabo eis aquam fellis: per hoc amar-
tudinem designās infernaliū tormentoꝝ. **C**ōsideratio
huiusmodi acerbiter fecit quēdam iuuenem delicatū
nutritum intrare ordinem predicatorū. **Q**uo ingressus
cum quidam sapiēs a parētibus eius missus ut ei p̄su-
adet egressum anteq̄ profiteret dicens **D**elicate nutritus
es: nō poteris sustinē rigorem ordīs & asperitatem. **R**e-
spōdit iuuenis **M**agister p̄pter hoc ordinem intraui:
sciui me delicatum: & nihil asperitatis posse sustinē:
igitas q̄ acerbissima pena inferni mihi intolerabilis est:
et ideo elegi poti^{us} hanc penam ordīs q̄ illam sustinē:
nam sicut scriptum est Job. vi. **Q**ui timet p̄nam intrat
in sup̄ eum nix. **H**ec etiam cōsideratio mouit quēdam
heremitam ad mirabilem penitētiam quam fecit.
De quo narrat beat^{us} gregori^{us} in quarto libro dyalogoꝝ.
Ult^{er} enim q̄ quidam petr^{us} monachus ex regione hiberni-
ortus priusquam heremū peteret molestia corpis in-
ueniēte defunct^{us} est. **S**ed protin^{us} corpi restituit^{us} inferni
supplicia atq̄ innumera flammariū loca se vidisse ar-
stabat. **Q**ui etiam quosdam hui^{us} seculi potētes in hui^{us}
flāma suspēsos se vidisse narrauit. **Q**ui cum iam decem
ctus esset ut illis & ipse mergeret: subito angelū choro-
sci habit^{us} apparuisse fatebat: qui ipm̄ in ignē mitti p̄-

buit. q̄ etiam dixit. **Egredere:** ⁊ qualiter tibi post hoc uiuen-
 dum sit cautissime accede. post quam uocem exalescēti
 b̄ membris ab eterne mortis somno euigilās: cuncta q̄
 circa eum gesta fuerāt omnib⁹ narrauit. tantisq; se post
 modum uigilijs ⁊ ieiunijs cōstrinxit ut inferni eum ui-
 disse tormēta: etiam si lingua tacēt: cōuersatio acclama-
 ret. **Secunda** conditio est tormētorum multiplicitas.
 Est enī penarū numer⁹ quasi infinit⁹. **Uñ** dicit in psal.
Circūdederūt me mala quorū nō est numer⁹. **Et** ergo di-
 cit Deutro. xxxij. **Cōgregabo** sup eos mala: et sagittas
 meas complebo in eis. **Vere** sicribit ysa. v. **Sagitte** ei⁹
 acute: ⁊ omnes arc⁹ eius extenti. **Dultas** habet dñs sa-
 gittas in pharetra sua: quas nōdum omnes extraxit: q̄
 post finale iudicium pctōrib⁹ immittentur. **Hec** sagitte
 sunt pene varie: quib⁹ multipliciter tūc miseri torq̄n-
 tur. **Uñ** dicit in psal. **Sagitte** potētis acute cū carbonib⁹
 desolatorijs. **Item** dicit dñs Deutro. xxxij. **Inebriabo** sa-
 gittas meas sanguine. ⁊ gladi⁹ meus deuorabit carnes.
 foris deuorabit eos gladi⁹: intus pauor. cōsumēt fame
 et deuorabūt eos aues morsu amarissimo. tentes bestia-
 rum imittam in eos cum furore trahētium lup terram
 atq; serpentium. **De** hac penarum multiplicitate sic dicit
 gregorius sup illud math. viij. eijcient in tenebras exte-
 rior. **In** inferno erit frig⁹ insupabile. ignis iextinguibilis
 uermis imortal. fetor intolerabil. tenebre palpabiles fla-
 gella cetentū horrida visio demonum. cōfusio pctōrum ⁊
 desperatio oīm bonorū. **Uñ** quidam. **Infernus** est fouea
 mortifera penis oīb⁹ ⁊ miserijs referta. **Hinc** dicit in psal.
Pluit sup pctōres laqueos ignis sulphur ⁊ spūs pcel-
 laz pars calicis eorū. **Et** notāter dicit pars qz nō solum i
 dictis s; nec etiā in mille consumilib⁹ possit pene integri-
 tas pfecte explicari. **Nā** quicquid de penis hic dixerim⁹ ē
 tanq̄ mīma ps viij⁹ festuce respēū magnitudinis infinite.
Et at hec penarū multiplicitas er̄ssi⁹ declarct. **Notādū**

est q̄ damnati erūt pleni miseria z dolore. habebunt enī
fletum in oculis. stridorem in dentib⁹. fetorem in naribus.
gemitum in vocib⁹. terrorem in aurib⁹. vincula in
manib⁹ z pedib⁹. ignisq; ardorem in membris omnibus
Ecce q̄ repleta est penis atq; plagis aīa pctōris in infernum
descēdētis. **E**t ergo de damnatis dicit **Ecc̄i. xv.**
Tenebit eum tribulatio z angustia vallabit eum. **E**t
eiusdē. **xx.** **O**mnis dolor irruit sup eum **I**tem dicit **ysa. lxxv.**
Omnis cor hominis talescet z cōteret tortionem z dolorem
tenebūt. quasi parturiēs dolebūt vnusquisq; ad partum
suū stupebit. facies combuste vultus eoz **Uñ Baruch**
vi. **N**igre sunt facies eoz a fumo. **N**ā omnes pctōres
redigent in ollam. vt habet **Johā. ij.** **E**t dolores parturitionis
veniet ei vt scribitur **Ozee. xij.** **Q**̄ multa flagella
pctōris **T**ūc em̄ potest dicē cum ps̄. **C**ircūdederūt me
dolores mortis nō t̄p̄alis sed p̄petue. z pericula inferni
inuenerūt me. **R**ecē dicit circūdederūt qz abissus sicut
vestimētum amictus ei⁹. **N**am induit maledictionē sicut
cut vestimētum z intrauit aqua in interiora ei⁹. z sicut
oleum in ossib⁹ eius fietq; ei sicut vestimētum quo operietur.
z sicut zona qua semp̄ precingit **Q**̄ quale vestimētum
de filis penaz tam multipliciū sic fortiter cōtextum q̄
perpetuis temporib⁹ nunq̄ erit detexēdum seu etiā desponēdum.
Nam funiculo eternitatis erit pctōr inseparabilē colligat **Q**̄
asperū z mordosum sentiet illud rugimētum. **I**psū nāq; est de quo
scribit **ysa. xliij.** **Q**̄ perimētum tuū erūt vermes. **T**am
multiplicis pene cōsideratio reuocauit ipsum dauid a morte pcti
ad penitētiā peragēdam **Uñ** dixit ad dñm **Q**uātas ostendisti
mibi tribulatiōes multas z malas: z cōuersus viuificasti me.
Uui⁹ etiam multiplicis pene cōsideratio mouit quēdam
hēmitam sicut legi⁹ in vitas parz ad asperrimam penitētiā:
quam in hēmo peragebat. a quo cum querētur cur se ita
iterficet: r̄ndit **T**or⁹ labor vice mea

nō est ydone⁹ compari ad unū diē tormētōz q̄ pctōrib⁹
 in futuro sēlo p̄parant. **Ite** narrat in gestis āgeloz: q̄
 tpe p̄stācini minoris q̄dā miles defunct⁹ circa ānos dñi
 dccv. q̄ postmodū vice restitut⁹ penis territ⁹ q̄s vide
 rari ad hēmū fugit. fecitq; cellulā iuxta quendā fluvīū ī
 quo vestibus indur⁹ sepe balneabat p̄mittēs vestimēta
 sic ad carnē cōgelari. **Postea** hō balneū calidissimū in
 trabat: et sic cōtinuo fecit quousq; moreret. **Et** cū super
 isto a videntib⁹ argueret: italit̄ r̄ndebat **Si** vidissetis q̄
 ego vidi: eadē vel maiora mecū facētis. **Nā** sc̄dit gre.
 sup iob. **Sup** oīa puocat p̄pūctionē visio pene ifernal⁹
 Lercia cōdicio penam iehēne aggrauās ē cēuitas **Uñ**
 sapie. iij. **Illos** videlz pctōres deridēbit: et crūt post hoc
 decidētēs sine honore int̄ mortuos in p̄petuū. **Et** mat.
 xxv. **Ibit** hi in supplicū eternū. **Ite** iudith xvi. **Dabit**
 dñs ignē et vermē in carnē eoz: et vianē et vināt: et sen
 tiāt vsq; in sempiternū. **Ite** dñs ysa. vltio. **Vermis** eoz
 nō extinguet **Uñ** dñs deutrono. xxxij. **Ignis** suc
 cūsus est in furore meo: et ardebit vsq; ad iferni nouissi
 ma hoc ē in p̄petuū sine fine. **Ite** ysa. xxxij. **Q** d̄s te vo
 bis poterit habitare cū igne deuorāte: aut q̄s habitabit
 er vobis cū ardōib⁹ sempit̄nis **Et** eiusdē. xxxij **Et** ter
 rā in pice ardentē nocte ac die nō extinguet ī sempit̄nū
Ascēdet fum⁹ eius a generatiōe ī generatiōe: desolabit
 in sēla seculoꝝ. **Uñ** apoca. xx. **Diabol⁹** missus ē in stag
 nū ignis et sulphuris: vbi et bestia et pseufo cruciabūtur
 nocte ac die ī sēla sēloꝝ. **Et** q̄ nō est iuētus in libro vite
 script⁹ missus ē in stagnū ignis ibi erit vmbra mort̄ et
 null⁹ orto. s; sempit̄n⁹ horror ī habitat **Ut** habet̄ Job. x.
Uñ grego. in moralib⁹ sic d̄t **Horre** dō mō tūc erit mise
 ris dolor cū fortitudine. flāma cū obscuritate. et mors si
 ne morte. finis sine fine. defectus sine defectu. **Quia** et
 mors sp̄ vinit. et finis sp̄ incipit. et defectus defice nescit.
Uñ poeta refert. **Nō** veit ad metas mortis miserabil⁹

etas. Nescit finire semp̄ videt̄ oriri. Semp̄ ver̄ato
gemit̄ renouāto. Hinc petr̄ blesensis in quadam epistola
sic ait. Ibi non est supplicior̄ mod̄ nec intermissio
ue finis. Nam ibi finis semp̄ incipiet. mors non morietur
nec defect̄ deficiet. vt damnati hominis cōdicio semp̄
in doloris materiam ⁊ mortis eterne pabulum. miserabiliter
reciduet. Quare dicit̄ in psal. Sicut ones in inferno
positi sunt: mors depascet eos. Et si morte pascetur
imp̄i quid potabunt illi. si mors est past̄ qualis erit potus.
Audi pphetam. Vna eor̄ vna fellis ⁊ totus aridissim̄.
fel draconum. vinum eor̄ venenum aspidum insanabile.
Ita scribit̄ deutro. xxxij. O quale peccator̄ nuntium
videlicet mortis ppetue tam crudele supplicium viuēt tūc
morti q̄ vite sunt mortui. Hinc est qd̄ bernardus dicit̄
in libro quinto de cōsideratiōe ad eugentium papam. Horreo
vermē mordacem ⁊ mortem viuacem. horreo cadere in manū
mortis viuētis ⁊ vite morientis. Grego. Morte immortalis
morientē imp̄i. O de⁹ eterne gr̄e me posuisti cōtrarium
tibi: ⁊ fact⁹ sum mibimetipsi grauis. Cur nō tollis peccatum
meum: vt hoc ppetuum possum euadere tormētum. O q̄
felicis ⁊ beatus qui peccator̄ sordib⁹ nequaquā fuerit infect⁹.
qui post mūdi gaudia non abiit nec in vanitates ⁊ insanias
falsas respexit. Nos autem miseri errauim⁹ a via veritatis.
⁊ iusticie lumen nō illuxit nobis. lassati sum⁹ in via iniquitatis
⁊ periculis. ⁊ ambulauim⁹ vias difficiles. vias graues ⁊ inuolu-
les: p viam autem dñi noluimus ambulare. Uere sicut dicit̄
ysa. xliij. Inuacuū laborauimus sine causa. ⁊ vane fortitudinem
nostram cōsumpsim⁹. Quid em̄ nobis fuit supbia. quid diuitiarum
pompa ⁊ iactantia. quid preciosa corporis indumēta. quid
cōmessatiōes ⁊ crapule. quid risus ⁊ leticie. Quid hec oīa
nobis pferunt. in quibus vane ⁊ inutiliter immo potius
damnabiliter temp⁹ nostr⁹ expēdim⁹. Procholor sine fructu
trāsierūt hec oīa tanq̄m

mus seu aura matura: trāst qđ tpale fuit sz seu remā
 sit qđ in eternū cruciabit. **Tūc** dicet dñs te qlibet dam
 nato illud iob. xx. Juxta multitudinē adinūctionū sua
 rñ sic 7 sustinebit. **Et** illud apoca: xvij. Quātum glori
 ficauit se 7 in delicijs fuit tantū date illi tormētum 7 lu
 ctum. quib⁹ eternalit sine fine torquesat. **D** quāta ē hoīs
 demētia p delicijs aut diuitijs seu p aliq re terrena hu
 iusmodi ppetua corpis 7 aie subire tormēta. **Uñ** chriso
 stom. in libro de repatione lapsi sic inq̄t. **D**ic quāta tpa lu
 xurie q̄ deliciaz spacia compari vis penis sempiternis.
 Centum si placet annos delicijs dem⁹ adde 7 alios cen
 tum. adde 7 decies centū: que erit ex his ad eternitatem
 cōpensatio. **Nōne** omne temp⁹ vite h⁹ quo delicijs frui
 videmur 7 indulgē libidi. q̄si noctis vni⁹ somniū ad ef
 nitatis p̄pationez videt. est igit aliqs qui vt vna nocte
 delectabile videat somniū eternas eligat subire penas.
 et illud p his recipe: vel pillis istud pmutare. **Quid** di
 cemus ad repositas penas. qđ dicem⁹ ad hoc qđ delicia ve
 lut vmbra transeūt: pene vero etnalit pmanēt. etiam si
 equale temp⁹ 7 idē spaciū delicijs essz positū 7 pene es
 set aliqs ita stult⁹ 7 demēs vt eligēt p vna die deliciaz
 vñū diem subire penaz. cū soleat dolor vni⁹ hore 7 qlibz
 corpis cruciat⁹ in obliuionē mittē ante p̄teritū temp⁹
 in voluptate trāfactū. **Hec** oīa chrisostom⁹ vbi sup. **D**
 eternū nunq̄ finē habituz corpis 7 aie tam grāde sup
 plicii. **D** mortis ppetue indicibile tormentum **Quid**
 em̄ referam de te nescio. **Nō** em̄ poteris x̄bis exprimi.
 nec intellectū cōcipi: nec corde p̄hēdi. **Posito** em̄ qđ essz
 vñ⁹ lapis de arena coagulat⁹ 7 cōpactus tāte quātitatē
 sicut ifra p̄cauitatē octaue spere possz p̄tici. 7 qđ mil
 lesies mille ānos p dīnā potētiā vna arenula tollēt **Et**
 deīde p̄ millesies mille ānos adhuc vna. 7 sic p̄seq̄nt do
 nec tot⁹ lapis ī nihilū redigereē nunqđ p̄sumpto lapide
 eternitas p̄dicta erit reuoluta: sic qđ damnatoz anime

tūc a penis liberabunt. **R**ñdeo tibi z dico q̄ p̄petua
illa vit tūc erit ichvata. **N**ā finiti ad infinitū nulla ē
batio. vt d̄t p̄h̄s. viij. phisicoz. **S**i em̄ hoc cognoscere
et p̄scirēt pctōres cōdemnari q̄ dicto lapide p̄sumpti
ab illis itolerabilib⁹ quos sustinēt iferni cruciatib⁹
rēt eripi z totalit̄ liberari. miserabilit̄ sup hoc rec̄p̄
nis die delerēt sperare imo q̄dāmō sperāto cōgaude
q̄ scirēt finē suoz tormētoz p̄ inūerabiles. imo post
cōprehensibiles z infinitos fore ānos q̄uis tardissime
uentuz. **N**lla em̄ est maxima oīm penaz desolatio z
rētia omnis sp̄ci nunq̄ a penis redimi siue liberari
sicut d̄t ysa. xxiij. **P**eccator desolabit̄ in sc̄la sc̄loz
dic̄t **T**renoz. iij. **P**erijt finis meus z spes mea a
Item q̄rit pctōz. hie. xv. **Q**uare fact⁹ est dolor me⁹
tu⁹ z plaga mea desperabil. **S**up quo puer. xi. sapie
rñdet. **N**ortuo hōie impio nulla erit spes vltra. **I**ntel
gite hec qui obliuiscim̄ deū ne infern⁹ aliq̄n vos rapiat
et nō sit q̄ eripiat. **E**cce iā plane video q̄ i inferno nulla
est redēptio pctōis. **C**arissime itelligis tu x̄bum. sapie
cōsiliū de lapide superi⁹ tibi dictū. **D**ic mibi q̄d de illi
sentis. q̄d iudicas. q̄d diffinis. puto veraciter q̄ ratio
potest dissentire quinimo vt d̄t sit in rei veritate. **C**og
ta ergo varias terraz puincias z imaginare regionez
singulas. perpēde fluuios z maria mūdum mēte circū
et totū perabula. **A**scēde vsq̄ ad celum z omnia sic trā
uola. **I**terum descēde in abissum. profunditatem com
dera. **E**x quib⁹ omnibus que celi ambitu cōtinent
pone lapidem. z imaginare magnitudis eius quantitatē
tem. qua cordialiter intellecta. **D**ic mibi carissime quid
sentis tunc de lapide immo potius quid sapis de perpe
tuis. quid de infinitis peccatorum penis et morte. **E**st
mo q̄ taliter respondebis. **V**lere vere loqui nescio. **Z**u
diu et conturbatus est venter meus. **A** voce con
tremerunt labia mea. grandem rem intelligo: et

veritatem ppositam video. **U**n̄ ammirari nō sufficio
 sed pauore nimio mēte cōtremisco. **N**am certissime ti
 mor 7 tremor venerunt sup me multiplicis horrozis: et
 cōtulerūt me tenebre. **Q**uis em̄ nō metuēt. quis nō ex
 pauescēt. quis anxietate cordis penit? non deficēt. q̄ mē
 teten? hunc lapidē diligēter ruminaret. infinitas pctōz
 penas memoriē reuoluēt. **P**one ergo eū velut signa
 culum sup cor tuū. **V**alde em̄ vtile est 7 pficuū tibi bu
 iusmodi lapidis nunq̄ obliuisci. quaten? si diuin? amor
 te nō corripit 7 reuocat a malicia huiuscemodi speculū
 pene interminabilē saltē te cobileat aliquāto a pctis. **Q**
 graue supplicium miserabile q̄ fugiēdum. **O** stige exi
 tum lachrymabile quam metuēdum. **Q**uod stige corq̄
 tur semp nunq̄ morietur. **S**emp plectet 7 nunq̄ finis
 habet. **E**x p̄dictis clare p̄z q̄ penarum incrementum p̄
 finita secula nunq̄ finiet. **H**uiōi consideratio eternitatis
 pene infernalis cōuertit fulconem marsiliēsem qui cū
 esset excellēs ioculator 7 vanitatib? mundi deditus. vna
 dierum cepit cogitare de eternitate iehēnalis peuc. 7 di
 xit in corde suo. **S**i tibi pponeret iacere in lecto molli
 et bene strato. ita q̄ nulla necitate cogēte inde recedēs
 hoc nō possēs sustinē in eternū iacere in tali lecto delica
 to. quō ergo poteris sustinē sempiternā infernalem pe
 nam. si cōtingat te in ppetuū illam fore passur. **H**ac ve
 ro cōsideratione p̄terit? reliquit omnia 7 fact? est mo
 nach?. postea epus tholosanus et vir eximie sanctitatis
Itē cōsideratio p̄peruitatis pene ifernalis cōfortat ho
 minē 7 inducit ad pugnādum cōtra diabolum. **Q**uis ei
 cōsiderās q̄ si deuict? fuerit ab eodē ducētur ad tormē
 tum sempiternū nō virilitē pugnet ne vincat. **U**n̄ nar
 rat cgesipp? de cladib? iudeoz q̄ cum quidam de socijs
 alexandri qui p̄erat magno exercitui vidēt cōtra eū inu
 merabile exercitū ad bellandū preparū 7 sui cibū sume
 ret 7 ad cōfortationē vinū ipse in q̄dā solatio q̄si iocārō

eis dixit. **P**randeam nunc o viri strenui. nam apud
feros sum cenaturi. **Q**uo verbo sunt omnes animati
fugendum illam cenam quod tam viriliter pugnauerunt. sic
de cunctis hostibus suis honorifice triumpharunt. **I**tem
delectationibus mundi retrahit et auclit. **U**bi legitur in
tas patris quendam senem dixisse. **M**atrix cum vult
rum ablactare. et a dulcedine lactis abducere ad manum
ponit sinapium vel quicquid aliud amarum. quod pueri
ceteros gustas et percipiens statim retrahit a dulcedine lactis.
Et sic tu iunge amaritudinem perpetuam inferni. delectationibus
omnibus huius mundi: et proculdubio retraheris ab eis. **I**tem
Job. v. Nunquam gustare potest quis quod gustatum ante
mortem amarissimam hoc est penam sempiternam. **I**tem
dicit prosper in presenti vita. **D**elicie temporales dulces sunt
tribulationes amare. **S**ed quis non libenter bibit tribula-
onis poculum metuens ignem perpetuum iherusalem. **A**ur
non continent dulcedinem seculi inhians bonis sempiternis
vite. **U**bi legitur in legenda beati iohannis euangeliste. quod
dimittes ad predicationem eius conuersi omnia reliquerunt
postea videntes seruos suos in gloria mundi constitutos
penituit eos sua bona reliquisse. quod beatus iohannes per spiritum
intelligens. virgulas in aurum. et silices in gemas con-
mutauit: sicque eis omnia restituit delicta. **P**ostmodum
quidam iuuenis a beato iohanne resuscitatus narravit
de gloria quam amiserunt et de penis infernalibus que eos
spectauerunt. **Q**uibus intellectis plurimum territi et a
sternati omnia contemnentes ad pauperem pristinam
uersi sunt. ac mundum cum suis deliciis penitentem dereliqu-
erunt. **I**tem accidia profugit et repellit. **U**bi legitur in vita
patris quod quidam frater dixit seni. **P**ater nimium accidia
sic continuo sededo in hac cella. **G**ener rādit. **N**on tamen
disti futura tormēta perpetuo duratura. **N**ā si illa in cella
de tuo posuisses quod si cella tua usque ad collum esset verum
b? repleta sustines patienter et non accidiarere. **E**t ergo

oportet peccatorem, aut eternam aut purgatorij acerbissimam
 sustinere penam, vel in presenti condignam agere penam quod non pre-
 teriret mente penam et pati potest quod ibi nisi omnino fue-
 rit mente alienatus. **U**nus ysaie in synodo. Intende aio volo
 res quoscumque tormentorum, quascumque seculi penas, quascum-
 que dolorum acerbitates: compensa hoc totum iohanne et leue erit
 omne quod pateris. **I**tem ier. in epla. Vigilias times et iei-
 unia, manuumque labores, sed hec leuia sunt flamas perpetuas
 as meditari. Recordatio tenebrarum facit non horre solitu-
 dine. Si futuram de vobis cogitas discussionem, non displice-
 bit silentium fletus ille et stridor dentium faciles tibi reddit et
 calcitram et mattam. **I**tem aug. in sermone. Mens hu-
 mana mundi huius illecebris et concupiscentijs deuicta fugit
 laborem, expetit voluptatem. **E**t vix ad hec deducit vt se
 a prioris vite consuetudine excludat. Sed cum incepit cogi-
 tare iudicij necessitatem ac penarum eternalium crudelitatem
 voluntarium bellum inducit passionibus motu vel spe premij vel
 timore supplicij vim facit pristinis desiderijs, et violenti-
 ipsa se ipsam vincere contendit. **I**deo dicit **A**lbacuc. iij. Ingre-
 diai puteum in ossibus meis, vt subter me scateat tunc vi-
 delicet presentis vite: et postea requiesca in die tribulationis
Ecce quam fructuosa salubris est meditatio pene infernalis
Quare scribit in ps. **C**onuertant peccatores in infernum, hoc
 est per meditationes illuc se transferant vincetes: ne postmo-
 dum illuc descendant perpetue morietes. **E**t ergo dicit **B**eatissimus **D**a-
 niel. iij. **B**eatissimus qui intuetur abyssos videlicet per continuam et iugem
 memoriam eterne preplationis tormenta infernalium cordialiter
 intuetur. **P**er ergo sufficientem per peccata quod multiplex est et va-
 ria infernalis pena: et quod vtilis et proficua est ipsi memoria. **E**t er-
 go **E**rit homo vere qui cum bona possit habere **S**perare subit pe-
 nas infernalesque cathenas. **I**gnibus arsurus ex his nunc
 rediturus

Rinit Tercium nouissimorum
Sequuntur exempla de penis inferni

Et horologio eterne sapie de penis inferni
Factum est autem post hec et ecce discipul⁹ cepit cogi-
re dies antiquos et annos eternos in mente habere. Et
quod cum profunde se colligeret et a sensibilib⁹ puti pornic
ctum abstraxisset, apparuit in visione fidei oculis a longe
quasi quodam regio umbrata ignota et multum terribilis
et tremefact⁹ quid nam hoc esset inquireret. resp⁹sum
Regio hec ut vides distincta, loc⁹ est penarum futurarum
quem diuerse anime post egressum a corpore per diuer-
te culparum in penam sortiuntur, quedam ad ipsarum purga-
tionem, quedam vero ad eternam damnationem et purga-
tionem. quedam tunc demonstrata fuerint. **H**ec autem et his silia
horrenda et immania fuerint tormentorum genera ut nemo
sufficeret hec lingua narrare, aut null⁹ sensus mortalium
posset ea plene estimare. **C**um autem ad se redisset, et
si de alio mundo ut sibi videbatur ex motiva visionis pen-
venisset nimio terrore et errore velut homo semivivus
aliquodiu iacens in seipso contabuit. **Q**uedam autem
his solum fidei communibus oculis conspexit. **R**espexit
et ecce de predictis locis fetor intolerabilis exoriebatur
lei resonantes audiebantur tenebre profundissime den-
tur, et videbantur sibi facies demonum horribiles. **I**bi
placet, et gemit, et alternantia mala impios sine pietate
discerpebant, ab aquis nivium transibant ad calorem nit-
um. **C**onsiderabat inter hec equitatem et magnitudinem
iudiciorum dei et inter cordis se presentis angustias ac
toris guttas, que ipsum ex horrore visionis penetra-
rant advertebat, quoniam per quem peccauerat quis, per hec et
batur. **U**nde et illi qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt
per hec que coluerant tormenta recipiebant. **R**aptos
et p⁹ones ac eorum coplices, et hi qui pauperes et amicos
dei dum adhuc viverent spoliaverunt vel per exactores
debite infliterunt, ad paribula quedam infernalium, supra
manam estimationem penalia, rapti violenter suspente

tur & ibidem torq̄bant nec tamē moriebant. s; modo in
 dicibili cruciabant. **N**ō nulli etiam q̄ sub habitu agni
 no mentem occultauerāt leoninam qui velut canes ra
 bīdi seruos dei p̄ obprobria & maledica aut x̄ba turbati
 ua molestauerāt & cōfratres suos iniqua p̄secutiōe le
 serāt ibidem a canib⁹ infernalib⁹ amarissimis morsibus
 corrodebant. **I**bi sup̄bi sepultura asini ī inferno despecti
 ue sepeliebant & tanq̄ cadauera putrida ignita proiecti
 obprobrio sempiterno qd̄ nunq̄ delcib⁹ adiciebant. **E**t
 pro gloria tp̄ali & mētis elatione q̄ ceteros inflari p̄ci
 re ambiebāt. tāta penaz mole ac pōdere p̄mebant quan
 tum qd̄ premi possit qui maximā turrin supra se habēt
Bibuli vero & crapulosi: & qui ventri suo seruiērāt. ve
 lut lupi famelici fame incredibili ac siti intolerabili af
 fligebant. cupiētes guttam minimā aque frigide p̄refri
 gerio lingue sue flammaram incēdio aduste recipe & ne
 mo illis dabat. **S**; demones teterrimi cum situlis ardē
 tib⁹ iuxta eos stabāt & potū quēdam sulphureum plū
 to liquefacto similem nimio calore estuātē p̄ os eorū
 in ventrē p̄usum fortiter infundebant. **L**uxuriosi quo
 q̄ & q̄ in delicijs carnem suam enutriuerāt & in obstina
 tione sua p̄durauerāt a serpentib⁹ deuorabant et a bufo
 nib⁹ ignitis aculeis vsq; ad viscera torq̄bant. **Q**ui car
 nali ac terreno amori dediti fuerāt vtriusq; sexus. terrā
 infernalem p̄re dolore mordebāt qm̄ eos demones nimi
 um affligebāt. nam spicula ignea habētes & estu vchemē
 tissimo eos insequētes vulnerib⁹ eos seuissimis repleue
 rūt. **S**; & socios in culpa socios habuerūt in pena **S**u
 pra modum autez cupidi & auari ac questuarij male tor
 quebant nam ī foueis metallis bullicentib⁹ plenis balne
 abant & exilire cupiētes absq; mia reinpingebant. **J**udi
 cum durissimū his qui p̄cerāt fiebat. fortiorib⁹ autem
 fortior instabat cruciatio & porētes ibi tormēta patiebā
 tur porēter **Q**uis dicē queat quātum ibi iudices ip̄j

rectores iniqui clerici turpis lucri cupidi monachi
ui. laici violenti mulieres procaces saltatrices et an-
ciose et diuersi quique falsi christiani penas varias bab-
ere. **D**eum quod miserabiles rugitus et clamores dabant
mentabiles ita ut sola visionis huius afflictio omnem
penam mundi quodammodo excetere videretur. **F**lam-
multitudo visorum infernalium et audaces leones et
ui generis animalia ira plena. igneque bestie vapores
igneum spirantes. odorem fumi proferentes et horrentes
scintillas ab oculis emittentes morsu amarissimo eos
lamauerant. **T**andem multi ex his in puteum abyssi
quo fumus horribilis et fetor intolerabilis exibat pro-
ciebantur. aspectus eorum velut ferrum candens in
dum fauillarum exardebat et a demonibus circumspice-
tur comanducantes linguas suas pro dolore et blas-
phemiis mabant deum celi pro doloribus suis et vulneribus. et
egerunt penitentiam ex operibus suis. vinculis tenebrarum
et longe noctis compediti. in obscuro ac tenebroso
visionis velamento tenebantur. **S**onitus descendens
babat eos et persone tristes apparetes pouorem eis
cutiebant. nec siderum limpide flamme illuminare po-
rant noctem illam horredam vna enim cathena tenebrarum
omnes colligati erant. **O**mnis orbis terrarum limpide
luminabat lumine solis. illis autem supposita erat
uis nox imago tenebrarum. **I**psi autem tibi erant grauiter
tenebris fumus tormentorum ipsorum ascensus est in seculorum
seculorum. **P**ost hanc vocem quedam desuper quasi tonitruum
diebat que insultando et quasi exprobrando dicebat. **U**bi
sunt hi qui ab inicio a diebus antiquis mundo huic toro-
uerunt desiderio. qui voluptuose viuentes varijs desideriis
se subdiderunt. **E**ya quid presunt illis nunc omnia que
umbra velociter transierunt quod breuis delectatio talis
quam restem post se trahit eterne miserie. **O** stulti et vana
des vbi nunc habita illa que cum leticia tanta et cordis

bio dicē solebaris venite ⁊ fruamur bonis q̄ sunt ⁊ vta
 mur creatura tanq̄ i iuuetute celerit̄ **Q**uid iuuat̄ nūc
 dulcia vniuersa qb̄ tam celerit̄ p̄fruiti estis **S**i q̄dē nūc
 a cōrario plāgere vob̄ cōuenit ⁊ plāgēt̄o exclamare ac
 dicē ve ve nob̄ iā nūc ⁊ in eternū qz nati sum⁹ nec vltra
 mori valem⁹ **E**le qz male torq̄mur nec a tormētis vnq̄
 liberabimur **Q**uis est q̄ ista recogitet supplicia ⁊ nra
 ad cor ponat tormēta **H**ec em̄ talia sunt vt q̄cqd̄ in mū
 do horribile excogitari possz bis p̄pari nō valēt. **Q** q̄ fo
 lit̄ i coinq̄nat⁹ q̄ p⁹ gaudia h⁹ mūdi nō abūt q̄ nō respe
 xit̄ i vaicantes ⁊ isanias flās. nos isensati vitā illoz est
 maba⁹ isaniā ⁊ finē illoz siue hōre. quō p̄putati sūt inē
 filios dei ⁊ inf̄ elcōs sors illoz ē. **E**rgo errauit̄ a via ve
 ritatis ⁊ iusticie lumē nō luxit nob̄ ⁊ sol intelligētie nō
 est or⁹ nobis lassati sum⁹ in via iniq̄tatis ⁊ p̄ditionis ⁊
 ambulauim⁹ vias difficiles. viā autem dñi ignorauim⁹
Quid nobis p̄fuit supbia aut qd̄ diuitiaz iactātia cōtu
 lit nob̄. trāsternit̄ oia illa tanq̄ vmbra trāst̄it qd̄ t̄pale fu
 it s̄ p̄dolo: nūc remāsit qd̄ i et̄nū manebit **Q** et̄nū nū
 q̄ sine habituz p̄petuū mort̄ supplicii **S** finis sine fi
 ne mors ḡuior oī morte sp̄ mori ⁊ t̄n non mori posse **Q**
 mi p̄ dūcē q̄ me i hūc mūdū genuisti **Q** dulcē m̄ q̄ m̄
 nis vberib⁹ me lactasti **Q** vos eēs aīci mei ⁊ socij dīcī
 valete nūc viscera mea qz hec est hora illi⁹ sepatōis ama
 rissē q̄ amarior ē oī morte vale tell⁹ valete socij q̄s tā be
 nigno fauore colui en ducimur ad h̄rēdū infernale su
 sp̄dū ad supplicii trahimur metuēdū. nūq̄ vos de ce
 tero cū gaudio visuri **Q** lac̄me icessantē p̄fluire oclī plo
 rare ⁊ oia viscera mea vlulate sup̄ hac ifelicissā sepatōe
 q̄ ē a sūmo bono a facie illa glōsa ⁊ a p̄sortio āglico nec
 nō illo felicissō elcōz nūero ponēdūq̄ su⁹ ad illā miserā
 et̄ maledcām ac crudelē dānatoz turbā sine fine cruciā
 dā **Q** manū p̄ploz soit⁹ **Q** cordū ml̄toz gemit⁹ it̄imi
 o stritoz dētū ⁊ freit⁹ spiritū im̄c̄o p̄iorat⁹ ⁊ vlulat⁹

multus. **D** in eternū p̄māsur⁹ clamor q̄ semp durabit
nunq̄ finem habebit qui semp renouabit ⁊ nunq̄ ces-
sabit. oculi nostri miseri nunq̄ aliud videbūt nisi miser-
iam. **A**ures nihil aliud audiēt nisi ve ve atq̄ tristitiam
D pia corda istud interminabile ⁊ crudele ac eternū
respicite lugete ⁊ flete. **D** montes cadite sup nos colla-
operite nos qd sustinetis quid expectat⁹ abscondite nos
a facie illa terribili furoris dñi a vultu ire glorie dei
hū cur nō hęc maxima mala futura nobis p̄uenim⁹
robur affuit cum temp⁹ aderat oportunū vtinam de
lo tempore toto inutiliter expenso superess⁹ nobis
horula tāte pene in remedium cōcessa. **S**ed hęc sententia
ante diuina iusticia p̄clusa est nobis salutis via negata
misericordia spes omnis ablata. **D** dolores ⁊ miseria
in eternū p̄māsure angustie in terra hac obliuionis
null⁹ ordo sed sempitern⁹ horror inhabitat. **Q**uid plura
nos miseri ⁊ miserabiles tñ affligimur ⁊ dolem⁹ de
ve eterno. vt qualiscūq̄ termin⁹ excogitat⁹ dñm
nec esset nobis solaciosus. **T**ñ posito p̄ impossibile
esset aliq̄s lapis molaris ateo magn⁹ q̄ vbiq̄ circum-
rentiam celi cōtingeret ⁊ q̄ aliq̄ auicula mīme quā-
tis post centū milia annoꝝ veniēs de lapide predicto
lūmoto tantum p̄ rostrum suū auelleret quantū est
decima milij. **E**t itē post centū milia annoꝝ curricula
sicut prius scz vnam particulam de decem ⁊ sic p̄ sin-
las ptes. **I**taq̄ in decies centenis milib⁹ annis nō
diminuere⁹ quātitas lapidis. nisi quātum habet in
magnitudine granum vnius milij. **E**n p̄cholor nos miseri
multum grati essem⁹ q̄ post talem lōgam ⁊ plenam
sumptionem totius lapidis. finem haberet sentētia
stre eterne damnatiōis sz hęc hęc eadem cōsolatio
ris a diuina iusticia penit⁹ est negata. **H**ucusq̄ miseri
verba damnatorum. **T**aliter igitur o fili ibi flagella-
buntur qui hic a flagellis filiorum excipiuntur

57
Discipulus **O** iudex tremende ecce nunc anima mea
ex hac quoque visione horribili territa prostrata est et ge-
nua dissoluta ut vix subsistere possim. **O** deus meus ad
iuroz meus. **O** mi deus eterne auerte obsecro furorem
tuum a me. **A**bsit a me hxc eterna damnationis senten-
tia formidolosa. **Q**uod si aduersa me oportet sustinere
fiat voluntas tua hic in me huius a me licentiam ple-
nissimam habeto nec querulosum discipulum de cetero
in me habebis hoc solum facias ut me a te in eternum se-
perari non permittas

Inferni penas videns petrus monachus grauif-
simam penitentiam peregit.

Petrus quidam monachus ex regione ortus hibernie
loco vaste solitudinis cui euassa nomen est inharebat
hic prius quam heremum peteret molestia corporis inter-
ueniente defunctus est. **S**ed protinus corpori restitu-
tus inferni se supplicia atque innumera loca flammarum
vidisse testabatur. **Q**ui etiam quosdam huius seculi po-
renentes in eisdem flammis suspensos se vidisse narra-
uit. **Q**ui cum iam deductus esset ut in illo iam et ipse
mergeretur subito angelum chrusci habitus apparuit
se facebatur. qui eum in ignem mergi prohiberet. **C**ui
etiam dixit. **E**gredere et qualiter tibi post hec viuendum
sit cautissime attende. **P**ost quam vocem paulatim re-
calescentibus membris ab eterno mortis somno euigi-
lans cuncta que circa illum fuerant gesta narrauit. tam-
quam postmodum se vigilijs ieiunijsque constrinxit ut in-
ferni eum vidisse et pertinuisse tormenta. et si taceret
lingua conuersatio loqueretur.

Infernales penas diuersi diuersimode pro meri-
toꝝ qualitate patiuntur

Dicebant de eodem abbate maiore machario, qui
dum ambularet aliquando in heremum inuenit caput
hominis in terra iacens. Quod cum moueret vixit
palmea quam habebat in manu locutum est caput illud
ad eum. **C**ui dixit senex. Quis es tu? **R**espondit caput
illud ad senem. **E**go eram sacerdos gentilium qui abbas
quanto commanebant in loco hoc. **T**u vero es abbas
macharius qui habes spiritum sanctum dei. **Q**uando
ergo hora misertus fueris eorum qui sunt in tormento
et oraueris pro eis tunc consolantur pusillum. **D**icit
senex. **E**t que est ista consolatio? **R**espondit illud ca-
put. **Q**uantum distat celum a terra tantum est ignis
sub pedibus nostris ⁊ super caput nostrum. **S**tra-
tem autem nobis in medio ignis non est vt quis facie ad
faciem videat proximum suum. **A**it ergo senex cum fratre
suo. **V**e illi diei in quo natus est homo si est hec consolatio
supplicij. **R**ursus dicit senex. **E**st peius tormentum
his? **R**espondit caput illud. **M**aior pena subest nos
dicit ei senex. **E**t qui sunt in ipsa? **D**icit illi caput illud.
Nos qui ignorauimus deum vel aliquid modicum
misericordie habemus. qui vero cognouerunt deum et
neglexerunt eum nec fecerunt voluntatem eius: hi sunt
qui subter nos sunt. **E**t post hec sumens ille senex
caput illud sepeliuit.

Infernales penas sentiens clericus mūdo relicto
monasterium intrauit.

In nannetis ciuitate tempore henrici quarti imperatoris
erant duo clerici nondum patientibus annis

presbyteri sancti litteris affatim instructi inter se muni-
 tum amici. **U**bi pactum inierunt inter se ut vter eorum
 prior moreretur alij vigilantem vel dormienti appareret
 infra triginta dies. **D**ata acceptaq; corporali fide non
 multum post vnus obiit ⁊ tricesima die alteri vigilan-
 ti astitit: nescio quid operis mollieti ⁊ vultu exanguo ⁊
 pallido ad eum ait. **A**gnosceis ne me? **A**gnosco ille ait. ⁊
 miror quid tam diu moratus fueris. **I**lle prius moram
 excusans tandem ait **E**t aduentus meus si volueris ti-
 bi fiet commodus mihi omnino infructuosus. **N**am
 sempiternis damnatus sum supplicijs. **E**go ait alter ius-
 urato te precibus. ieiunijs. et elemosinis multis. **A**t ille
 respondit. **S**ine penitentia sunt iudicia dei in inferno
Dum rotat astra polus dum pulsat lictora pontus pro
 criminibus meis puniar. si totus mundus mihi reme-
 dia exquireret eterna tamen ⁊ innumera penarum ge-
 nera patiar. **E**t vt aliquam ex meis irremediabilibus pe-
 nis cognoscas. en vna. **P**rotereditq; manum sanioso vl-
 cere stillantem. **E**uidetur ne ait tibi leuis? **C**um ille le-
 uem sibi referret videri ipse mortuus curuatis in volam
 digitis tres guttas defluentis tibi super eum iacular?
 est. quarum due tempora vna frontem contingentes cu-
 tem sicut ignito iaculo penetrauerunt foramen nucis
 caput efficientes. illo magna penam esse doloris proter-
 stante clamore. **H**oc inquit mortuus erit tibi q̄diu vi-
 xeris ⁊ penarum mearum graue documētum ⁊ nisi ne-
 glexeris salutis tue singulare monumentum. **G**lude er-
 go dum licet muta habitum simul ⁊ animum. ⁊ esto mo-
 nachus retonis apud sanctum melaniam. **C**umq; vi-
 uis ad hoc respondere noller: mortuus eum oculi vigo-
 re perstringens. **S**i dubitas inquit couerri miser lege
 litteras istas. **E**t hoc dicens manum protendit tectis
 notis inscriptam quibus sathanas et omne satellicium

inferorum omni ecclesiastico cetui gratias de tartari
mirabant. Quod cum ipsi in nullo suis voluptatibus
deserent. tantum numerum subditarum animarum
terentur ad inferna descendere predicationis in
quantum nunquam viderant retroacta secula. His diebus
loquentis aspectus disparuit. Audiens hęc omnia
deus et dans pauperibus sanctum melaniam ad
monachus ibi factus optime cōuersatus est

Infernalis ignis quod acerbus sit et de woltero
cui apparuit diabolus.

In villa que in territorio bunnensi est sita miles quidam
nobilis et deuotus walterus nomine habitans erat
domine nostre quod ordini satis obsequiosus. Hic cum
pore quodam grauiter infirmaretur solusque iaceret
ab illis illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit. Erat
tem sicut ipse nobis retulit facies eius ad instar simi
disposita cornua habens caprina. In cuius aspectu
terrere postea confortatus ait. Quis vel quid es
de venis vel quid queris. Respondit monstrum
diabolus sum animam tuam tollere veni. dicente milite
Recede leccator animam meam non tolles. christo
commento. subiunxit ille. waltere si mihi cōsenseris
magiumque feceris non solum incolumitati te restitui
quin etiam super omnem tuam progeniem te diabolus
Respondit miles. Satis habeo de diuitijs tuis fallacibus
non curo. Unde ergo tibi thesauri. Infra terram
inquit curie tue infiniti occultantur. Cum quo cum
les iam loqui delectaretur ait. Dic mihi vbi est anima
domini mei wilhelmi comitis iuliacensis nuper mortui
eti. Tunc respondit diabolus militi et dixit illi

Nostri castra vicina wolckeburch et drachenveld; **N**o
 ui inq̄t **E**t ille. per fidem meam tibi dico si ferrea essent
 tam castra q̄ eoz mōtana. ⁊ in illo loco mitterētur vbi
 anima wilhelmi est anteq̄ supilicium superi⁹ inferiori
 iungi possz liquefierēt. **Q**uo dicto mox cachinnato sub
 iunxit. **A**rdor iste balneum lacteum est ei **I**n fururo q̄n
 corpus suū anima resumet. tūc p̄mū penam debitā re
 cipiet. **R**equisit⁹ de anima henrici comitis seynēsis. r̄n
 dit. **C**erte illam habem⁹. **D**e pena tamē illi⁹ nihil exp̄s
 sit. **A**diecit etiam iterrogare illum de patre suo. **A**d q̄
 respōdit ille. **V**iginti ānis ⁊ vno illum habuim⁹. sz mo
 nocula illa ⁊ calu⁹ ille atq̄ pediculosus qui in solario ia
 cer nobis eum abstulerūt. **N**onoculam vocavit vxorē
 et iugiter lachrymāto oculum vnum p̄diderat. **C**aluū
 dixit filium eius thodericum monachum nostrz qui ad
 vidēdum germanum eodez tempore aduenerat. **I**nter
 rogat⁹ vero de p̄dicca matrona. **R**espōdit. **A**unq̄s po
 testati nostre addita est eo q̄ mulier esset boua ac sancta
Frēm autem tuū lambertum sic sellauim⁹ vt nostrz ius
 euade non possit. q̄ ante paucos ānos defunctus est vir
 auar⁹ ⁊ pecuniosus. **D**icēte iterum milite. **D**ic mihi de
 quo loco venisti nūc ad me. **R**espōdit demō. **E**go ⁊ so
 cū mei eram⁹ in exequijs cuiusdam abbatisse nigri ordi
 nis egressum aie eius prestolātes. **T**ūc miles quot era
 tis ibi. **R**espōdit demō. **N**ostri nemus in **C**ortinforst.
Oprime inq̄t noui. **E**t ille. **N**ō sunt tot folia in arbori
 bus quot illic fuim⁹ cōgregati. nō est tam grādis silua ī
 prouincia nostra **E**t qd obtinuistis ibi. **R**espōdit. **B**eu
 niens cum fuit religiosa sed ⁊ michael archāgel⁹ supue
 vt dispergēmur quemadmodū puluis qui a turbine im
 pellit. **R**equisit⁹ etiam si esset in obitu dñi gerardi abba
 tis nostri tūc recēter mortui. **R**ndit. **N**ō est tantū ha
 rene in lictore maris quot ibi fuim⁹ **S**ed modicū ibi ob

tinuim⁹ q³ pediculosi illi more porcoꝝ in humo iacere
grunniētes nō sinebāt. p̄pius nos accedē. **H**abēt p̄p̄o
donum quādam susurrij capitulū notās in qua om̄n̄
nobis quecūq; delinquūt subtrahūtur. **E**t dixit m̄
Quomodo stultissime ausus fuisti ad obitum viri
iusti venire. **A**ulus inquit. **E**go p̄sens fui vbi de
us expirauit sedēs sup̄ brachium crucis. **H**oc s̄
demone platum et a laico recitatum maxime mihi
fecit dictoꝝ eo q³ i glosa legat sup̄ thobiam. **D**icēte
tero. **Q**ue fuit porcio vestra in christi morte. **R**es
dit. **N**ulla. **N**alo nostro illuc venim⁹ quia s̄cute mo
tis turbati et exagitati detrusi sum⁹ in infernum. **Q**
ta alia cum demone quotiens solus erat cōferebat.
postq; cōualuit multis recitauit. **H**is nūc audire qu
lis predicti comitis wilhelmi finis fuerit et pena
Infirmatus in castro suo nithecke pro quadam
tumelia sibi illata venit coloniam. **Q**ui cum rediret
via defectum cordis incurrit et aie. **O**b nunq; de cetero
videbo coloniam **C**ui in terram deposito cum medicis
eius dicēt mortem esse in ianuis subiecit. **C**onsulo
vt uxorem tuam recipias. **R**espondente illo. nō faciam
supplicauit ei p̄ quodam milite quem diu incarceratione
rat. **A**equaq; inquit egrediet me viuēte. **T**ūc me
Ergo ante diem crastinum egrediet. **Q**uod ita factum
est. **C**um vero moritur⁹ esset in sinu cuiusdam matris
ne quam viro p̄prio tulerat iacebat. **C**ui cum illa dicit
Domine quid faciam post mortem vestram **I**uvenit
quit nubere debes militi. **H**ec ei s̄ba vltima fuere. **E**
dē nocte sicut mihi retulit abbas quidam ordis notus
sanctimonialis quedam sancti mauricij colonie in bo
penaz transposita est. in quib⁹ puteum magni horreus
igneo tectum operculo inē flammās vidit sulphureas
De quo cum suū ductorem interrogasset. r̄ndit ille
tantum aie in illo sunt aīa videlz maxētij impatoris

aia wilhelmi comitis iuliacensis. **D**ane visum recitās
 cum eadem die rumor insonuissz colonie de morte eius
 dem comitis visionem fuisse veram intellexit. **P**ropt si
 milem culpam iustum fuit vt qui pares erant in culpa
 cōformes fierēt in pena. vtriusqz vitam noui. **M**axēcij
 ex lectione. wilhelmi ex multoz relatiōe. **E**terqz tyran
 nus. vterqz supra modum luxuriosus. **S**icut legitur in
 chronico nulla fuit in vite romana siue extra vitē ma
 trona tam nobil tam pudica. dūmodo oculis maxencij
 placēt. quin de domo mariti sublatam corrūperet. **S**i
 milia faciebat de hginibz z viduis. **V**iderūt ista viri z
 ingemuerūt. parētes z tacuerūt. **T**āta erat illi crudel
 litas vt cum nimio dolore cordis afficeret tristitiam ta
 mē dissimularet. **T**anta ei extitit tyrānis vt passim se
 natores cūes milites occidēt. de quibz aliqua habebat
 suspicio. **w**ilhelmz vero nō dissimilia opabat bis. z si nō
 pari prate nō tñ impari volūrate. sicut audiui ita dedi
 erat luxurie z incestui vt vix aliquē haberet misteria
 lūi cui vxore aut filiē nō attēptaret violare. nullā hñs
 orām int matrē z filiā. int legitimā z absolutā. **Q**uāte
 fuerit circa subiectos siue cōproniciales crudelitatē ois
 nouit ep̄at colonie sis. **M**axēci vxore aprīā occidit. iste
 inclusit. **I**ste psecut⁹ est eccliam multos p fidē occidēt.
Iste tpe scismatis iperij romani psecut⁹ est sedi aplice
 obediētes sacerdotes de suis sedibz eiciētō qsdā mutilā
 w z bona eccliaz diripiētō. **H**ec acta sunt i tpi⁹ **I**nno
 cētij pape **I**nfernales z horrēdissias penas qdā
 diues sustinuit z p qlitate delcātionū qlitates peāz re
Refert petr⁹ cluniacēf q monach⁹ qdā cū i ex **C**apet
 cū ibi tor diūsitates penaz pspicēt ultra qm dici p̄ tre
 mē cepit **Q**z ne facēt āgel⁹ phibuit **I**bi hō aliq̄diu mo
 nātes de per ditiōe anime cuiusdam diuitis quam socij
 sui secum in baratrum damnationis attraxerunt.

Veniētes autem ad principē demonioꝝ dixerūt se
mām amici sui cum gaudio magno attrahē. Quibꝰ
gaudens si gaudium infelicitas dici potest ait. Accipite
te et pompose sicut solitꝰ erat in cathedra sua sedē facite
induētes eum sicut solitꝰ erat veste honorifica. Et sic
eum fecerūt sup sedem ita inextinguibilē ardētē
totum mare supfunderet nullatenꝰ extingueret. **E**t
vero quo eum circūdederūt nō minoris flagrantie
Illo in sede miserabiliter collocato et infelicitus
princeps ad suos seruiētes ait. **I**te et sicut decēs est
amico nostro poculū nostre delectatiōis pinate. **E**t
tanqꝰ creum liquorem candentem omni genere feruē
mixtum ori eiꝰ apposuerūt. et appositꝰ per omnia
bra eiꝰ in flāmas diffusus effundebat. quo porato
latores demones qui ei iocularē admittit. **Q**ui acci
entes duo cornua ignibꝰ plena auribꝰ eius apposuerūt
et corniculari incipiētes scintillas p oculos eiꝰ et per
res et p omnia foramina eiꝰ emittebāt. **D**einde i can
misit vbi cōtra delectatiōes carnales quas solebat
puellis dum adhuc viuēt. exercē ifernales pateret
ritudies. que oīm serpētium generibꝰ erat repleta. et
nimio calore incēsa. qꝰ candētis ferri satis euincēt
rem. a quibꝰ exceptus qꝰ horribilitꝰ amplectatꝰ. quāqꝰ
corose osculatꝰ. quamqꝰ miserabilē sit contrectatꝰ.
omnia membra discerpeꝰ a nobis pius pater remouet
qꝰ nunqꝰ experiamur. **E**t cōtra queqꝰ oblectamēta
nalia que prius habuerat viuēs lūgula tormēta
nalia inferebāt. **H**oc viso anima monachi ad corpꝰ
dijt. et quod viderat ob vtilitatem audiētium plurim
enarravit

Erant in schola duo insolētissimi scholares a dolescē
qui nō solum nō pati volebāt correctiōes magistrꝰ.
etiam et ad insolētias et dissolutiōes alios studē volē
sepissime compellebāt. et hoc quidem magister emē

non poterat nec audebat. **C**orrigit ergo magistꝛ mori ⁊
tercio die aut quarto in media schola in effigie magistri
diabolum cum ſoga ferrea coram omnibꝛ apparere. **N**ec
mora cum nigro vultu in atoleſcētes dictos exurgens
et cum ſoga illis mortem intemprās repēte diſparuit.
Doxꝛ illi pre pauore in furiam verſi poſt dies aliquot
obierūt. **E**x hinc ergo ſcholares diuinū aduertāt iudici
um ⁊ magiſtris ſuis ſubdi diſcāt. nec vnqꝛ refugiat cor
rigi ne eis contingat poſtmodum cum virga ferrea va
pulari.

Refert petrꝛ duniacēſis qꝛ apud caſtꝛ lizimacū qꝛ in
pictaviēſi pago eſt ſituatum nupꝛ quidam pꝛ byter erat
qui ſacerdotalis ordiſ ſupꝛceleſtem dignitatē miſerrime
vite cōuerſatione deturpās nō ad aīaz quibꝛ pꝛerat cu
ram ſꝫ ad carniſ voluptatem explēdam ſacro miſterio
vtebaſ. **T**erritꝛ tamen cōſcientie malo ſicut aliquando
et mali ad horam cōpungūtur familiaritatē quorūdam
bonoz viroz expectit. ⁊ abbati boneuallis ⁊ frībꝛ eiꝛ ſdē
monaſterij ſe in amicitia ſpecietenꝛ copulauit. **Q**ui lon
go tempore eum de vite emēdatione commouētes. ⁊ vt
ceculo renūciaret aſſidue exhortantes. nihil ab eo impe
trare pꝛter inanem ſpem potuerūt. **N**am libēter qꝛ dices
bāt audire ſe fingēs. ⁊ ſempꝛ eos de cōuerſiōe ſuspendēs
de ſocietate ſanctoz illoꝛū gloriabaſ. nec amonitiōe vel
exemplis eoz a malꝛ retrahēbaſ. **I**n hiſ itaqꝛ pꝛdite vite
ine acribꝛ perdurās. ⁊ obſtinatiōe impia iram ſibi in die
ire theſaurizās in morbū incidit. **Q**uo poſt aliqꝛ dies i
graueſcēte ad extrema puenit. **A**dierat eū prior viſita
tiōis grā iam dicti monaſterij atqꝛ cū eo pꝛ aliqꝛtū diei
ſpacium ipſo qꝛ rogāte pmāſerat. **E**t nocte ſupueniēte
cū cunctis diſcedentibꝛ ſolus lecto eiꝛ aſſidēt. clamare
terribilitꝛ eger ille ad priorem cepit. **S**uccurre ſuccurre
mihi me iperū faciūt. ⁊ hianti ore ac rictu feroci pꝛ fruſtra
k i

me decerpūt. totūq; sumē volūt. **D**ēscare cito hūc
ab his eripiar anteq; eoz morsib; consumar. dicebat
et tremebat et velut deuoraturus fugiēs timore
corpi vires addēte retrocedebat. **P**rior vocis ac
l; turbat; terrore nō sine multo et ipse tiorē erat
ces tū ipse necitate ipellēte cōuersus p misero illo
terat tēn exorabat. **Q**uo orante mutata voce egr
inq; bñ recesserūt crudeles bestie. et p orōes tuas
quā apparent. **E**t q; vsq; ad vltimū spūm sp cōp
extitit. nec vt qdā morientū solēt vel ī modico
minut; fuit cōuersus ad priorē loq; cū ipso de quib;
vt sanissim; cepit. **C**ūq; tā de his q; de alijs multa
vba cōferrēt. hore fere vni; spacio elapso rursus
re lōge terribilius q; pri; exorsus ē. **E**n inq; en igne
celo vt torrēs inundās descēdit. et sup hūc lectū
iā iāq; me ī fauillā vsq; cōburit. Festia. adiūua. ora
te et ab hac morte eripi valeā. **E**t hęc dicēs manib;
cbijs optoria subleuabat. et ea velut aliqd iuuare
inuisibilib; ignib; turbat; opponebat. **S**z nequaq;
em corpalia tegmia ab spiritualib; incēdijs tegē
quē celesti vindicte ipia opa exponebāt. **P**rior
tiorē denuo ad orationē cōuertit et qntū in tali cal
sibile erat dñi miscōiam p eo dēscabat. **I**llo vt sup
instāte post paululū patiens gratulatiōis vocib;
inērupit dicens **I**ā ab igne tut; sum. nā dum sup
dixi cū ipetu descēdēt inēposit; est linth; vsq; ad
nis puenit sz eū trāsire nō potuit. iā iam ab isto
erept; oro ne a me discedas quousq; qs illoz finit;
r; sit agnoscas. **T**ūc prior q; tā tiorē quā hōspirat;
tate recedē nolēbat substitit. et ab orōne surgēs
ei assedit. **C**ūq; eum tātis terrorib; anxū cōsolat;
vterq; ad inuicē vt pri; colloqret. subito egrot;
bilia erept; obmutuit. eū prior raptū ab humanis
gēs rei exitū p̄stolabat. **T**um ecce p; multū nocē

cū hō ad se redijt ⁊ miserabiliter ingemiscēs ait. ha. ha. ad
 iudiciū eternū rapt⁹ sum. ⁊ hū miser etna morte dam-
 nat⁹ sum **T**radit⁹ sum horrēdis tortorib⁹. igne inextin-
 guibili cū diabolo ⁊ angel⁹ ei⁹ ppetuo cruciād⁹ **E**cce ecce
 ignita sartago plena buliēti adipe quā corā me tormen-
 torū mīstri detulerūt. eāq; ad me frigēdum vndiq; succē-
 derūt. **E**t cū sepe nominat⁹ prior orōni sicut iam bis fe-
 cerat terciolq; incubuisset ille ait **C**essa cessa oro pro me
 orare. ne p illo vltra fatigeris p quo nullaten⁹ exaudie-
 ris **P**riore autē dicēte frater redi ad cor ⁊ misericordiā
 dum adhuc viuus a deo reqre. ille adiecit **P**utas ait me
 vt insanū loqui. **N**on ait insano s; sana mēte ea q̄ dixi
 cōfirmo. **E**t cucullā prioris manu tenēs eū interrogauit.
Nōne hoc qd manu teneo cuculla tua ē quo rīdente ē
 aduēt. **S**icut hoc vestis cuculla ē ⁊ sicut hoc quod sub
 stratiū est mihi palea ē sic ⁊ hoc qd corā cerno ignita sar-
 tago est. **E**t dū hoc loqret gutta inuisibil⁹ ignis de illa qm
 vtebat sartagie exiliēs i manu ei⁹ priore vidēte cecidit
 et mirabile dictu cutem ⁊ carnē vsq; ad intima ossis cō-
 sumpsit. **T**ūc ille acri cum gemitu **E**n inq; indubia rei
 probacio. **N**am sicut ista quā vides de sartagine plapla
 gutta carnis partē cōsumpsit sic cōfestim me ignea vo-
 taginē ipsam mīstri ifernales ppius afferūt. ⁊ vt me in-
 cellintheū in q̄ iaceo vndiq; cōcurrētes accipiūt. ⁊ in ig-
 neā sartaginē etnāq; frixurā piciūt. **H**ec velut vltimū
 vale mor vt priori atq; bis q̄ ad hoc spectaculū horrēdū
 cōuenēt dicit. subtracta voce ⁊ reflexa cernice puniē
 dū spm pōnatis spiritib⁹ tradidit. **L**ātus vero terror
 oēs inuasit vt oēs aufugerēt. nec aliq; in domo vbi mor-
 tui cadauer remāserat remanē auerēt **F**acto mane mi-
 se; cadauer sepulture traditū est **P**ost aliq; at dies cū
 ad vniuersos circa positos hoc tā tribil⁹ fama pueiss; rei

veritatem pbare volētes tumultū aperuerūt et folia
illam quam i manu ad huc viuētis p̄s byteri gutta p̄
cia damnatiōis fecerat i mortui cadauē iuenerūt. **Q**
omnia sicut beatus gregorius. ut nullo mōdō p̄pter se i felix p̄
ter vidit cui nihil ipsa visio cōtulit. s̄z quāta cauda
cerdotale officiū āministrādum q̄z reuerēter diuina
steria sint tractāda. superna super eum dispositio
strauit

Duo clerici vno corde i crabāt monasteriū. et tā exē
p̄riter vinebāt ut oēs eos diligerēt. Post duodecim
nos vnus morit̄. Cui minor ait. **T**ecum p̄ deo parē
patriā reliq̄. solare ergo meū exilium tuo reditu. ut lo
quid meruim? oīa relinquētes. Faciam inq̄t. o d̄m
cordis mei deo p̄picio. **T**u autē dilige mortuū. q̄z vi
te efficacit̄ sicut matrē dilexi. **M**orit̄ ergo q̄si dulcis
mies. **E**t ecce die septimo redit mortuus iocūda et sp̄s
te facie dicēs. **M**i frat̄ henrice sicut audiui. sic viu
in ciuitate d̄ni h̄rutū. **D**udū iā centuplū recepi et
vitam eternā possideo. **P**referēbat autē in dextera
ecciam aureā miri artificij et decoris. sinistra h̄o cor
locū tegebat. **I**lle vero viuus supra q̄z dici p̄t ex hilarat̄
ait. **C**ur mi dulcis frat̄ gherarde i manu tua ita reuer
ter geras ecciam. q̄re etiam cor tuū celes solita dilecti
edicito. **I**ntrepidus ait audi q̄z cōsolari te reuersus sum
Mosti q̄z ecciam a meis mihi sumptuose p̄curatā
eius honore et cōmōdo amore p̄fēōnis euāgelice et r̄o
riculi q̄d est i cura aīaz reliqui. **Q**uare sup oēs reges
re et cūctas seculi diuitias cum beatis eternalit̄
Tui autē amore cor meū celo q̄z ip̄m p̄cioso lapide
splēndoris decorat̄ ut visus tuus mox ex illo secaret̄
secut̄ sum a d̄no meo iesu xp̄o. q̄z eus passiōis et i car
nis b̄nificiū q̄ridie deuot̄ rumiari solebā. **S**i me
inq̄t tolle cito manū libent̄ p̄ hoc vidento vnū oculū
pendā. q̄d dixit et fecit. **C**ū at nimis ardent̄ p̄ t̄o

tio etiam altero priuari desiderabat ait illi frat^r **Dea** i
 ternatione tricesima die mihi iungeris et gaudium no-
 strum nemo tollet a nobis. **I**nterim dic fratrib^r q^o ma-
 gna eos p^onia manet nemo te pescat. **F**rater vero sic dis-
 ponebat tomui sue id est cōsciētie ut nihil libret nisi ci-
 bus aie. **F**lētibus autē pre amore frīb^r eius tricesima die
 iocūde eisdē valcdixit atq; migravit

De Quarto nouissimoz qd ē regnū celoz

Quartum nouissimoz qd valde et p^ocipue des-
 ter homines a pctis retrahē est gloria celestis.
Si hō se refrenat ab homicidio vel consimili
 ope criminolo nō p^odat t^opalia quātomagis debet se coher-
 cē ab omni actu illicito ne amittat gaudia sempiterna.
In Aug^o. in li. cōfessionū **E**t gaudiū qd nō datur im-
 p^ois. s^oz cis qui te gratis colūt quoz gaudium tu ipse es
Et ergo scribit primo ad corinthi. vi. **I**niqui regnū dei
 nō possidebūt imo cum maria p^ofusionē repellent ab eo
 ven. sicut goliardi et nebulones vilissimi indignanter re-
 pelli solent ab impatoris curia. **N**ec illic sedēt cū regi
 b^o et p^oncipib^o in tam excellēti et solemnī mēsa **D**icit em̄
 castiodor^o sup illud psal. **E**xpelle eos qm̄ irritauerūt te
 dñe. **D**ic discim^o q^o tantum vnusquisq; repellit. quantū
 eius pctā cumulant: quātitas em̄ delicti mensura est re-
 pudii. **P**unqd ergo qlibet pctā vitabit et tanq; mortife-
 rū celer^o abhorrebit qui p^o hęc celeste gaudiū se nouerit
 amissurū. **D**e hac autem incomphensibili gloria. ego pau-
 per ingenio quid loquēdo pferam. **S**i em̄ oculus nō vi-
 dit nec auris audiuit nec in cor homis ascendit que pre-
 parauit te^o diligentib^o se. **S**icut scribit primo ad corin.
 ij. de illis que tūc referam. **C**erte quasi balbucietō sicut
 secus natus disputans de colorib^o non cōsīdens de len-

su. pprio. s; multiplici scripturar; testimonio p̄uolū
inde dicā. Est igit̄ notādum q̄ quāuis in regno dei sunt
valde multa imo innumerabilia ei⁹ felicitatem rancō
tia. ⁊ gloriam plenissime attestācia. Ip̄sum tamē quo
p̄ns specialit̄ a trib⁹ commēdatur. Primo a summa
cōbitudie siue claritate. Secūdo a bonoz oīm copio
te. Tercio a maxima leticia iugiter durāte in eterni
te. Nam ibi est immēsa pulchritudo siue claritas. bono
rum infinita copiositas. summūq; gaudium et. stabili
eternitas. De quib⁹ hic p̄ ordinem breuiter dicit̄

De pulchritudine regni celoz;

A primis igit̄ regnum dei cōmendatur a summa
pulchritudie siue claritate. Nam vt dicit sapiētia
Ip̄sum dicit̄ regnum decoris. Hinc est quod psalmista
dicit. Domine dilexi decorem domus tue. Et de eodem
xiiij. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad viderē
dam claritatem hierusalem. Porre ei⁹ ex saphiro ⁊ simi
ragto edificabūtur ⁊ ex lapide precioso. Omnis circuitus
muroz eius ex lapide candido ⁊ auro mūdo omnes
tee eius sternent̄. Item apoca. xxi. Ipsa ciuitas aurum
mūdo simile vitro mūdo fundamēta muri ciuitatis
sunt lapide precioso ornata. ⁊ duodecim porte duodecim
margarite sunt p̄ singulas. ⁊ singule porte erant ex
gulis margaritis. Et platee ciuitatis aurum mūdo
tanq; vitrum perlucidū ⁊ templum nō vidi in ea. Et
minus enī deus omnipotēs templum ei⁹ est ⁊ agnū
ciuitas nō eget sole neq; luna vt luceāt in ea. nam claritas
dei illuminabit eam in lucerna eius est agnū ⁊ ambulant
bulabūt gentes in lumie eius. Item apoca. For vitrum
nō erit ⁊ nō egebūt lumie lucerne neq; lumine solis. Et
deus illuminabit illos ⁊ regnabūt in secula seculoz. Et
quo videt̄ cōcordare illud ysa. lx. Nō erit tibi amplius
ad lucēdum per diem: nec splendor lune illuminabit te
sed erit tibi domin⁹ in lucem sempiternam. Ipse enī

Speculum sine macula et candor lucis eterne. sicut scribitur
 tur sapiencie. vii. Item splendor glorie ut habet ad hebreos
 os primo. Nam splendor eius ut lux erit. **Abacuc. iij.** **Ab**
 hoc splendore omnes sancti in regno celorum recipiunt lucez
 et fulgorem sempiternum quo assidue felices letantur.
Unde iudicum. v. **Qui diligunt te sicut sol in ortu suo**
splendet ita rutilat. Et ergo dicit sapiencie. iij. **Fulgebunt**
iusti et tanquam sicut in arundinero discurrent. Darbei
xij. **Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. D** **quod**
 gloriosum est hoc regnum et quod dilecta tabernacula tua
 domine **hericum: quod magnus decor. quod ingens splendor et**
 uitate **domini. quod mira claritas. et quod summa amenitas in ce**
 lesti patria. **U** **in augustinus in li. de libero arbi. sic inquit**
T **anta est pulchritudo iusticie. tanta est iocunditas lucis**
 eterne ut etiam si non liceret amplius in ea delectari **quod**
unus **dies** **horum** **propter hoc solum innumerabiles huius vite**
 dies pleni deliciis et affluentia bonorum temporalium recte et
 merito despicerentur. **N** **on enim falso aut paruo affectu di**
 stum est. **Q** **uam melior est dies una in arboribus tuis super me**
et celestis hierusalem domus illuminosa ad te supirat pe
reginatio mea et possidet me in te qui fecit et me et te.
U **in bernardus in omelia tertia super missus est. D** **quod glo**
 riosum est regnum illud in quo reges congregati conueniunt
 sup omnes ad laudandum se et glorificandum cum quo
 splendorissima contemplatione fulgebunt iusti sicut sol in re
 gno patris eorum. **H** **inc propheta dicit Adimplebis me leticia**
 cum vultu tuo. **U** **in iob. xij. Videbit faciem eius in iubi**
 latione. **H** **anc faciem omnes inspiciet qui domino fideliter serui**
 erunt in humilitate cordis. in laboribus plurimis ac operi
 bus virtuosos. **U** **nde apocalip. ultimo. Serui eius ser**
 uient illi et videbunt faciem eius. **E** **t ideo dicitur Ysaie**
xxxij. Regem in decore suo videbunt. D **quod quod**

gratum: q̄ suauē q̄ beatum erit tūc iesum v̄tere be-
eum dilexere. Tunc certe exclamādo dices illud 2°
cuc. iij. Ego autem in domino gaudebo: et exultabo in
iesu meo. O quātum gaudebunt quos gaudia summi
replebunt. Quos illustrabit. quos semper glorificabit
Visio sancta dei splendorq; sue faciei.

De copiositate omnium bonorum
regni celestis:

Regnum celeste cōmendat secūdo a bonoz om-
nium copiositate. Vñ aug⁹ in libro de ciuitate dei
qd̄ deus preparat diligentib⁹ se. spe nō attingitur
tate nō comprehenditur. desideria et vota transgreditur
Acquiri potest: estimari nō potest Item bernard⁹ q^o
ces sanctorū tam magna q̄ non potest mensurari. et
multa q̄ nō potest numerari. tam copiosa q̄ nō potest
estimari. De his super abundātib⁹ bonis et diuitiis
regni celestis ita scribitur deutro. viij. Dñs deus tuus
roducit te in terram bonam terram viuozū aquarū
et fontium. in cui⁹ campis et montib⁹ erumpent flum-
inum abissi Terram frumētū ordei et vineaz in qua
malagranata et oliueta nascūtur terram olei et mellis
vbi absq; vlla penuria comedes panem tuū: et reman-
entium abundā. ia perfrueris. Certe hec terra fertilis-
simissime fluens lacte ac dulcedine mellis. Hec est terra
ad quam explorādā missi sunt filij dan sicut scribitur
iudicum. xvij. Qui redeūtes dixerūt. vidimus terram
valde opulētā et vberem: nolite negligere: nolite con-
tere. eam et possideam⁹ eā null⁹ erit labor. Tradetq; p⁹
nob locū in q̄ null⁹ rei est penuria. Nā omne qd̄ me-
stat ibi deest. Aug⁹ Eterna beatitudo consistit i duob⁹ scilicet
necāria absentia oīs mali et necāria pñtia oīs boni
em̄ queris quid ibi ē. aliē non potest rñderi nisi quicquid
boni est: et quicquid mali est nusquam est. Et ergo
beatus gregor⁹. Nihil exterius quod ibi appetatur

nihil interi⁹ quod ibi fastidiat. **I**te scribit apoca. vltio
 Non esuriēt neq; sitiēt ampli⁹ et nō cadet sup eos sol ne
 q; vll' estus quoniam agn⁹ dei qui in medio throni ē re
 get eos: et reducet eos ad vite fontes aquarum. Et ibi
 dem ostēdit mibi flumen aque vite. qui sitit veniat. qui
 vult accipiat vite aquam gratis. Qui autem biberit ex
 hac aqua nō sitiēt iterum: s; fiet in eo fons aque salien
 tis in vitam eternam. vt habet Jobā. iiii. **D**q; felix pa
 tria. quam beata terra vbi de⁹ erit omnia in omnibus et
 nullius rei est penuria seu aliquis defect⁹. Certe hec pa
 tria loc⁹ est pascue celestis vbi nihil deerit: i quo fideles
 suos domin⁹ reficiet suauiter ac ppetue collocabit. **U**n
 Ezechie. xxxiii. dicit domin⁹. **I**nducam eas in terrā su
 am et pascam eas in montib⁹ israhel. in riuis: et in cūctis
 terre. in pascuis vlterrimis pascam eas et in montib⁹ ex
 cellis erūt pascue earum ibi requiescēt in herbis virenti
 bus et in pascuis pinguib⁹ pascen^t super montes israhel
Ipsi em̄ sancti pascen^t in cognitiōe summe veritatis et
 illa erūt pascua vlterrima siue ingrediant ad cōtemplā
 dum diuinitatem: siue egrediant ad considerādum hu
 manitatem: vtrobicq; inueniēt plenam societatem. **U**n
 Jobā. x. **I**ngredient et egrediētur et pascua iueniēt. **I**te
 pascen^t in delectatiōe et fruitione summe suauitatis: et
 illa erūt pascua pingua. **U**n dicit in ps. **E**x adipe fru
 menti satiat te. **A**deps bui⁹ frumēti est delectatio. et su
 auitas que causatur ex amore dei. **H**oc ergo amore sicut
 adipe et pinguedine repleat anima mea. pascen^t etiam i
 eternitate ppetue securitatis: et illa pascua erūt viretia
 nunq; em̄ aresecēt sed semp viresecēt et in pulchritudie p
 petua durabūt. **E**cce qualis patria et q; bona terra: vbi
 tam vlterrima pingua et viretia erūt pascua beatorum
Hec est vere terra viuentium in qua credim⁹ tot et tāta
 videre bona domini. **U**n dicit in ps. **R**eplebimur in bo
 nis domus tue. et que sunt in illa bona quib⁹ sancti reple

bunt: nisi illa incomprehensibilis gloria beatorum. Nam
dicit bernardus in sermone de dedicatione. Ad imaginem
dei facta est anima rationali ceteris omnibus occupari
repleri non potest. Capacitatem enim dei quicquid deo minus
est non implebit. Hac ineffabili gloria non solum implebitur
mur: verum etiam usque ad summum inebriabimur. **Ubi hic**
re. xxxij. Inebriabo sacerdotum animas cum pinguedine
hoc faciet in cena magna fidelibus preparata. Tunc enim ponet
se et faciet illos discipulere. et transiens ministrabit illis
ferculum sue glorie: et vinum mire suauitatis et leticie eis
exhibedo. Tunc dicit illud discumbentibus. **Can. v.** Comen-
te et bibite amici et inebriamini carissimi. Hinc scribit ysaie
xxix. Inebriamini et non in vino. Et vnde tunc inebriabuntur
Certe a gaudio multiplici et gloria celesti. **De** deo et eterni-
tate domini tue et torrete voluptatis tue. **Quia** apud te est
fons vite: fons indeficiens beatitudinis et glorie. vtiq; huius
domum decet sanctitudo in longitudine dierum. **Ipsa** enim
est domus domini diuicijs referta et ciuitas dei nostri om-
nibus bonis adimpleta. **Qua** prope scribit ysaie. **xxv.**
Oculi tui videbunt hierusalem opulentam ciuitatem. **Quia**
ius ciuitatis opulencia seu bonorum maxima abundantia non
solum patet ex predictis: sed etiam specialiter ex multitudine
eius pacis in qua delectabuntur mansueti qui hereditabunt
illam terram superius expressam. **Ysa. lv.** In leticia egredietur
diemini et in pace deducemini. **Quanta** ipsi hierusalem
abundantia pacis eius in perpetuum nunquam erit finis. **Ysaie**
scribit ysaie. **ix.** Item eiusdem. **xxxij.** Sedebit populus in
pulchritudine pacis in tabernaculis fiducia: in requie
epulento. **Et** ergo benedicat thobie. **xij.** Hierusalem ciuitas
et ci beati omnes qui diligunt te: et gaudet super pacem
tuam. **Nam** sicut habet ezechie. **xij.** In te videt sancti
visiones pacis ibi pax super pacem: ibi pax summa
et superat omnem sensum necnon antecedit humanum

60

intellectum. Qui tãte pacis voluerit esse particeps cū
sanctis in celis: discat nūc humiliter pati in terris. nā
ut scribitur in auroza ad tam preclaram requiem paciē
to peruenitur. nec nisi per penam sapiens hac luce pos
titur.

**De maxima et stabili leticia
regni celestis**

Distremo regnum dei commendatur a maxima
leticia iugiter durante in eternitate. Unde gregorius
in omelia. Que lingua dicere vel quis intellectus cape
re sufficit illa superne ciuitatis quanta sint gaudia an
gelorum chorus interesse cum beatissimis spiritib⁹ glorie
conditoris assistere. presentem dei vultum cernere. in
circumscriptum lumen videre: nullo mortis metu affi
ci incorruptiois ppetuitate letari. Certe hęc est ciuitas
dei nostri hierusalem. vbs beata hierusalem que ut ci
uitas edificat. **D** ciuitas ciuitatum in qua sunt tanta
gaudia et leticie beatorū. **Ysa.** ultimo. Letamini cum hieru
salem et exultate in ea omnes qui diligitis eam. gaudete
cum ea gaudio vniuersi qui lugebatis super eam et fugi
ebatis: et repleamini ab vbere cōsolationis eius ut mulge
atis et delicijs affluatis ab omnimoda gloria ei⁹. **De im**
mēsa hui⁹ ciuitatis gloria sic dicit aug⁹ i li. de ci. dei. **Quā**
ta erit illa felicitas vbi nullū erit malum: nullū latebit
bonum vacabit dei laudib⁹ qui erit omnia in oībus **Ysa.**
lxxij. Oculus nō vidit de⁹ abs te q̄ prepassi expectantib⁹
te: q̄ sanctis donatur⁹ es in maxima leticia ppetue possi
dēda **Et** eiusdē. **xxxv.** Veniet in syon cum laude et leti
cia sempiterna sup capita eorū. **Hinc** est q̄ ps. dicit. **No**
uic dñs dies immaculatoz et hereditas eorū in eternū erit
et in omnia secula regnum tuū. **Aug⁹** in li. de ciui. dei.
Placabimus et videbimus. amabimus et laudabimus
ecce quid erit in fine sine fine. **Hanc** quis noster alius

erit finis: nisi peruenire ad regnum cui nullus erit fi-
nis. **C**lerrissime regnum tuum domine regnum omnium
seculorum et dominatio tua in omni generatione et gene-
rationem. **E**t ideo scribit **E**thobie. xiiij. **B**enedictus
dominus qui exaltauit hierusalem ut sit regnum eius in seculis
la seculorum super eam. **Q**uod gloriosum est hoc regnum in
quo cum christo gaudet omnes sancti. amictus stolis
bis sequitur agnum quocumque ierit. **D**e quo regno di-
cit beatus **A**ugustinus in libro de conflictu uiciorum et uirtutum
Recedat amor presentis seculi in quo nullus ita nascitur
ut non moriatur. et succedat amor futuri seculi in quo om-
nes uiuificant ut non moriantur deiceps. ubi nulla aduer-
sitas turbat. nulla necessitas angustat. nulla molestia
quietat: sed perhenis leticia ibi regnat. **H**inc est quod dicitur
in psalmis. **I**usti epulentur et exultent in conspectu dei et de-
lectentur in leticia. **I**tem ysa. xxxv. **G**audium et letitiam
obtinebunt: et fugiet dolor et gemitus **U**n apoca. xxi. **M**ors
sterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum: et mors
ultra non erit neque lux neque clamor neque dolor erit ultra
quam prima abierunt. **I**tem ysa. xxxv. **A**uferet deus
lachrymam ab omni facie. et opprobrium populi sui auferet
de uniuersa terra. et dicet in die illa. **E**cce deus nosmetipsos
expectaui eum exaltabimus et letabimur in saluati eius.
Quanta leticia quando non solum in anima sed etiam in
corpore fuerit gloriandum. **Y**sa. lxi. **I**n terra sua duplicem
possidebunt **E**t **P**rouer. ultimo **O**mnes domestici eius
amicti sunt duplicibus id est duabus stolis quarum unam
scilicet anime iam possidet. et reliquam scilicet corporis expectat
accepturi. **I**tem quando non solum erit eis gaudium de bo-
nis operibus propriis: sed etiam de meritis singulis omnium
beatorum. **U**n dicit dominus hie. xxxij. **H**abitare eos faciam
am confidentes: et erunt mihi in populum et ero eis in deum
et dabo eis eorum unum et animam unam. non ueritate substantia
ticis: sed vinculo caritatis. **E**cce carissime si anima martyris

cōfessoris vel Agnis z anima tua tūc erunt vna. conse
 quēs videt q̄ illoz gaudium etiam erit z tuū. Simile
 est de anima apostoli vel cuiuslibet alteri⁹ sancti. **V**inc
 grego. **U**t **T**anta est vis caritatis. omnia sociat vt bo
 num qd̄ quis in se nō suscipit: in alio gaudeat accepisse.
Certe illud admirādum z multiplex gaudiū in cor bo
 nis non ascēdit. **E**t ergo quilibet cor⁹ ipsum gaudium
 introibit: z sic gaudium suū plenum erit. **N**am int⁹ et
 extra. sub⁹ z supra imo circūquaq; mirabilif gaudebit:
 int⁹ de puritate cōsciētie. extra de corpis gloriōsatione.
 sub⁹ de celo z aliaz creaturarum pulchritudie z inuo
 caride. supra de dei viside z circūcirca de angeloz z oim
 sanctorz iocūditate z delectabili associatiōe. **V**ere vere
 vere nemo potest cogitare quātum erit exultare tūc in
 celis habitare z cum angelis regnare. **E**t ergo hne di
 cit mathei. xxv. **I**ntra in gaudium domini tui. intra in
 hospitium gaudiū. nam nō poterit intrare cor tuum de
 immesitate gaudiōz celestium. **S**ic d̄t beatus bernardus
 in libro meditationū suaz. **I**bi totum leticia. totum ex
 ultatio possidet. hominesq; angelis sociati sine vlla car
 nis infirmitate imperpetuū manebūt iocūditas infini
 ta. beatitudo sempiterna in qua qui semel suscipit semp
 teneat ibi requies a laborib⁹. pax ab hostib⁹. amenitas de
 nouitate. securitas de eternitate. dulcedo z suauitas de
 dei visione. **E**t quis illic habitare velimēter non deside
 rat z ppter pacem z ppter amenitatem: z ppter eterni
 tatem: z ppter dei visionem. **I**tem d̄t alibi adhuc item
 bernard⁹. **T**anta est iocūditas z suauitas illi⁹ patrie ce
 lestis q̄ si nō liceret ibi esse nisi p̄ vni⁹ hore sp̄acium om
 nes dico hui⁹ vite pleni delicijs merito cōtemnerentur.
Cui cōparata omnis aliunde suauitas dolor est: omnis
 iocūditas inmeroz. omne dulce amara. omne deoz sedum
 et omne aliud quicqd̄ delectare possz molestum cum dei
 bonitas in infinitum excedat omnem aliam bonitatem

O bone deus quid mihi est in celo. et a te quid volui super
terram cum hec omnia sunt desiderabilia super aurum et
lapidem preciosum multum: et dulciora super mel et faveam
O quid dicemus de hac patria. quid de hierusalem velle
beata. Per huius enim viros sicut scribit ezechiel. xiiij. non
cessanter iocunde et dulciter cantatur alla. **U**nus ysaiah
Gaudium et leticia inueniet in ea. gratiarum actio et vox
laudis in templo eius omnes dicent gloriam. **E**t vere mo-
rito vox exultationis et salutis resonet in tabernaculo
istorum. Nam in ciuitate domini ibi sonant iugiter organa
sanctorum qui tribulationum et penarum laborumque et om-
nium miseriarum penitus iam obliti perfruuntur et iubent
celesti. **O** quam letabunde. quam suauiter et preclare tunc canent
blasol: qui in gama ut fleuit et are. De hac ciuitate lo-
quitur adhuc bernardus in libro de meditationibus. **O** ciuitas
celestis: mansio segura. patria totum continens quod celestis
ibi incole quietis populus sine murmure. quam gloriosa domus
sunt de te ciuitas dei sicut letarium omnium habitatio
est in te ibi. Pax. pietas. bonitas. lux. virtus. splendor. bo-
nestas. Gloria. laus. requies. amor et concordia dulcedo
Gaudium. leticia. dulcedo. vita perhennis. De hoc autem
perhenni vita certi erunt et securi quod nunquam impetum erunt
amittendi. **Y**sa. xxxij. Securitas erit usque in sempiternum
Item ezechi. xxxiij. Habitabunt confidenter absque villo et
more. **E**t puer. i. Qui me audierit absque terrore. requiescet
et abundantia prouidet malorum timore sublato **U**nus
gustinus **B**eatitude omnium bonorum celestium perfru-
ent securitas eterna que si sola desset omnia bona cele-
stia quantumcumque dulcia vanescerent et vilescerent ex timo-
re amittendi. **E**t ergo assecuratio dicit dominus ioba. viij.
Gaudium vestrum nemo tollet a vobis **O** domine
uicias regis magni quam innumerabilia. quam gratia et ex-
cellentia sunt cuncta tua gaudia. quam multe tue leticie: quam
ces tui incole. **G**lere vere. **B**eati qui habitant in domo

tua domine: nam in secula seculorum laudabunt te. **Quis**
 enim ignorat compos metris sue. quod cunctus in excelsis te
 laudat. celum et omnia. **Huius** autem leticie seu celestis glori-
 e perpetuitas indeficiens ex hoc perpetuitur quia oliue com-
 paratur. **Unde** osee. xiiij. **Erit** quasi oliua gloria eius. **Oliua**
 enim indeficienter tam in hyeme quam in estate semper virescit.
Et iteo indefectibilem eternam istius glorie permanenti-
 am designat. que ex diurnitate non deficit sed magis in-
 nouatur. **De** hac eterna gloria sic dicit chrisostomus in li-
 bro de reparatione lapsi. **Que** erit voluptas que leticia est
 cum christo cum anima ad propriam generositatem regres-
 sa cum fiducia iam ceperit dominum suum videre. **Expli-**
 cari non potest illius leticie magnitudo. **Non** enim solum-
 pro his exultat quibus perfruitur tunc in presenti. **Sed**
 multo magis pro eo gaudet quod bonorum suorum scit nullum
 finem futurum. **Et** quis erit participator rate glorie sine
 fine permansure. **Certe** gloria hec est omnibus sanctis su-
 is. **Nam** sancti exultabunt in gloria letabuntur in cubili-
 bus suis. **Ubi** qui christi vestigia secuti fuerunt in terris
 cum ipso regnabunt in gloria et honore coronati eternali-
 ter in celis. **O** dilecte mihi quam ineffabiliter tunc gaudebis si
 ad illa gaudia in eterna gloria fueris translatus. **Tunc**
 vtiq; dices exclamando illud ysaie. lxi. **Gaudens** gaude-
 bo in domino et exultabit anima mea in deo meo. quia in-
 duit me vestimentis salutis. **Verissime** sicut scribitur
 iob. xxij. **Tunc** super omnipotentem delicijs afflues. et
 eleuabis ad deum faciem tuam. et in visis tuis lumen sple-
 debit. **De** quo habetur ecclesiastici. xi. **Dulce** lumen et de-
 lectabile est videre solem id est christum. quem cogno-
 scere et inueniri excellit omne gaudium huius mundi. **Acc-**
 mirum quia eius visio et noticia est sanctorum gloria et
 vita sempiterna. **Unde** iohannis. xvij. **Hec** est vita eter-
 na ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti
 in seculum christum. **Qui** ad cognitionem hanc peruenerit

ipsum deum facie ad faciem videbit. et cognoscat eum
cui est secundum esse diuinum quod erit gaudium excellētissimum:
fons et origo omnium gaudiorum. Hinc est quod beatus
nardo? dicit in sermone. Reuera illud est verum et summum
gaudium quod non de creatura: sed de creatore concipitur quod
vtrique fiet quando tibi faciem suam ostenderit. Et ergo post
praeterita exoptato dicit. Faciem tuam domine requiram. Faciem
inquam gratiosam omnibus gaudiis plenam. Deum enim
ibi quod incolat? meus plonget? est quod diu carebo tanto bono
et usquequo sic subtrahor a deo saluatore meo. Fucit
mibi lachryme mee panes die ac nocte dum dicit michi
cotidie vbi est deus tuus. Quando videbo et apparebo ante
faciem dei mei quod letificat me in gaudio cum vultu tuo.
Vere haec visio qua de facie ad faciem videtur tertium de
lum est. Et si dici potest paradysus est centum milium de
radisoy. Vbi ex fonte limpidissimo et ex aqua viva
vita labitur beata. Hinc est quod scribitur ysa. lx. Tunc videbitur
supple faciem dei et affluet deliciis et gaudiis sempiternis
et mirabitur et dilatabitur cor tuum. Quod bonum israel conu
his quod recto sunt corde quod tot et tanta gaudia ipsis quod gra
tis vult conferre. O amice predilecte. Illa libes audis et
ad haec pia gaudia gaudes. Non tamen ignores per magnos
ista labores. Sanctis acquiri nec fortuito repiri. In
grego. in omelia Delectat mentem magnitudo premiorum
sed non deterreat certamen laborum. Ad magna enim premia
perueniri non potest nisi per magnos labores. Vnde paulus
egregius predicator dicit. Non coronabitur nisi qui legitime certauerit:
vniuersusque enim propriam mercedem accipiet secundum suum
laborem. Sed plerique sunt qui nolentes bene viuere tam
me desiderant bene mori. Sciunt enim quod preciosa est in con
spectu domini mors sanctorum eius. Etiamque cognoscunt
quod cum dederit delectis suis somnum. ecce hereditas do
mini filij eius. Similiter et ipsi sciunt quod beati qui in domo
non moriuntur volunt esse participes cum eis quibus tot

minus dixit. Vos estis qui permāstis mecum in tēp
 rationib⁹ ⁊ tribulationib⁹. Volunt regnare cū christo:
 s; nolūt secum pati. Talis erat balaam ariolus qui cō
 siderās castra filioꝝ israhel. ⁊ intelligēs eterne beatitu
 diuis pmissionem eis a domino factam dicebat. **M**oria
 tur anima mea morte iustoz ⁊ fiant nouissima mea ho
 rum similia. **F**inem eoz appetēs gloriosum. sed labores
 abhorrebat quib⁹ gloria merēbat. **D** bone iesu volum⁹ ti
 bi omnes conregnare: nolumus autem compati ⁊ tecū
 laborare. **T**u elegisti paupertates ⁊ miserias. nos nō vo
 luprates ⁊ delicias. **T**u q̄o carni asperius: nos autem
 quod cōmodosius. **U**n̄ teruad⁹. **N**ascit⁹ dei fili⁹ in cui⁹
 arbitrio erat quodcūq; vellet eligē tempus elegit quod
 carni est molestius. p̄sertim paruulo ⁊ pauperis m̄ris
 filio. que vix p̄anos haberet ad inuoluēdum presepe ad
 redinādum ⁊ cum tanta esset necessitas nullam audio
 fieri pellium mentionem. **C**hrist⁹ itaq; qui nō fallit ele
 git quod carni molestius est. id igitur melius. id vtili⁹.
 et id potius ē eligēdum. **E**t quisquis aliud suaserit vel
 docuerit: ab eo tanq̄ a seductore est cauendum. **I**pse ete
 nim fratres est promissus olim per ysaiam prophētam
 paruulus sciens reprobare malum ⁊ eligere bonum.
Malum igitur voluptas corporis: bonus vero afflictio
 eiusdem est. siquidem ⁊ hanc elegit: et illam reprobauit
 puer sapiens verbum sanctum. **H**ec omnia bernardus.
D dilecte puer tu ab inicio elegisti afflictiones corpora
 les ⁊ patiento voluisti intrare gloriam tibi propriam:
 sed nos in delicijs viuendo volumus intrare gloriam
 alienam. **Q**̄ stulti sumus ⁊ tardi corde ad credendū:
 volumus hic gaudere cum seculo: et postea regnare cū
 christo. **D**ominus nudus ingredit⁹: seruus supfluitare
 vestium auri ⁊ gemmarū onustus introibit. **I**lle ieiun
 us: iste crapula ⁊ luxuria plenus. ille in cruce pro isto
 moriens: iste pro illo in lecto delicate dormiens.

Quod dominus non fecit. faciet hoc seruus? certe non nec
etiam videtur consonum rationi. **A**udi quod loquitur poeta In
cruce sudauit dominus seruus ne quiescet **T**olle tuam tunicam
suam gustauit acetum. facit idem non maior erit reueren-
tia serui quam domini. **S**i vis esse suus secutor oportet tormen-
ta tormentis sequi non itur ad astra delicijs **I**deo mortem
quam solue debet nature pro solue deo moriaris in illo. in
pe moras. igitur impone silentia carni. **D**elicias suspice ni-
as et curras ad arma. prompta manus plagasque moras vi-
lata voluptas. **F**lam sicut de hiero in epistola ad iulianum
Difficile imo impossibile est ut et presentibus quis fruatur
et futuris ut hic ventrem et ibi mentem repleat. et de
delicijs ad delicias transeat et in utroque seculo primus sit
in terra et in celo appareat gloriosus. **I**tem de idem in
alio loco **I**mpossibile est delicijs affluere et christum sequi
natura denegat ut contraria misceantur **N**on possumus deo
seruire et mamone. aut ego fallor aut ipsi in fine decipi-
entur qui mihi modo non credunt: credent cum diuitie sue tran-
sierunt in egestatem. diues epulabatur quotidie splendide
hic induit purpura et bisso sed mortuus quod moysi noluit
credere. postea in tormentis posuit sensit. **I**stud etiam in-
nuere videtur beatus bernardus in colloquio. **S**imonis petri et
iesu ubi taliter inquit. **A**bramam ait diuiti epuloni **L**u-
cepisti bona in vita tua et lazarus similitur mala. nunc autem
consolatur: tu vero cruciaris **Q**uid dicemus ad hoc? **S**i talis
est finis et tale iudicium ubi extrema gaudij luce occupat.
nunc quid preferenda sunt in hoc seculo mala bonis. quippe
nec illa vera bona. sed ista vera potius salomonis senten-
tia. melius est ire ad domum luctus quam ad domum conui-
uij. **C**eterum si sic cruciandi sunt qui in vita sua bona rece-
perunt: et habentibus consolationem presentem ve impositum est
sempiternum. quisnam eorum poterit esse finis si secundum
multitudinem consolationum suarum dolores apprehen-
derint animas miserorum? **C**onsequens enim videtur ut bo-

na omnia et omnem seculi huius recipientis consolationem
 nihilominus uniuersum ue et uniuersi maneant cruciatus
 Ac uero illud eque et eadem abrahe sententia conuenienter
 videtur. Omnes qui contrario ductu spiritus uite presentis omnia
 bona respiciunt et mala eligunt omnia bona domini et omnes
 habituros consolationem. **Hec** omnia bernardus ubi su
 pra. **Renuat** ergo consolatoria anima tua in hoc mundo in
 hac lachrymarum valle. in terra laboris et miserie. **Na** uo
 omnibus qui hic recipiunt consolationem suam. **Cōtemne**
 trāstoria: fugesque delicias et gaudia mundana. **Tibi** enim
 absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi. **Unde**
 petrus blesensis. sup iob ad regem anglie ita dicit. **Putasne**
 peris blesensis. sup iob ad regem anglie ita dicit. **Putasne**
 aliquis in presentis uita gaudeat et futura: si tamen gaudium
 debeat dici quod turbat assidue et respergit amaritudie presentis
 et nimis delicat es. si utramque presumis: uti seculo et frui
 christo presentis mundi delicias cape: et nihilominus celestis
 glorie diuitias obtinere. **Audi** quod dictum sit illi diuiti in
 euangelio qui cruciabat in flamma: et lingue ardentis re
 frigerium postulabat. **Fili** recordare quod recepisti bona in
 uita tua: et lazarus similiter mala. **Hic** igitur consolatur tu ue
 ro cruciaris. **Quod** dissimile premium merito possumus res
 putare insanos sanctissimos reges ac prophetas. aposto
 los. martyres. confessores teneros ac delicatas uirgines: qui
 omnes spreteris diuitiis ac conculcatis deliciis huius mundi
 seipsum pro christo tribulationibus et morti obtulerunt: si
 gloriam et honorem quam adepti sunt in angustia et do
 lore potuissent in voluptatibus et deliciis obtinuisse. **Hec**
 ille petrus blesensis. **Uere** frater uere quicquid dicat fir
 miter hec tene quod celum non aliter scandes: nisi quod uo
 cuere apostoli teneas ore. moribus et fide. **Et** quid docues
 tunc illi. **Nonne** sobrie et iuste uiuere. humilitatem et pa
 tenciam. caritatem et constantiam ac ceteras uirtutes to
 nis uiribus obtinere. mundum et que mundi sunt despi
 cere. diuitias et delicias fugere. penitentiam agere. in tri

bulationib⁹ ⁊ miserijs letari et gaudere. **Tu** quoq; ^{est}
simile ⁊ viues. esto quoq; forti animo in omnibus labo
ribus angustijs ⁊ penis. **In** proximo enim est qd a tormen
to cureris. labora fortiter sicut bonus miles christi. **E**
ne cogites intra temetipsum aliquando sic dicens. **D**
tus ⁊ immensus est labor meus: ego autem sum mini
mus ⁊ infirmus valde: nec valeo hoc proposito finali
ter perseuerare. **A**udi verba Hieronymi in epistola sic
dicentis. **N**ullus labor durus: nullum tempus loquu
videri debet quo cternitatis gloria acquiritur. **U**nde
chrisostomus super mattheum. **S**i quis viam laborio
sam existimat sue desidie est accusator. **S**i enim mino
ces pelagi fluctus nautis. si tempestates atq; hyems a
gricolis si vulnera cedeseq; militibus. si grauissimi icteru
plageq; pugilibus leues videntur ⁊ tolerabiles propter
spem temporalium ⁊ pretereuntium comodozum: multo
tomagis cum celum preparat in premium: nihil ex pe
sentibus asperitatibus debeat sentire. ac maxime labor
resmitigat in benignum venire finem. **N**e aspicias qd
via est aspera: sed quo ducit. ⁊ aliam quia lata est: s; vbi
desinit. **C**erte iam video qd dormiensibus no prouent
regnum dei: nec ocio vel desidia torpentibus beatitudo
eternitatis ingeritur. **U**nde dicit leo papa in sermone
sed sicut scribit mathei. xi. **R**egnum celorum viam par
tur ⁊ violenti capiunt illud. **U**n quidam. **D**e regno celo
non credit me te fidei. **I**nsipies ⁊ etes s; tu bene crede
debes. **C**hristo dicenti rapiunt illud violenti. **S**cilicet au
steri se castigato seueri. **D**ollia spernentes ⁊ carni vni
facietes. **I**tem sup hoc dicit alius poeta. **A**sper erit vi
ctus asper labor asper amictus. **A**spera cuncta tibi si vis
sup ethera scribi. **E**cce iam patet manifeste qd sicut scri
bitur **Actuū. xiiij.** **P**er multas tribulationes oportet
nos intrare regnum celorum. **O** qd bene attendebat hoc
beatus augustinus. qd non nisi tormētis itur ad astra vti

Unde dicitur **Q**uoniam anima mea si quotidie oportet nos tormen-
 ta perferre: si ipsam iherusalem longo tempore tolerare: ut christum
 in sua gloria videre possemus et sanctis eius sociari. **N**on
 ergo modo dignum est pati omne triste: ut tanti boni
 tantae gloriae participes habeamur. **I**nsidetur ergo de-
 mones: parat suas temptationes. frangat corpus ieiunia.
 premant vestimenta cilicina. labores grauet. vigilie exi-
 cet. inlacet me iste inquietet me. ille vel ille frigus con-
 trahat calor adurat. caput doleat. peccata areat. inflectit sto-
 machus. palleat vultus. infirmetur homo totus. deficiat
 in dolore vita mea: et anima in gemitibus. **I**ngrediatur pu-
 treo in ossibus meis: subter me scateat ut requiescam in
 die tribulationis et ascendam ad populum accinctum no-
 strum. **I**tem petrus blesensis. **F**atiscant membra mea vigi-
 liis. extenuentur ieiuniis. labore frangantur. liquecant in
 lachrymis oculi. imo si totum cerebrum et medulle corporis
 in fletum effluant: non sunt tamen condigne passionibus huius
 temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis.
Si sciret homo quid et ipse et quid deus esset: mille pati
 mortes crederet esse nihil. **E**cce quae et quanta sunt hilariter
 pro deo sustinenda. libenter ergo sustine et gaudeat patien-
 tia. **E**xemplum accipe in latronibus et maleficis ad mortem
 diudicatis qui gauderent si per abscidenda auricula possent
 euadere mortem anime et acquirere gloriam eternalem.
Ubi ecclesiastici. vi. **E**xiguus laborabis ecce penitentiae
 paruitas et cito edes de generationibus illius videlicet de
 fructibus gloriae qui generatur ex labore penitentiae. **I**tem
 sapientie. iij. **I**n paucis verati ecce laboris exiguitas: in
 multis bene disponitur. **E**cce magna remuneratio et pre-
 mium que exinde sequuntur. **U**bi beatus effrem. **S**i in-
 quit modicus est labor institutionis nostrae fratres carissimi
 et magna est requies: parui temporis afflictio. sed re-
 tributio eius videlicet deliciae paradisi et exultatio et le-
 titia in seculum seculi permanebunt. **I**deo dicit sapiens

ecclesiastici ultimo: **V**idete oculis vestris quia mobilis
cum laboravi et inveni mihi multam requiem **E**t sic da
re patet quod brevis est iste labor: et premia multa laborum
Fac ergo libenter atque voluntarie immortalis futurus
pro vita perpetue duratura que gratanter faceret homo
moriturus pro temporali vita ad modicum differens
Et ergo finaliter concludendo patet aliquantulum ex super
ius allegatis quod hec nouissima videlicet mors iudicium habet
lebens et gloria omnes qui continuam et iugem habent
eorum memoriam valde et multipliciter reuocant a pec
catis. **S**ed pauci ista ponderant et rarissime ea cogitant
seu considerant. omnes putant diu vivere et in senectute
vixi penitere. iudicem placare infernum fugere. et sic
celestem gloriam in delicijs viuendo et ocijs acquirere
tantum et eternaliter possidere. **N**on sic impij non sic
hoc argumentum non concludit: immo fallit et illud pro
ut satis lucide patet per predicta **E**t igitur omnes serui
cimini et nisi penitentiam egeritis simul peribitis: et mo
riemini in peccatis. **U**nde scribitur ecclesiastici. **S**i
penitentiam non egerimus. incidemus in manus dei
non in manus hominum. **S**ed probo dolor quis peni
teret. quis peccata deslet. quis subuenit pauperi. quis peni
seretur inopi. quis compatitur miseris quis cogitat re
futuris? **P**enitus nemo. nam fere tota generatio puer
na est atque peruersa que non direxit cor suum in bonum
immo potius in malum. **O**mnes terrena sapiunt et que
sua sunt querunt. non que iesu christi. **M**unera diligunt
virtutes fugiunt. et sicut iumenta in stercorebus. sic et
ipsi in peccatis multiplicibus miserabiliter computres
sunt. **C**orrupti sunt abominabiles facti sunt iniqui
tatis suis. **I**am dominus de celo prospexit super fili
os hominum. ut videat si est intelligens aut requirens
bonum. **S**ed omnes declinauerunt simul inuertes facti
sunt. nec est qui faciat bonum: vix etiam vsque ad vnum.

Ecce iam impletum est tempus. iam aduenit miserabi-
 lis ille mundi status. de quo **Dicte**. vij ita prophetur
Perijt sanctus de terra et rectus in hominibus non est.
Omnes enim in sanguine insidiantur. vir fratrem su-
 um venatur ad mortem. malum manu suarum dicunt
 bonum. **Qui** optimus est in eis quasi psalmus. et qui re-
 ctus quasi spina de sepi. **Quid** plura? **Nolunt** scire et
 intelligere ut bene agant. nec oculos aperire ut clare vi-
 deant: sic excecavit eos malicia ipsorum. **Stulca** mali-
 cia. o mala stulticia voluntarie vitam fugere. mortem
 diligere. spernere bonum. agere malum. deumque contem-
 nere: et demoni obedire. **Carissime** cur proprium caput
 ense secas? **Cur** sponte catenas demonis incurris? **Cur**
 sua iussa facis? **Exurge** exurge euigila et vide. **Relin-**
 que diabololum fuge demonem. ne postea cum ipsis eter-
 naliter contemneris. **Diror** et ammiror quod homo qui pre-
 ceteris est creatura rationalis in nullo quasi sequitur
 iudicium rationis spernens salubria. affectans noxia. que
 rens et desiderans mortifera et nociva. **O** deus eterne
 que causa talis dementie. que ratio tante fatuitatis et in-
 sanie. **Cur** anima mortem tam prono corde requirit. **Cur**
 sibi quod tollit vivere captat homo **Vere** vere gens absque
 consilio est et sine prudentia. **Alc** utinam saperent et in-
 telligerent ac nouissima prouiderent.

Finiunt Quattuor nouissima

Sequitur Exempla De gau-
dijs regni celorum.

De gaudijs regni celoꝝ Ex libro apst

Tibi in brabacia mulierem diuitem ⁊ honestam postea
sam a demonio. Quam cum rogare presbytero religio
so visitare inuenim⁹ eam a veratione demonis quies
centem ⁊ sensate loquentem vt sanam. **T**ūc occulte na
mine aduertēte versum cantici moysi in deuteronio
scdm q̄ olim a sancto quodam vno audieram tercio re
petiui ad puocandum demonem in obfessa. **D**eum qui
te genuit dereliquisti ⁊ oblitus es domini creatoris tui.
Nec mora mulier pallere cepit labijs atq; vultu ex vna
vene in collo ei⁹ ad grossiciem pollicis intumescē. **T**ūc
ego inquis quare pessime vexare feminam p̄sumpsisti.
Dortuo iquit viro suo compassa, in subsidium illi⁹ ani
me cōtulit quicquid boni fecerat in hac vita. ⁊ ex hoc na
cta occasione vas vacuū mox intraui. **C**ui ego **D**enū
ris miserime ex hoc em̄ quod dedit mediante charitate
tumulatum est bonum ei⁹. **E**t ille cum cachinno **D**enū
dar inquit sum nec mirum si mētor. **D**ox ego **E**t mel
la tam pulchra sicut dicit celestis patria quam per dicit
sti **E**t respōdit **I**n infinitum pulchrior q̄ dicit. **E**t ego
velles ne redire ad illam patriam si posses. **E**t ille **D**enū
lem inquit q̄ possem vsq; ad diem iudicij omnia excog
rata supplicia sustinere. **C**ui dixi **E**t ego p̄mitto tibi in
periculum salutis mee promisse si mendax inueniar illi
lam perditam gloriam recuperare te posse si tātum hęc
dixeris. **D**omine deus meus peccavi ignosce mihi. **E**t
mox ille contorto collo exclamauit honoꝛifice. **D**omine
domine **C**umq; hoc sepius cum clamore valido perfoꝛa
ret nec vltra in verbis proccederetur **I**mpossibile enim
sciebam illi vt deum suum dominum recognosceret ⁊ se
fateret peccasse atq; sibi precaretur ignosci tandem sub
iunxit. **D**omine deus margarete sic em̄ obfessa mulier
vocabatur deū recognoscere dominum suū indigna?

67

Tunc ego ad illum **O** infelicissime omnium creatura-
rum superbia elisit te et de celo depulit te redire in ex-
p-
bia non permittit. Nec mora confusus ob-
mutuit. Et post paucos dies non tamen tunc feminā
dereliquit

Aliud ex dialogo gregoriij

In tuderina vrbē in qua fortunat⁹ vir dei erat episco-
pus **M**arcellus quidam bone actionis vir cum duabus
sororibus suis habitavit. Qui eueniēte molestia corpo-
ris ipso sacratissimo vesperascente iam sabbato pascha-
li defunctus est. Cuius corpus cum longius esset effere-
dum die eodem sepeliri non potuit. Cumq; mora esset
temporis ad explēdum debitum sepulture sorores eius
morte illius afflicte cucurrerūt flentes ad fortunatū
venerabilem eiq; magnis vocib⁹ clamare ceperūt. Sci-
mus q; apostolorum vitam tenes leprosos mundas ces-
cos illuminas. veni et resuscita mortuū nostrum. Qui
mor vt cognouit fratrem earum defunctum flere etiaz
cepit ipse de morte ipsius eisq; respondit dicens. Reces-
dite et hoc dicere nolite quia iussio omnipotentis dei est
vob⁹ contraire null⁹ hominum potest. Illis itaq; disceden-
tibus ex morte illius mansit episcop⁹. Subsequēti
autem die dominico ante exurgētis lucis crepusculum
vocat⁹ duob⁹ diaconibus suis perrexit ad domum de-
functi accessit ad locum vbi iacebat corp⁹ examine ibiq;
se in orationem tedit. Expleta autem prece surrexit et
iuxta corp⁹ defuncti sedit. **N**ō autem grādi voce defun-
ctum per nomen vocauit dicens **F**rater marcelle veni.
Ille autem acie leniter tormiēs ad vicinam vocem quā
ad episcopum respiciēs dixit **Q**uid fecisti o quid feci-
sti. Cui episcop⁹ respondit dicens. **Q**uid feci fili. **A**t ille
ait. **D**uo hesternā die venerūt qui me eiciētes ex corpe
in bonum locum duxerūt. **H**odie autem vn⁹ missus est

nuncius qui dixit **R**educite eum quia fortunat⁹ episcopus in domino illius venit **Q**uibus verbis expletis mor ex infirmitate conualuit et in hac vita diuici⁹ mansit. **N**on tamē credendum est quia locum quem accepit post mortem non est quod intercessoris sui precibus potuit post mortem meli⁹ viuere qui ante mortem studuit omnipotenti deo placere

Et vita sci Francis.

Quidam iuuenis valde nobilis ac delicat⁹ venit ad curiam sancti francisci qui induit⁹ habitu fratrum post aliquot dies diabolo instigante cepit habere intāta abominabilem habitum quem gerebat quod videbat sibi portare sicut cum vilissimum et propterea horrebat manicas abominabilem capucium et ipsam longitudinem tunice et eius asperitatem tanquam importabilem estimabat **U**nde factum est quod crescente religionis fastidio deliberavit penit⁹ reijcere habitum et redire ad seculum **M**agister autem eius⁹ vocatus erat eum quod quando ante altare conuenit⁹ transiret in quo seruabatur sanctissimum christi corpus cum magna reuerentia genibus flexis et discoopro capite et cancellatis manibus deuote inclinaret **A**ccidit autem illa nocte quod deliberauerat dimittere habitum et redire ad seculum quod oportebat eum ante altare transire ubi sicut consueuerat genua flexis et statim fuit capt⁹ in spiritu et ostensa sibi fuit mirabilis visio **N**am vidit quasi multitudinem infinitam coram processionali⁹ transeuntem omnes vero qui in illa processione beata erant bini incedebant. **E**t erant vestiti ornatis et preciosissimis diasperis **F**acies autem eorum et manus et quicquid apparebat de corpore sole splendens radiabat et ibant cum cantu et iubilo angelorum solemnissime et dulcissime decantando. **I**nter quos duo nobiliores ceteris incedebant tanta claritate velati quod mirandum spectantibus ingerebant. **E**t qui circa finem processionis predicte vidit etiam quendam tanta gloria decoratum quod videbatur quasi nou⁹ miles ab omnibus lingua

lariter honorari **Dicitur** autem **Juuenis** hoc videns mirabatur valde et nesciebat quid hoc esset. nec interrogare traesentes audebat nec poterat nimia dulcedine stupescere. Sed cum processio pertransisset et ipse adhuc videns extremos resumens audaciam cucurrit ad illos et interrogans dixit **O** charissimi rogo vos quod dicere placeat qui sint isti tam admirabiles quos continet haec veneranda processio **Illi** vero conuertentes ad eum splendidissimas facies dixerunt. **N**es omnes sumus fratres minores. qui modo venimus de paradiso **Et** ille rursus interrogans **Qui** sunt illi duo qui tantum excellenter inter alios ruant **Responderunt** **Illi** duo ceteris clariores sunt sanctus franciscus et frater anthonius **Ille** autem ultimus tantum honoratus est quidam sanctus frater nouiter mortuus. quem quia valenter contra temptaciones pugnavit et usque in finem perseveravit in sancto proposito ad gaudia eterni regni cum gloria et triumpho perducimus. non solum comitantibus sanctis sed etiam letantibus angelis **Ista** vero vestimenta diasperi que nos tam decora portauimus data sunt nobis propter asperas tunicas quas in religione patienter detulimus et glorie claritas quam tu vides data est nobis a deo propter humilem patientiam quam fecimus et propter sanctam pauperatam et obedientiam et castitatem mundissimam quam usque in finem hilari mente seruauimus unde fili non sit tibi durum saccum religionis tam fructiferum deportare quia si in sacco francisci amore domini nostri iesu christi mundum spernendo carnem mortificando et contra diabolum dimicando viriliter te habueris nobiscum simili veste fulgebis. **Et** his dictis **Juuenis** ad se rediit et confortatus ex ipsa visione omnem contritionem abiecit culpam coram gardiano et alijs fratribus recognouit asperitatem penitentiae. et indumentis ut diuitias de cetero percipuit. **Et** sic imitatus in melius in sancta vita finiuit

Aliud

Anno dñi. M. cccc. iiii. Quidam clericus de vendepera cum
studeret in scholis apud lugdunum vidit in visione ciui-
tatis vallem quamdam sub quodam monte super quem ciui-
tas quedam pulcherrima sita erat cuius aspectus nimium
delectabat intuentes ita ut quisquis eam videret de aspe-
ctu illius faciari non posset et omnibus modis laborauit quo-
modo ad eam peruenire valeret. Interea vidit fluvium
quemdam sub pede montis immo circa pedem currentem
quem dum circumiret querens artem quomodo eum trans-
mearet. vidit super ripam fluminis duodecim lauareos in
flumine tunicas suas. Inter quas erat quidam veste ca-
didissima indutus multum aliis dissimilis qui adiuuabat
illos in tunicarum suarum ablutione qui postquam iuu-
erat unum ibat postea adiuuare alium. Tunc clericus qui
hoc videbat accessit ad illum qui ceteros adiuuabat et vi-
xit. Que gens estis vos? Qui ait. Isti pauperes homines
sunt penitentiam agentes. et se a peccatis suis lauantes.
et ego filius dei. Iesus christus sine cuius auxilio nec isti
nec alij possunt benefacere. Civitas haec pulchra quam vi-
des paradisius est ubi ego maneo et quando quis tunicam
suam lauerit id est penitentiam peregerit in illam intra-
bit. Turpem satis diu quesisti viam qua itur ad illam
sed nulla alia via quam ista ducit ad eam. His dictis clericus
a somno euigilauit et mirari cepit de visione. Cumque non
multo post redisset de schola in patriam suam narrauit
episcopo cabilonensi visionem hanc cui familiaris erat.
Qua audita episcopus suauiter ei ut seculum relinquere et
religionem intraret commendans ei super omnes ordines
nouellum illum ordinem cisterciensem. Ille venit cister-
cium et inuenit locum incultum et desertum et fratres in
ter bestias commorantes. Ad portam vero monasterij qua
de vimine facta erat pendeat malleus ferreus cuius iu-
ritu ad portam portari compellabatur ab introire volentibus.

tibus. Hoc vero sonitu portarius vocatus venit ad eum
 foras et inclinans se ad eum salutauit eum. Quem cleri-
 cus intuens cognouit statim se eundem vidisse inter eos
 qui tunicas suas in flumine lauabant. Rogauitque eum
 ut ad se adduceret abbatem. Abbas igitur et totus con-
 uentus venit ad eum et recognouit clericus omnes se vi-
 disse tunicas suas in flumine lauantes. Statimque ceci-
 dit ad abbatem pedes rogans eum cum lachrymis ut sus-
 cipere. Qui susceptus non multo post factusque est prior:
 Et cesario aliud.

Egrotabat in hammerode cenobio sacerdos ysenbran-
 dus nomine custos ecclesie plus quam tricesimum annum agens
 in ordine et ad extrema perductus est. Media nocte cum
 super eum ministrorum vigilaret diligentia audierunt eum
 leui susurro verba sonare. Timentesque ne morti proximus
 aliena loqueretur ori loquentis aure adhibita intellexerunt
 verba sublimia edificationis plena de gloria celesti et in-
 enarrabili leticia sanctorum. Dignum ergo indicantes tes-
 tem his idoneum adhiberi nunciauerunt hec abbati, qui
 et ipse graui laborabat infirmitate. Vocatus abbas assu-
 it. Interim cecinit horologium et occasioe sumpta sic fa-
 ri cepit. Quod suauem noctem exegi quod delectabili horolo-
 gio operam dedi quod dulces et suaves cocentus audiui cho-
 ris in celo psallentium interfui. Quod concorditer et delecta-
 biliter psallebant. In nostro cantu solet esse dissonantia
 ceterum lassitudo. ibi longe aliter est. In vnam omnes con-
 ueniunt melodiam super omne quod delectat dulciorem
 infatigabiles laudare non cessant et quanto plus laudant
 tanto plus crescit amor laudandi. et mirabili atque ineffa-
 bili modo hoc puenit. in vsum gratissime quietis quod nun-
 quam vacat a laude creatoris. Ibi qui magis hic humilitati
 abundantiorum recipientes consolationem faciem splen-
 didissimam statura celsi veste gloriosi. Cum his familia
 m iij

riter cōuersatus sum ⁊ amico reffectus colloquio. **T**am
ta gloria vestium delectatus sollicitē querebam si tales
ego habiturus essem ⁊ dixerunt. **Q**ui viuūt irreprensibiliter
talem vestem sperare potest. **S**i vero vicin
latuerit in puerfatione macula apparebit in veste. **C**ulpa enim vite
maculam facit in veste. **I**mmaculatus enim erit qui se a maculis seruat
nem. **E**t dixi. **Q**ue sunt macule. **E**t illi. **M**urmuratione detractio.
inuidia. negligētia ⁊ quicquid sinceritatem confundit. **Q**ui talia agunt
in gloria vestis maculam ponunt. **T**u vero p̄ multis laboribus ⁊ v
te honestate similem sortieris vestem. **H**is dicitis fauibus arefactis
viribusq̄ exhaustis defecit loquens modicum instillata refocillat⁹
aqua resumptoq̄ spiritum ad loquendum se parans spem fecit
auditoribus ⁊ ait. **V**tinam differret me dominus vsq̄ dum cōplerem
re dei dñs nostris loqui possem. **D** q̄ leti nuncij bati
lus essem q̄ leta q̄ stupenda narrarem que vidi que audiui
⁊ sensi: que parata sunt diligentibus deum ⁊ in laude eius
vigilantibus. **E**t abbas. **F**rater quomodo hoc videristi. **E**t ille.
Quater hac nocte raptus sum ante deum. **P**ectus meum apertum est
⁊ anima mea educta est. ⁊ statim fui inter choros angelorum
⁊ vidi dominam nostram in inmensa claritate cum suis sacris
virginibus que se mihi p̄misit in necessitate affuturam
⁊ sanctum mactelem cum multo exercitu angelorum
preparatum in auxilium mihi. **N**am altari ⁊ memorie sue honorem
per solebam impēdere ⁊ innumerabiles multitudines sanctorum
⁊ quos antea non videram statim agnouit. **R**ursumq̄ sp̄s ⁊ viribus
deficiens loqui cessauit. **C**ompulsus itaq̄ de sorbicula papillam
accepit ⁊ gustas ait. **D** q̄ vultis est dñs gustantibus. **D** quanta est eius suauitatis
⁊ abundantia q̄ larga ⁊ indeficiens ⁊ omnium deliciarum
copijs affluēs qua me in hac nocte reficere dignatus est. **D**

70

dulceter illa dulceter gratissima optabilis et pstantissima
et singularis que excellens et ineffabilis. Intus eram in
corde utrumque teneo vobis autem explicare non valeo.
Quam sentire potui non possum effari rei numerate vi
cus. **T**am felici refectione pastus hanc refectionem super
addere superfluum duco. **H**ec breue et modicum nutrimentum
prestat illa in perpetuum reficit et saginat. **Q**ui beati sunt
qui illa sine fine fructuri sunt. **I**ubete abbate vocati sunt
quidam nouicij viri quondam in seculo clari virtute militari
insignes quos ita consolatus est vere felices estis et ter
quaterque beati qui de vana vestra conuersatione atque inu
dana vanitate per diuinam misericordiam vocati estis
partem in celis cum iustis habituri. **C**onstat enim de sa
lute vestra si tamen perseveraueritis. **N**am dominus dauid in
lute vestra si tamen perseveraueritis. **N**am dominus dauid in
quod salubriter inchoastis feliciter complectis. **U**num au
tem eorum nomine exprimens de eo dicebat nisi portas clau
stri ingressus fuisset mortis eterne portas non euasisset.
Aderant et hospites conuertendi gratia de sedibus suis euo
cati sed nimio adhuc rerum temporalium amore detenti
rem arduam aggredi dubitabant. **Q**ui fiducialiter accedentes
ad virum dei mentis fluctuatione confessi sunt quod vi
delicet velle adiaceret eis perficeretur autem bonum non in
ueniret supplicabant ut orationibus eius adiuti mererentur in
bono stabiliri. **E**t ille. **Q**uoadiu mente adheretis seculo non
potestis proficere placere deo nec firmari in bono habentes vo
luntatem fixam in malo. **Q**uapropter recedite omnino ab his que
inutiliter amatis et non deerit vobis gratia saluatoris. **S**i vi
dissetis que ego vidi omnem gloriam mundi vilem reputaretis.
Deinde multa que rebatur ille de patre ille de fratre ille de suo sta
tu futuro ille de penitentia. **S**ed vir dei ita singulis responsorum
esse prebaret. **N**ox vocate deo sancta illa anima carne so
luta est ad dolores corporis ultra non reditura sed ut credimus.

immortalitatis luce vestiēda ⁊ perhenni gaudioꝝ su-
auitate reficienda.

Hieronym⁹ ad moniales. Angelicis choris sanctorum
qꝫ societatis hic studeatis interesse vt omnes postmo-
dum in corporis exitu vobis gaudentes ⁊ leti tanqꝫ no-
tis occurrant. si sic feceritis nihil vobis dulcius nihil io-
cundius qꝫ his interesse conuulsis. his pabulis saciari.

Quibus semel degustatis terrena omnia amara reuocā-
tur. Experto itaqꝫ seni deuore consulenti credite filie.

Scio quod loquor carissime Nam vt insipientiam lo-
quar Ego homunculus sic abiectus sic vilis in domo
mini Adhuc viuens in corpore angeloz sepe choris in-
terfui de corporeis per hēdomadam nihil sentiens

Item Augustin⁹ de libero arbitrio **T**anta est pulchri-
tudo iusticie tanta est iocunditas lucis eterne vt etiam
si non liceret in ea amplius delectari qꝫ vnus dies hōis
propter hoc solum innumerabiles hui⁹ vite dies pleni
delicijs ⁊ affluentia bonorum temporalium recte ⁊ me-
rito despicerentur.

Idem **E**terna beatitudo consistit in duob⁹. s. in necessa-
ria absentia omnis mali ⁊ in necessaria pntia omnis bo-
ni. Si enim queris quid ibi est. aliter non potest respon-
deri nisi quicqd boni ē ibi est quicqd mali est ibi nō est.

Et Gre. Nihil exteri⁹ quod ibi appetat ⁊ nil interi⁹ qꝫ

Gre. Que lingua dicē vel qꝫ intellect⁹ cape **C**assiodor⁹
sufficit illius supne ciuitatis quāta sint gaudia āgeloz
choris inesse cū beatissimis spiritib⁹ glorie cōditoris assi-
stere. pntē dei vultū cernē. īcircūscriptū lumē vidē nul-
lo mortis metu affici īcorruptiōis munē ppetue letari.

Aug⁹ in de cōflictu vicioꝝ **R**ecedat amor pntis seculi in
quo null⁹ ita nascit vt nō moriat. ⁊ succedat amor futu-
ri seculi in qꝫ oēs viuificant vt deinceps nō moriantur.

Ubi nec aduersitas turbat. nulla necessitas angustat.
nulla molestia inquietat sꝫ pntis leticia ibi regnat

71
Item Hiero⁹. Si christum dñm ⁊ regem cui est nomē
sup omne nomē oportuit pati ⁊ ita intrare in gloriam
suam quam iam fiduciam habem⁹ nos intrare sine labō
re gloriam alienam. **O** q̄ stulti sumus ⁊ tardi corde ad
credēdum. **V**olum⁹ hic gaudere cum seculo ⁊ postea re
gnare cum christo difficile est imo impossibile vt ⁊ p̄nti
bus quis fruatur bonis ⁊ futuris nec hic ventrem ⁊ ibi
mentem repleat vt de delicijs ad delicias trāseat ⁊ vtro
q̄ seculo prim⁹ sic vt in terra ⁊ in seculo appareat glori
osus. **I**mpossibile est delicijs affluere ⁊ christū sequi. **N**a
tura denegat vt contraria misceantur. **N**on em̄ possu
mus deo seruire ⁊ māmone

Unde beatus Aug⁹. **D** anima mea si quotidie oportet
nos tormenta pferre. **S**i ipsam ichēnam lōgo tpe tolera
re vt christū in sua gloria vidē possem⁹ ⁊ sanctis ei⁹ soci
ari. **N**ōne dignum erat pati omne qd̄ triste est vt tanti
boni cāteq̄ glorie p̄cipēs habēmur. **I**nsidient ergo de
mones parēt suas temptatōes frangāt corpus ieiuniat
penāt vestimēta cilicina. labores grauet. vigilie exsic
cat. clamet me iste inquietet. ... ille. vel ille frig⁹ contra
bat. calor adurat. caput doleat. pect⁹ areat. inflet stoma
chus. palleat vult⁹. infirmet homo tor⁹. deficiat in do
lore vita mea. ⁊ anni mei ī gemitib⁹. ingrediat putredo
in ossib⁹ meis. ⁊ subter me scateat vt requiescam in die
tribulationis ⁊ ascendā ad populū accinctū nostrū.

Item Ferrus bleseñ. **F**atiscant membra vigilijs. ex
tenuent ieiunijs. labore frāgant. liquecāt in lachrymis
oculi imo si totū cerebrū ⁊ medulle corpis in fletum ef
fluant non sunt tamen cōdigne passionēs hui⁹ tempo
ris ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis.

Item **D** si sciret homo quid ipse quid ⁊ deus esset. **M**il
le pari mortēs crederet esse nihil
Quāta erit in celo leticia qm̄ nō solum in anima s̄ eri
am in corpore fuerit gloriāndum. **N**am int⁹ ⁊ extra sub⁹

et supra imo circumquaque mirabiliter iustus gaudet.
Intus de puritate conscientie. extra de corporis glorificatione. subtus de celi et aliarum creaturarum pulchritudine.
Supra de dei visione. et circumcirca de angelorum et omnium sanctorum iocunda et delectabili associatione.

O civitas celestis mansio segura. patria totius continentis que delectat. **M**erces sanctorum tam magna est quod non potest mensurari. tam multa quod non potest numerari. tam copiosa quod non potest fingi. tam preciosa quod non potest estimari.

Detr^oblesensis ad regem anglie super Job. **P**utas ne quis alius in presentis vita gaudeat et in futura. **S**i tamen gaudere velit dici quod turbae assidue et respicit amaritudinem presentis miserie delicatas si utrumque presentis uti seculo et frui christi presentis mundi delicias cape et nihilominus celestis glorie delicias optine. **A**udi quod dictum sit illi diviti in euangelio si tibi recordare quod recepisti bona in vita tua. **M**erito possunt reges scissimos reputare insanos et prophetas apostolos martyres confessores teneras ac delicatas virgines que sepe tribulationi et morti obtulerunt si gloriam quam acceperunt in angustia et dolore potuissent in voluptatibus et deliciis obtinere.

Hieronymus. **Q**uotienscumque te vana seculi delectat ambicio. quotiens in mundo aliquid videris gloriosum ad parvulum mente transgredere et esse incipe quod futurus es.

Idem. **O**mne opus levius ferri solet cum eius precium cogitatur et spes premij solacium sit laboris. **E**t nullus labor durus nullum tempus longum videri debet quo eterna gloria acquiritur.

Finiunt exempla de gaudijs regum celorum. **E**t aliorum trium novissimorum. **I**mpressa Danavie. **I**n platea episcopi. **A**nno dñi. **M**.cccc.lxxxij.

71 bis

